

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus
Emberi Erőforrás Tanácsadó mesterképzési szak**

**Az óvodapedagógus pálya Magyarországon
A média mint az óvodapedagógusok pályaképét befolyásoló
tényező**

Belső konzulens: Dr. Suhajda Csilla Judit
Egyetemi docens

Készítette: Szalai Máté Balázs
BM6L9Z
levelező munkarend

Intézet/Tanszék: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Humántudományi és Szakképzési Tanszék

**Budapest
2022**

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
1. Bevezetés	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1 Pályakép avagy „Választhatnál volna valamilyen rendes pályát is”	6
2.1.1. Definíciók áttekintése	6
2.1.2. Presztízs és pályakép	7
2.1.3. Pályaképet és pályaválasztást alakító fontos külső tényezők a 21. században	9
2.2. Pedagógusok pályaképével kapcsolatos vizsgálatok elemzése	10
2.2.1. A pedagógus-kép alakulása, a pedagógus munka értékelése.....	10
2.2.2. Pedagógusok pályaképére vonatkozó felmérések áttekintése	12
2.3. A magyar óvodapedagógus pálya fejlődésének történeti áttekintése.....	14
2.3.1. Az első óvodák kialakulása és fejlődése külföldön.....	15
2.3.2 A magyarországi sajátosságok, a magyar óvodarendszer kiépülése és fejlődése	18
2.3.3. A képzés fejlődése Magyarországon.....	21
2.4. Az óvodapedagógusok napjainkban Magyarországon	22
2.4.1. Az óvodapedagógusok számával összefüggésben álló statisztikai adatok elemzése	22
2.4.2. Az óvodapedagógusok munkaviszonya, munkakörülményei, fontos munkaerőpiaci trendek	24
2.4.3. A képzés	27
2.4.4. Az óvodapedagógusok feladatkörei, elvárások.....	31
2.5. Az óvodák és óvodapedagógus pálya nemzetközi összehasonlításban	33
3. Saját kutatás	37
3.1. A kutatási célok, a vizsgálat hipotézisei	37
3.2. A vizsgálat körülményei és helyszíne	38
3.3. Kutatási módszerek és minta	40
3.3.1 Tartalomelemzés.....	41
3.3.2. Interjú	45
3.4. Eredmények	47
3.4.1. A tartalomelemzés eredményei.....	47
3.4.1.1. A címek elemzése.....	48
3.4.1.2. Az elemzett hírek és cikkek elsődleges témái	49
3.4.1.3. Mély tartalmi elemzés	51
3.4.1.4. Munkaerőpiaci helyzetkép	56
3.4.1.5. Szavak, kifejezések előfordulásának vizsgálata	59

3.4.2. Az interjú kutatás eredményei	63
3.4.2.1. Pályakép	64
3.4.2.2. Pályaismeret	66
3.4.2.3. Pályakép és média	69
3.4.2.4. Az interjúalanyok saját pályaképe	73
4. Következtetések, javaslatok.....	76
5. Összegzés	82
6. Irodalomjegyzék	85
6.1. Szakirodalmi források, statisztikák	85
6.2. Egyéb források.....	89
7. Mellékletek	91
7.1. 1. sz. melléklet: Ábrák jegyzéke	91
7.2. 2. sz. melléklet: Táblázatok jegyzéke	91
7.3. 3. sz. melléklet: A tartalomelemzési mintában szereplő cikkek listája	92
7.4. 4. sz. melléklet: Az interjú során feltett kérdések	94
7.5. 5. sz. melléklet: Az interjúalanyokat áttekintő táblázat	95
8. Függelék	96
8.1. Konzultációs és hallgatói nyilatkozat	96
A diplomadolgozat tartalmi kivonata	98

1. Bevezetés

„A gyökerek persze nem látszanak, de tudod, azok tartják a fát!”¹

A fenti mondat, mely egy ismeretlen görög költőtől származik, számos óvodapedagógiával foglalkozó szakkönyv bevezetőjében szerepel. Ekképp foglalják össze a pályát gyakorlók elsődleges feladatát, mely nem más mint az alapok sikeres lefektetése annak érdekében, hogy a gyermekek boldog felnőttekké váljanak. A fa fejlődésének, növekedésének, illetve a nevelésnek párhuzama szépen bemutatja az óvodapedagógus professzió alapját, és természetesen arra is reflektál, mennyire elengedhetetlen ez az ember életében. Ebből kifolyólag az is bizonyos, hogy nem mindegy, kik és miként látják el ezt a feladatot. Azért választottam ezt az idézetet dolgozatom mottójául, mert a következőkben a gyökereket lefektetésében és gondozásában elengedett éretlen szerepet vállaló óvodapedagógusok munkáját és pályaképét szeretném részletesen bemutatni, lehetőség szerint új kontextusba helyezni.

Az óvodapedagógus pálya gyökerei hazánkban egészen a 19. század első feléig nyúlnak vissza, 1828-ban alapították az első óvodát. Az elmúlt közel kétszáz évben jelentősen nőtt az óvodák száma, az intézmény integrálódott a magyar oktatás rendszerébe. Ezzel összefüggésben egyre fontosabbá vált az óvodapedagógusok szerepe, feladataik köre változott, bővült, az itt felmerülő igényekhez pedig a képzésük is alkalmazkodott. Ma már senki sem vitatja az óvoda jelentőségét, a gyerekek személyiségfejlődésére, szocializációjára gyakorolt hatását, illetve befolyását a szülők munkaerőpiaci helyzetére.

Közeli családtagjaim közül többen is az óvodapedagógus pályát választották hivatásul, közelről követhettem végig, hogy alakul egy magyar óvónő pályája, milyen nehézségekkel néz szembe, és milyen előnyei származnak e pályaválasztási döntésből. Pontosan ezért nem értettem soha, mikor később azzal szembesültem, miféle tévhitek élnek a társadalmunkban az óvodapedagógusok munkájával kapcsolatban. Többször hallottam, hogy *„Játszani bárki tud”*, vagy azt, hogy *„Minek? Majd az iskolában megtanulja?”*, de a *„Minek ahhoz diploma, hogy valaki gyerekekre vigyázzon?”* mondat is számtalanszor ütötte meg a fületem. E tapasztalatok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a pályával kapcsolatos ismeretek meglehetősen csekélyek, ami azért is különösen érdekes jelenség, mert az emberek többsége bizonyára járt óvodába. Emiatt is tűztem zászlóra azt a célt, hogy részletesebben bemutatom ezt a szakmát, és igyekszem felhívni a figyelmet a munka (azaz az alapok lefektetése) fejlődés szempontjából nélkülözhetetlen elemeire.

¹ Az idézet a Trefort Téri Óvoda 2011-es Pedagógiai Programjának bevezetéséből került átvételre.

A fentiek nyomán az a kérdés is jól körvonalazódott, hogy milyen hatással van ez a jelenség, azaz a pályára vonatkozó ismeretek hiánya, illetve az óvodapedagógusokra vonatkozó sztereotip megjegyzések elterjedése, az óvodapedagógusok munkavégzésére, feladataikhoz való hozzáállásukra, ambícióikra és motivációjukra. Ezért is éreztem fontosnak annak elemzését, milyen képet közvetít a média, illetve miként kapcsolódik ez ahhoz, amit a pályán lévők ténylegesen magukra vonatkoztatva elfogadnak és igaznak tartanak.

Egy pálya bemutatásához természetesen hozzátartozik az is, hogy feltérképezzük a körülményeket, a nehézségeket, illetve a lehetőségeket, amelyek jelenleg a pályát választók számára elérhetőek. Céljaim közt ezek áttekintése is fontos szerepet kapott.

Dolgozatomat szakirodalmi áttekintéssel kezdem. A pályakép kérdéskörének, illetve néhány ehhez szorosan kapcsolódó definíciónak a tisztázása után a pálya történetét foglalom össze röviden, elsősorban magyar vonatkozásban. Ezt a pálya jelenlegi helyzetének bemutatása követi, különös tekintettel a jogszabályi háttérre, a képzési rendszerre, illetve a munkaerőpiaci trendekre. Végül röviden szeretném bemutatni más országokban az óvodák rendszerét, illetve az óvodapedagógus pálya jellemzőit röviden összevetve azokat a Magyarországon tapasztalható körülményekkel.

Dolgozatom második felében, a kutatásom részeként azt a képet veszem górcső alá, melyet a magyarországi média közvetít a pályával kapcsolatban. Megvizsgálom a közvetített pályaképet, annak hatásait, illetve összefüggéseit a tartalomelemzés módszerét segítségül hívva az elmúlt 2 év óvodapedagógusokról szóló internetes cikkek alapján. Ezután az óvodapedagógusok saját magukra vonatkoztatott pályaképét elemzem interjúk segítségével, összevetve ezt a média által kialakított képpel.

A dolgozat révén képet kaphatunk magyarországi óvodapedagógusok helyzetéről, először a magyar médián, majd a pályát űzők saját véleményén keresztül. Bízom abban, hogy az elvégzett kutatás a szakirodalmi forrásokkal kiegészülve rávilágít a sajtó pályaképet befolyásoló hatására, továbbá segít az ebben rejlő esetleges problémák, valamint kiaknázási lehetőség feltérképezésében.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 Pályakép avagy „Választható volna valamilyen rendes pályát is”

Gondoljunk bele abba, hányszor hallottunk már megjegyzéseket pályaválasztási döntéseinkkel kapcsolatban egy-egy beszélgetés során olyan emberektől, akik a legtöbb esetben nem is ismerik a választott pályát! Olyan helyzetben is többször találhattuk már magunkat, hogy tévzés, vagy internetes böngészés közben kapunk a pályánkkal kapcsolatos téves információkat. Ezen esetek a pályán lévők számára természetesen bosszantóak, de további kérdéseket is felvetnek, például azt, hogy milyen hatással lehet ez a fiatalok pályaválasztására. Ebben a fejezetben a kapcsolódó definíciók feltárás után bemutatom a pályakép jelentőségét, továbbá röviden rávilágítok a presztízs és a pályakép összefüggéseire a szakirodalom forrásokra alapozva.

2.1.1. Definíciók áttekintése

A pályaválasztás ember életében betöltött jelentőségét senki sem tagadja, a pontos definícióval, továbbá a jelenség elméleti hátterével összefüggésben a szakirodalmi források eltérő információkat közölnek. A pályaválasztás valójában döntést jelent bizonyos pályák közül, középpontjában a pályaválasztási döntés áll, ez a társadalmi beilleszkedésben is fontos szerepet játszik (Kenderfi, 2012). E jelenséggel kapcsolatban korábban úgy gondolták, hogy ez egy egyszeri döntés, mára azonban a hozzáállás sokat változott, inkább már egy folyamatként tekintünk erre. Ennek nyomán került előtérbe a pályaeorientáció kifejezés, melyben előtérbe kerül életpálya tervezésének fontosságát (Kenderfi, 2012). Fontos feltennünk azt a kérdést, mi befolyásolja ezt a döntést. Ezzel összefüggésben természetesen számtalan tényezőt említhetünk, így a családot, az iskolát, vagy akár a földrajzi meghatározottságot.

Pályakép alatt az adott pályáról alkotott előzetes elképzeléseket, illetve ehhez kapcsolódóan a pályaválasztók önmagukról alkotott elképzeléseit értjük (Serfőző et al., 2020). A pályakép a képzés során természetesen sokat alakulhat, a pályára lépő ugyanis nemcsak tanulja a szakmát, de gyakorlatai során közelebbi kapcsolatba kerül a szakmát jelenleg gyakorlókkal, mindeközben változik az önképe és öndefiníciója, egy olyan képet alakít ki önmagáról, melynek meghatározó tényezője az előrevetített pályakép (Szentés, 2016).

A jelenséggel szoros összefüggésben áll a pályaismeret, egészen pontosan az, hogy a pályaválasztó milyen ismeretekkel rendelkezik a választott pályáról. Völgyesy professzor

szavait Borbély-Pecze Tibor idézi egy tanulmányában, e szerint “a pályaismeret a munkatudományokon belül rendszerezi és leírja azokat az ismerveket, amit a munkát végző embernek a pályán a foglalkozás tevékenységgel kapcsolatban, mint követelményt, feladatot figyelembe kell vennie” (Borbély-Pecze, 2020, 40.old.). A pályaismeret kiegészülve az önismerettel a pályaaorientáció alapja (Kenderfi, 2011). A pályaismerettel kapcsolatban figyelembe kell venni az ismeretek forrását, a hamis információk ugyanis befolyásolják a pályaképet, ezzel együtt pedig hatást gyakorolhatnak a pályaválasztási döntés meghozatalára is. Napjainkban mint tapasztalhatjuk azt, hogy az információforrások ellenőrizhetetlensége megnehezíti az effajta tájékozódást erősen megnehezíti.

A fentiekhez kapcsolódóan fontos tisztázni továbbá a pályapercepció kérdését. A percepció szó észlelést, felfogást jelent, e fogalom alatt tehát azt értjük, mit érzékel a pályaválasztó a pályával kapcsolatban, mit fog fel, és mit tart valósnak. A pályapercepció kutatások vizsgálata hozzásegít ahhoz, hogy bizonyos pályaválasztási tendenciákról teljesebb képet és magyarázatot kapjunk, továbbá, hogy azonosítsuk a befolyásoló háttértényezőket (Paksi et al., 2015). A kedvező pályapercepció, mely nagymértékben függ az érintett háttérétől, érdeklődésétől hozzájárulhat ahhoz, hogy egyes pályákat minél többen válasszanak.

A pályakép pályaválasztáshoz való hozzájárulásával kapcsolatban a szakirodalom meglehetősen sok szempontot vesz figyelembe, ide sorolható presztízsmegítelés kérdése, a pálya más foglalkozásokhoz viszonyított képe, valamint azok a külső tényezők, amik a pálya értékelését befolyásolják. A tényezők egy része alakítható, például a korábban említett ismeretszerzés útján, mások, mint a regionális vagy gazdasági meghatározottság kevésbé (Paksi, 2015). Mikor percepció vizsgálatra kerül sor, ezeket külön kell kezelnünk.

2.1.2. Presztízis és pályakép

A „presztízis valamely vélt vagy valós értéknek, illetve teljesítménynek a feltételezése és elismerése is egyben (...) tiszteletnyilvánítási, egyenrangúság-elfogadási és lenézési esély (...), ami aztán maga után vonja a megfelelő interakcionális következményeket” (Goldthorpe, 1977, 251.old). Egy pálya presztízse alatt tehát a pálya megítélését, az ezzel kapcsolatos elismertséget, jó hírnevet értjük.

A Felsőoktatási Felvételi Portálon elérhető összefoglaló szerint egy pálya presztízis megítélésének alapját a társadalomban közszájon forgó sztereotípiák és vélekedések is alakítják. Sokak számára a foglalkozás gyakorló körében tapasztalt életstílus jelent előnyt (például a jogászok drága ruhákat hordanak, fogadásokra járnak), mások a tulajdonlást (például anyagi jólét, ingatlanok) emelik ki, de a munkaerőpiaci-biztonság (az, hogy az

ember úgy érezze, nem veszítheti el a munkáját) is lényeges elem (Felvi, 2022). Jelen gazdasági helyzetben ez utóbbi még inkább felértékelődik, ennek hatásai jelentősen befolyásolják a munkaerőpiacot.

A presztízis felmérések azt is megmutatják, milyen tényezők hatnak az emberek értékrangsorára. Példaként felhozhatjuk a szocioökonómiai státuszt. Azok az emberek, akik fejletlenebb területeken élnek, vagy alacsonyabb iskolai végzettségekkel rendelkeznek elsősorban azt próbálják elérni, hogy a keresetükből minden szükségüket ki tudják elégíteni, azaz mindent megvehessenek, amire szükségük van. A pénz a Felvi jelenleg elérhető tájékoztatása szerint vállalkozó családokban élők, a fizikai munkát végzők, illetve az alacsonyabb végzettségüket szerint a leglényegesebb (Felvi, 2022). Az ilyen családokban született fiatalok pályaválasztását meghatározza a család által a pályáról kialakított kép, melynek középpontjában elsősorban a pénzszerzési lehetőség áll. A családi háttér kihagyhatatlan tényezője a pályaválasztási döntésnek. E jelenség az értékkel, értékrenddel azonosítható, amely a korábban említett pályaaorientáció egyik legfontosabb tartalmi eleme az érdeklődés, képesség, munkamód mellett (Kenderfi, 2011).

A presztízisfelmérések, melyek közül a KSH átfogó kutatása széles körben ismert, több dimenziót vizsgálnak egy időben, ezek a tudás, az életkörülmények, a jövedelem, a társadalmi hasznosság, hatalom, illetve divatosság. 2016-ban a felmérés összesített eredményei szerint a kórházigazgató foglalkozás presztízisét értékelték a legmagasabbra, de az egyetemi rektor és a gyermekorvos is az első helyeken szerepelt. A legalacsonyabbra a szexualitáshoz kötődő foglalkozásokat értékelték. A KSH felmérése negyvenháromezer tizenöt évnél idősebb válaszadó által kialakított sorrend alapján jött létre (Csányi-Giczi, 2016). Az eredmények összecsengenek a Felvi által korábban bemutatott eredménnyel, a legmagasabb presztízisű foglalkozások vezető pozíciók, illetve olyanok, melyek társadalmi hasznossága magasnak tekinthető. A felmérés az egyes dimenziókat külön is vizsgálja, ezek áttekintése azonban nem része a dolgozatnak.

Joggal feltételezhetjük a fentiek alapján, hogy egy pálya presztízise nagyban hozzájárul a pozitív pályakép kialakításához, így összefügg a pályaválasztással, de természetesen egyéb hatásai is lehetnek.

A megítélésel hatásaival kapcsolatban a korábbiakban elsősorban a pályaválasztásra gyakorolt hatás került említésre, jelesül az, hogy a társadalmi megítélés befolyásolja a pályára lépőket döntésük meghozatalában. Nyilvánvaló, hogy olyan szakmákat, melyek társadalmi megítélése kevésbé pozitív, kevesebben választanak, az azonban, hogy ez kit befolyásol jobban számos tényezőtől függ. Völgyesy Pál tanulmányában egy fontos

tendenciára hívja fel a figyelmet: “Egy foglalkozás, foglalkozási tevékenység társadalmi elismertsége igen nagy jelentőségű és ez a pályák mindenkori presztízs értékét jelöli. A presztízs szempontok közül kiemelhető a szellemi tartalom” (Völgyesy, 2012, 20.old.). A szellemi pályák előnyben részesítése máig megfigyelhető jelenség, ezeknek a presztízserőértéke is magasabb, nem véletlen, hogy a korábbiakban említett KSH felmérés rangsorában első helyeken szereplő foglalkozások mind elsősorban szellemiek. A munkaerőpiaci helyzetnek e jelenségre gyakorolt hatása azonban természetesen nem hagyható figyelmen kívül.

2.1.3. Pályaképet és pályaválasztást alakító fontos külső tényezők a 21. században

Az előzőekben bemutatott kutatásokkal összefüggésben már szó esett bizonyos külsődleges tényezők pályaképet befolyásoló szerepéről, ahogy arról is, hogy az érték milyen lényeges tartalmi eleme a pályaaorientációnak. Kiemelt jelentőségűnek tartom emellett annak megvizsgálását, hogy milyen egyéb külső elemek hatnak még jelentősen a pályákkal kapcsolatos előzetes elvárásokra, ezzel egyidejűleg pedig a korábbiakban megfogalmazottak szerint a pályaválasztásra. Számos tényezőt megvizsgálhatnánk ezzel összefüggésben, például nem mehetünk el említés nélkül a jelenleg pályán lévők tapasztalatai mellett, ennél azonban a dolgozat célját figyelembe véve nagyobb jelentőséggel bír a média hatása a pályáról alkotott képre és a pályaismeret.

A média hatása ugyanis a vonatkozó szakirodalom szerint manapság az egyik első befolyásoló tényező a pályaválasztásban, továbbá igen jelentős hatást gyakorol a pályaképre. Ennek oka, hogy a fiatalok egyik legfontosabb információforrása manapság az internet (a vonatkozó 2000-es évek elején szerepelt kutatások inkább a televíziót említik), ahol megszámlálhatatlan mennyiségű információ található meg a foglalkozásokra vonatkozóan. Egy 2014-ben készült tanulmány szerint a média hatása elsősorban a fiatalokon érzékelhető akikre egyszerre direkt és indirekt módon is hat (Saleem et al. 2014).

“Miért ilyen lényeges a média hatása?” merülhet fel a teljesen jogos kérdés a fentiekkel kapcsolatban. Ennek elsődleges okát a szocializálódással összefüggésben kereshetjük, hiszen a szociális tanulás alapvetően példakövetésből táplálkozik, amire a média jó lehetőséget ad (Cooper, 2013).

Olyan pályák, melyről pozitív képet közvetít a média és mindez szorosan összecseng például a pályaválasztó értékrendjével (például szimpatikusnak találja az életmódot, vagy azonosul a hőssel) egyre szélesebb körben terjednek el. Jó példa erre hazánkban is rendkívül népszerű amerikai vígjátéksorozat az Agymenők (The Big Bang Theory), amely kifejezetten pozitív pályaképet nyújtott a kutatói, elsősorban fizikus, mérnök és biológus pályáról, ezzel pedig

bizonyítottan megnövelte a pályára jelentkezők számát. Egy kapcsolódó cikk szerint a sorozat indulás utáni két évben 7 százalékkal nőtt a felsőoktatásban fizikát tanulók száma Nagy-Britanniában (Townsend, 2011). Különböző internetes fórumokon hasonló példákat lehet olvasni, különösen az elmúlt két évből, amikor a koronavírus járvány hatására a médiafogyasztási szokások jelentősen megváltoztak, a sorozatok megtekintési számai a streaming platformokon hatalmas ugrást mutattak. A kórházakban játszódó Vészhelyzet (E.R) és Grace klinika (Grace Anatomy) című televíziós produkciókkal, valamint a detektíveket főszerepbe helyező krimi sorozatokkal kapcsolatban (Mullen, 2020). A vonatkozó szakirodalmi források kiemelik, hogy a média mint tényező számszerűsítése sokszor ütközik nehézségekbe, az azonban, hogy fontos inspirációként szolgál, nem kérdőjelezhető meg (Cooper, 2013).

A média hatásával kapcsolatban fontos kiemelni azt, hogy az sokszor közvetít fals képet bizonyos foglalkozásokról, esetleg túlidealizál bizonyos szakmákat (Rafei, 2016), így általában nem tekinthetőek hiteles forrásnak. A közösségi médiával kapcsolatban is ugyanez mondható el, számos példát láthatunk arra, hogy mennyi hibás megállapítás terjed a legnagyobb közösségi oldalon bizonyos szakmákkal kapcsolatban, ami befolyásolja a pályára készülő elvárásait és a döntéseiket.

A média tehát manapság ugyanúgy befolyást gyakorol a pályaválasztási döntésre mint a szocioökonómiai státusz vagy a földrajzi elhelyezkedés, hatását azonban egész másképp érezhetjük. A külső tényező sokat számára jelent inspirációt, azonban nem mehetünk el amellett, hogy a hitelesség nem garantált, a túlidealizált, sőt esetenként túlromantizált pályákról alkotott kép pedig nem feltétlen befolyásolja pozitívan a pályaválasztó fiatalokat.

2.2. Pedagógusok pályaképével kapcsolatos vizsgálatok elemzése

Az előzőekben arra törekedtem, hogy kiemeljem a pályakép és a pályaválasztási döntés közötti összefüggéseket. Elsősorban a presztízs és a társadalmi megítélés befolyására helyeztem komolyan figyelmet, továbbá a média hatását igyekeztem megmutatni, mely a 21. század fontos kihívásának tekinthető. A következőkben az ezek alapján a pedagógus, elsősorban az óvodapedagógus, pályáról készített felmérések eredményeit fogom bemutatni.

2.2.1. A pedagógus-kép alakulása, a pedagógus munka értékelése

Az elmúlt negyven évben a pedagógus munkát végzők feladatköre jelentős változásokon ment keresztül, mely szorosan kapcsolódik a történelmi és társadalmi változásokhoz, illetve elvárásokhoz. Fábián Gyöngyi e témában írt tanulmánya alapján szeretném a következőkben

röviden bemutatni a pedagógus kép alakulását a velük szemben választott elvárások tükrében.

1. Ábra: A pedagógus kép változása
(Saját ábra Fábíán Gyöngyi tanulmánya alapján. Fábíán, 2011)

A pedagógus képet az 1980-as években Szilágyi Klára Pályatükör-elméletével remekül tudjuk érzékeltetni. A komoly jelentőségű munka elsősorban gyakorlati haszna miatt maradt emlékezetes, lényegét a következőképpen lehet összefoglalni: „A pedagógusok munkájának társadalmi és politikai jelentőségét hangsúlyozva az egyén tudásának, magatartásának és tevékenységének részleteit járja körül a munkafeladatok, pályakövetelmények és munkamód tárgyalására szánt fejezetekben” (Fábíán, 2011, 10.old). Lényeges szerepet játszik benne például a fizikai és mentális egészség taglalása, olykor kissé idealizálja a pedagógus pályát, de határozottan leírja az egyes elvárásokat.

A pedagógus kép hazai kialakulásának következő meghatározó lépésének tekinthetők a tíz-tizenöt évvel később megalkotott pedagógus professziogramok, melyek sok szálon kapcsolódnak a Szilágyi-féle tükrökhöz. A modell nagyon alaposan, emberi életben betöltött alapvető szerepei (pl.: szocializáció, kultúraközvetítés) szerint sorolja fel azt, hogy az egyes szaktanároktól mi várható el a sikeres pedagógiai munka elvégzéséhez (Fábíán, 2011). A kapcsolódó mikrokompetenciák mögötti makrokompetenciákat is felsorolják ezek, melyek együttesen mai napig alapjait képezik a magyar pedagógusképzésnek.

A 90-es évektől a pedagógus kép kissé árnyaltabb megfogalmazást követelt, megjelentek az úgynevezett pedagógus-kompetenciák. Fábíán Gyöngyi tanulmánya rámutat arra, hogy ekkoriban az új szemlélet leglényegesebbnek tekinthető előnye az volt, hogy a korábbiaktól eltérően egy konkrét pedagógus-képet rajzolhat meg a tudomány számára, azáltal, hogy a képzésben a teljes személyiséget célozza, ráadásul mérhető elvárásokat teremt (Fábíán, 2011). A később megjelenő sztenderdek szoros összefüggésben állnak a korábban megjelent kompetenciákkal, lehetőséget adtak egy olyan mindent átfogó keretrendszer megalkotására, mellyel a pedagógus pályán tevékenykedők teljesítménye és felkészültsége mérhető.

A nevelésszociológiai megközelítés (2000-es évek) alapvetően a tanár szerepének újrafogalmazására törekszik, a pedagógus-képet egy új aspektussal, a társadalmi kontextussal egészítette ki. A szerepmegfogalmazás viszont egyáltalán nem tekinthető

egységesnek, a vonatkozó szakirodalom több megközelítést is részletesen taglal. Ez a megközelítés nem tűnik mai szemmel olyan hatékonynak mint a sztenderdek, de a tanárszerep megfogalmazását új szempontból teszi lehetővé (Fábián, 2011).

Fábián Gyöngyi tanulmánya azért nélkülözhetetlen része a dolgozatnak, mert bemutatja a pedagógus-kép változásait, vagyis azt, miként alakult a pályával kapcsolatos felfogás az elmúlt negyven évben. Azt vehetjük észre, hogy egyre pontosabban behatárolták a pedagógus-szerep mibenlétét, megjelentek a kompetenciák, majd a sztenderdek, melyek alapján mérhető feltételek támasztására nyílt lehetőség. Úgy tűnik azonban a személyiségre vonatkozó elvárások kevésbé kerültek meghatározásra.

2.2.2. Pedagógusok pályaképre vonatkozó felmérések áttekintése

A pedagógusok pályaképre vonatkozóan az elmúlt években számos felmérés született, ugyanígy a korábban említett presztízs vizsgálatok közül is több jött létre, mely e foglalkozásokat vizsgálta. Fontos, hogy a vizsgálatok eredményei is alátámasztják azt a szakirodalomban sokszor megerősített feltevést, hogy a pályakép milyensége hatást gyakorol a pályaválasztásra, és befolyásolja a pályát jelenleg gyakorlók helyzetét is, ezáltal pedig olyan összefüggésekre mutat rá, melyek a munkaerőpiaci, főleg a toborzási és kiválasztási jelenségeket, illetve stratégiákat is befolyásolják.

A legtöbb forrásban feltárt adatok egyértelműen utalnak a pedagógus pályáról alkotott kedvezőtlen pályaképre. Ennek okai közt számos tényezőt lehelünk fel. Veroszta Zsuzsanna pályaképről szóló tanulmánya négy olyan 2000-es években készült kutatást is említ, amelyek alapján kijelenthető, hogy a felsőoktatásban tanulók véleménye szerint a pedagóguspálya megítélése anyagi szempontból és megbecsültség tekintetében is elmarad más pályákétól (Veroszta, 2015/a). Ercsei 2011-es tanulmánya némileg árnyalja a képet, megerősíti ugyan a kapcsolódó tanulmányokat, de mégis megemlíti, ám más hallgatói csoportokhoz, vagyis a potenciális pályaelhagyókhöz viszonyítva felülértékeltnek számít (Ercsei 2011).

A megítélés feltérképezését nagyban nehezíti azonban, hogy az könnyen változhat számos tényező befolyásolja, ami alakítja a pályaképet is. A pedagógusok körében a pályaképet alakító hatások közül a gazdasági, a társadalmi és a kulturális hatások elsőrangúak (Paksi et al., 2015). Veroszta Zsuzsanna egy másik felmérése szerint a kedvező pályapercepció elsősorban azok közt jellemző, akik nem diplomás szülők gyermekei, hátrányos helyzetűek és/vagy a bölcsészettudományok, művészetek, valamint a jogi és igazgatási területek felé orientálódnak. Ezzel ők alkotják a pálya rekrutációs bázisát is, ez is igazolja az ilyen jellegű felmérések gyakorlati munkaerőpiaci hasznát (Veroszta, 2015/b).

A fenti említett vizsgálatok hallgatók körében készültek, ami azért is rendkívül érdekes, hiszen ők a jövő potenciális pedagógusai, véleményük tehát különös jelentőséggel bír. A Veroszta-féle tanulmányban lefolytatott felmérés azt is bemutatja, hogy a pedagógus pályát választók körében mi az elsődleges pályamotiváció, ezek közül a családdal való összeegyeztethetőség (nyári szünet, rövidebb munkaidő), valamint az állásbiztonság emelkedik ki. A pozitív hozzáállás elsődlegesen a pályát választók részéről tapasztalható. Nagy eltérést fedezhetünk fel a különböző pedagógus szakterületeket választók között is (Veroszta, 2015/a).

Az Oktatási Hivatal 2015-ben folytatott projektje, mely közel hetven középiskola mintegy négyezer tanulóival készült, is vizsgálta a pedagógus pálya megítélését, ennek is lényeges eleme volt a presztízs. E frissebb kutatás is alátámasztja az előzőekben idézetteket, a középiskolások pedagógus munkával szembeni ellenérzésüket, melyek nagy munkabefektetést igénylőnek tartanak, elismertségét mind anyagi, mind társadalmi szempontból megkérdőjelezzik (Paksi et al., 2015).

Az óvodapedagógus pálya társadalmi, valamint anyagi megbecsültségéről az előbb említett percepciók kutatások érdekes eredményeket mutattak.

	Pedagógusképzésre jelentkezők		Nem pedagógusképzésre jelentkezők		Gyakorló pedagógusok	
	Társadalmi	Anyagi	Társadalmi	Anyagi	Társadalmi	Anyagi
Jogász	4,53	4,50	4,32	4,48	4,64	4,71
Általános iskolai tanár	2,89	2,24	2,70	2,24	2,75	2,47
Óvodapedagógus	2,92	2,24	2,59	2,35	2,78	2,51

1. Táblázat: Foglalkozások megítélésével kapcsolatos számszerűsített presztízsének átlagértékei (Forrás: Paksi et al., 2015)

A fenti táblázat, mely a vélekedéseket egy ötfokú skálán mutatja, igazolja a fentiekben megállapítottakat, látható, hogy a jogász szakmához viszonyítva, mely foglalkozás pályaképe és pályapercepcióra jellemzően pozitív, milyen vélemény él a köztudatban, ehhez képest pedig hol szerepel az óvodapedagógus, illetve az általános iskolai tanár pálya. A két pedagóguspálya közt anyagi megbecsülés tekintetében egyik csoportban sem láthatunk nagy eltéréseket, ám azt megfigyelhetjük, hogy az óvodapedagógusok társadalmi megbecsültsége a nem pedagógusképzésre jelentkezők közt meglehetősen alacsony, aminek lehetnek következményei a pályaválasztási mutatókban is (Paksi et al., 2015).

Mint korábban említettem, a pályáról alkotott előzetes kép formálódik a képzés során. Az Oktatási Hivatal tanulmánya ezt is vizsgálta és megállapította, hogy az általános iskolai tanár szakon tanulók körében figyelhető meg a szakválasztással kapcsolatos legnagyobb

elégedetlenség a tanulmányok folytatása során, míg az óvodapedagógusok a legelégedettebbeknek számítanak. A társadalmi megbecsültség a fentiekben bemutatott felmérés szerint hasonlóan alacsony mindkét pedagógus szakma esetében (Paksi et al., 2015). Ennek okát természetesen nem csak és kizárólag a társadalmi és anyagi megbecsülés kérdésében kell keresnünk, de kétségtelen, hogy az elemzett tanulmányok alapján ezek szerepe a leglényegesebb.

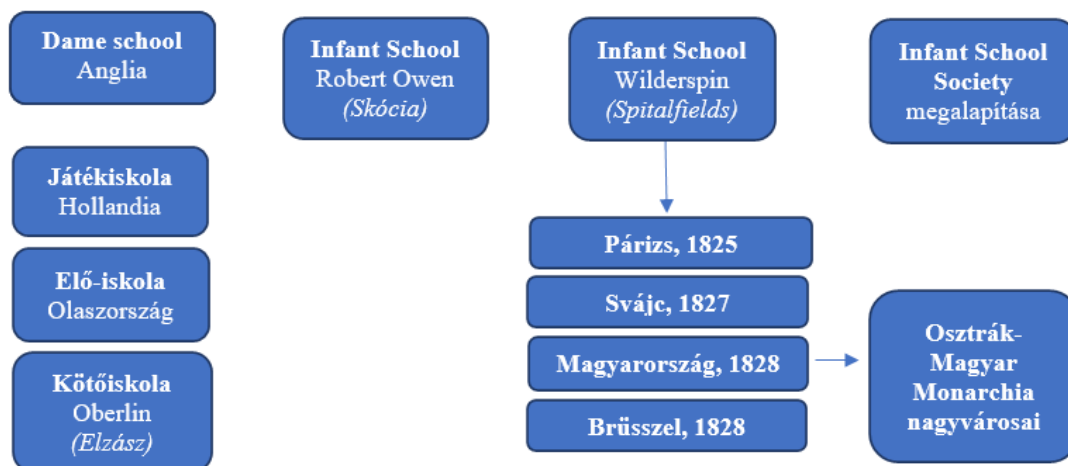
A fentiek hatásait érdemes a pályát jelenleg végzőkre vonatkoztatva vizsgálni, különös tekintettel a pályaelhagyás jelenségére, mely a pedagógusok körében sajnos egyre komolyabb problémává váló jelenség (Veroszta, 2015/a). A korábbiakban utaltam a pályakép és a pályapercepciót alakító külső hatások jelentőségére, ezt pedig a pedagógusok körében hatványozottan tetten lehet érni a vonatkozó kutatások alapján. A felmérések arra utalnak, hogy sok pedagógusjelölt a kedvezőtlen pályakép ellenére, és annak tudatában választja a pályát, ami növelheti, és növeli is a pályaelhagyás kockázatát (Paksi et al. 2015). Kimutatták továbbá, hogy pályaelhagyásban leginkább azok a pedagógusjelöltek veszélyeztetettek, akik jó tanulmányi eredményekkel és kedvező kulturális háttérrel érkeznek a pályára, akik kedvezőtlen anyagi háttérrel rendelkeznek, illetve akik a fővárosban élnek. Számukra ez a pálya inkább egy ún. “second best choice” (“második legjobb választás”) lehetőség csupán (Veroszta, 2015/a).

A fenti áttekintés átfogó képet ad a pedagógus pályán tapasztalható helyzetről, előre is vetít bizonyos tendenciákat a pályaelhagyása, illetve a pályaválasztással kapcsolatban. A dolgozat szempontjából a fő jelentősége annak megerősítése, hogy a pedagógus pályakép megítélése általában negatív, és ez hat a pályaválasztókra, a jelenségnek számszerűsíthető eredményei is vannak. A pedagógusokkal összefüggésben a társadalmi és anyagi megbecsülés problémája hazánkban már a 90-es évek óta megfigyelhető, ezzel feltételezett összefüggésben áll a pályaelhagyók számának folyamatosan növekedése, erre a témára dolgozatom negyedik fejezetében térek majd ki.

2.3. A magyar óvodapedagógus pálya fejlődésének történeti áttekintése

Annak érdekében, hogy az óvodapedagógus pályáról megfelelően széles képet kapjunk, fontos áttekinteni a pálya fejlődésének legfontosabb állomásait természetesen elsősorban hazai vonatkozásban.

2.3.1. Az első óvodák kialakulása és fejlődése külföldön

2. Ábra: Az első óvodák
(Saját ábra a dolgozat történelmi áttekintésében használt források alapján)

A kisgyermek felügyeletének igénye az iparosodás egyik leglátványosabb eredményének tekinthető. A 19. század elején már sok nő kényszerült arra, hogy dolgozzon, ezért a korábban megszokott rendszer, melynek alapja az anya állandó elérhetősége, illetve otthon tartózkodása volt, már nem működhetett, így egyre többen szorultak valami más, eddigiekhez képest szokatlan megoldásra. A tanítás alapjait korábban több-kevesebb sikerrel otthon fektették le, azonban az anyák munkába állása ezt is megakadályozta. Nyilvánvaló, hogy otthoni gyermekfelvigyázó (házi tanító, dada) bizonyos rétegek számára elképzelhetetlen lett volna, éppen ezért vált egyre égetőbb szükségé a gyermekfelügyelettel foglalkozó intézmények létrejötte (Pukánszky -Németh, 1996) A fenti jelenség megmutatja, mennyire befolyásolta az oktatási intézmények iránti igényt, illetve azok funkcióját a munkaerőpiaci változások, ez a tendencia máig megfigyelhető.

Az intézményes gyermeknevelés első formái Angliában figyelhetők meg, itt találkozunk először az ún. dame school intézménnyel. Ez tulajdonképpen csupán annyit jelentett, hogy egy idősebb asszony felügyeletére bízták a gyerekeket a szülők, azonban a körülmények nem voltak épp ideálisak, elég kis alapterületű, sötét helyiségben foglalkoztak a kicsikkel (Gellér, 1994).

Természetesen nem csak Angliában jelentek meg ilyen intézmények. Ebben az időszakban jelent meg az első játékiskola Hollandiában, illetve az elő-iskola Olaszországban (Gellér, 1994). Ezekről az iskolákról meglehetősen keveset tudunk, az azonban bizonyos, hogy igen kezdetleges formái voltak még a kisgyermek nevelésével foglalkozó intézményeknek. Jean Frédéric Oberlin kezdetleges iskolája jelentett nagy előrelépést az óvodák fejlődésében

(Pukánszky-Németh, 1996). A francia gondolkodó nevéhez a kötőiskola megalapítása köthető, melynek lényege a nevéből egyértelműen kikövetkeztethető. A gyerekek valóban kötődtek az iskolában, megtanulták a mesterséget, ezzel pedig bekapcsolódta a textiliparba is.

Ha visszatérünk Nagy-Britanniába, további fontos előrelépéseket figyelhetünk meg a században, innen kiemelkedik az infant school-t létrehozó Robert Owen. A skót férfi intézményében először kapott a játék fontossága kiemelt figyelmet, de azt is érdemes megemlíteni, hogy a képzés háttérét szigorúan megszabták. Infant school nem csak itt működött, hanem Londonban (Spitalfields) is, melynek vezetője az óvodák fejlődésében oroszlanrészt vállaló Samuel Wilderspin volt. Gondolatai egész Európában hatottak az óvodák fejlődésére, mely végül az Infant School Society létrejöttében csúcsosodott ki az 1820-as években. A játékoság és a gyermekközpontúság az óvóknak is új gondolkodásmódot jelentett (Gellér, 1994).

Jól látható, hogy Nagy-Britanniából indult ki a legtöbb folyamat, melynek hatásai később az egész világon kiemelkedőnek számítottak Európában Nagy Britannia, Hollandia, Elzász és Olaszország után Párizs, Svájc és Brüsszel következett. Magyarországon 1828-ban alakult az első óvoda, hazánk sem maradt le tehát azon országok sorában, ahol az intézményesülés igénye tetten öltött (Gellér, 1994). Az első magyar óvoda esetében nem szabad elfeledkeznünk arról a tényről, hogy ekkor Magyarország az Osztrák-Magyar Monarchia része volt, számos nagyvárosra hatott a magyar példa, így jöttek létre különböző kisdiednevelő intézmények Prágában, Bécsben, Grazban, Linzben és Cemonában (Pukánszky-Németh, 1996).

Az Egyesült Államokban az óvodák kialakulása kicsit több időt vett igénybe, amit a történelmi tényeket figyelembe véve nem tekinthető meglepőnek, az első óvoda 1873-ban jött létre St. Louisban (Gellér, 1994).

A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a 19. század végére Európában és az USA-ban is elindult az óvodák szerveződése, ám jól működő rendszerről ekkor még bőven nem beszélhetünk.

Bár a dolgozat középpontjában a magyarországi óvodák fejlődése áll, néhány fontos mérföldkő megemlézése mégis szükséges. Az óvodapedagógia fejlődését számos jelentős oktatáskutató, pedagógus és gondolkodó határozta meg a 19. századtól. Elméleteik, elveik, rendszereik máig meghatározzák az óvodai nevelést és az óvodák működését, az óvók feladatait és hatottak a mai óvodapedagógusok munkájára is.

Európában elvülhetetlen érdemeket szerzett Friedrich Fröbel (1782-1852), aki a 19. század második felének volt óvodapedagógiai szempontjából úttörő alakja. A német férfi az óvodai nevelést új alapokra helyezte, kiemelte a játék, a testmozgás és a szemlélődés jelentőségét, és annak eszközeit, továbbá a kert elengedhetetlenségét, mellyel kapcsolatban később konkrét iránymutatások is születtek (Gellér, 1994).

Maria Montessori (1870-1952) holland orvos, pedagógus, pszichológus a gyenge képességűek felzárkóztatását tekintette szívügyének, alapelve így szólt: „Segíts nekem, hogy magam tudjam csinálni”. 1909-ben tartotta első óráját az által kidolgozott pedagógia elvekről, amit később több, mint húsz nyelvre fordítottak le (Gellér, 1994). A Montessori eszközök létrehozása is kulcsfontosságú pont az életműben, ezek olyan eszközök és játékok (pl. színes kockák), amelyek a fejlődését hivatottak szolgálni. Az első iskola Rómában volt, innen hamar elterjedt a világon, a mai napig léteznek a világon Montessori-iskolák (Fáyné-Sztanáné, 2015).

A 20. századtól megjelenő további reformpedagógiák meghatározó pedagógusa volt Céléstin Freinet, aki a korábbi gondolkodóktól eltérően a felismerést és kutatást helyezte a gyermeki nevelés és tanítás középpontjába. Az új problémák lehetőségének felismerése, a „hogyan?” kérdés megválaszolása került pedagógiája fókuszába, mely kiegészült a szabad önkifejezéssel, az akkori óvók így kellett, hogy megközelítsék a gyerekeket. Freinet mellett a Waldorf-módszer lett még igazán kiemelkedő, ez a reformpedagógia Rudolf Steinerhez kapcsolódik, de az igény a Waldorf-Astoria cigarettagyár tulajdonosában merült fel, aki a munkásai iskolai fejlesztésére szeretett volna összpontosítani. Steiner koncepciója szerint a szabad játék a kisgyermekkorai fejlesztés alapja, azaz semmi konkrét tanulás, csakis dalokon, meséken, ill. verseken keresztül utánpótlás révén. Ezek a 20. századi reformpedagógiai irányzatok máig fontos részei a kisgyermeknevelésnek, sőt speciális intézmények is léteznek, ahol csak ezek a módszerek határozzák meg a pedagógiai munkát, itt dolgozó pedagógusok speciális képzésben vesznek részt iskolák (Fáyné-Sztanáné, 2015).

Minden ország óvodarendszere másképp fejlődött, de a fenti gondolkodók eredményei mindenhova elértek, Fröbel nyomán jöttek létre a hannoveri gyermekkertek, de Hollandiában is jelentős fejlődést fedezhetünk fel hatására. Egyes elméletek kevésbé terjedtek el, de bizonyos országokban nagyon fontosnak tartják őket, ilyen például az Agazzi-testvérek munkája Olaszországban (Pukánszky-Németh, 1996). A törvényi szabályozások közt is nagy eltérések láthatunk, Ausztriában már 1872-ben megszabták a kisgyermeknevelés körülményeit (Gellér, 1994). A történelmi és gazdasági átalakulások jelentősen befolyásolták az óvodák működését, ami közvetlenül hatott az intézményekben

dolgozók munkájára, a világháború például jelentős visszaesését és megtorpanást okozott. Ahol a történelem talán legjobban közbeszólt, az a Szovjetunió, ahol létrejöttek a szocialista munkaiskolák, a pedagógusok munkáját pedig erősen befolyásolta az uralkodó ideológia. Láthatjuk, hogy az óvodapedagógiai gyökerei milyen mélyre nyúlnak vissza Európában, sőt az egész világon, illetve azt is, mennyi koncepció és elmélet befolyásolt az óvodapedagógiai mára már lefektetett alapjainak formálódását a 19. századtól. Magyarországon is befolyásoló szerepet játszottak ezek a tézisek, ahogy a történelem is a gazdaság változásai is kihagyhatatlan alakító tényezők.

2.3.2 A magyarországi sajátosságok, a magyar óvodarendszer kiépülése és fejlődése

A dolgozat szempontjából a magyar óvodák fejlődésének története igazán releváns. Ahogy az előzőekben már beigazolódott, számos tényező befolyásolta a folyamatot, az egyes háborúk, vagy a szovjet megszállás például évtizedekkel vetették vissza az intézményesített kisgyermeknevelést.

• 1828: az első magyar óvoda
• 1848-ig: fejlődés, mely a szabadságharc után megtorpan
• 1867-től: újabb fejlődés, több óvoda (Fröbel)
• 1891: kisdédóvási törvény
• 1920-1934/35: óvodák függetlenedése, fejlődése
• 1935-1945: állami befolyás növekedése
• 1948: szocialista eszmék, államosítás
• 1953: a "Módszertani levelek" kiadása
• 1993: LXXIX. tv. elfogadása
• 2000-es évek: új programok, reformpedagógiák, fejlődés
• 2011: nemzeti köznevelési törvény (2011. évi CXCV. tv.)

3. Ábra: Legfontosabb események az óvodák történelmi fejlődése során
(Saját ábra a dolgozat történelmi áttekintésében használt források alapján)

A magyarországi óvodák fejlődéséről és történetéről viszonylag kevés forrás maradt fent, ezek többsége az óvodák kinézetéről, vagy az ott zajló oktatásról készült leírások. A vonatkozó források többsége Podráczky Judit 19. századi óvodákról szóló írására támaszkodik, ebben elemezte az óvodában akkor folyó munkát, de Kurucz Rózsa az első magyar óvóképzőről szóló munkája is hasonlóan fontos szerepet tölt be a kutatásokban (Baska-Hegedüs, 2013). Hazánkban Tessedik Sámuel (1742-1820) fogalmazta meg először az óvodák szükségességét, a gondolat később sok követőre talált ismeret politikai figurák, pedagógusok, egyetemi oktatók személyében (Pukányszky-Németh, 2013).

Az első óvoda alapítása Brunszvik Teréz grófnőhöz köthető, erre 1828-ban került sor, az intézmény pedig Krisztinavárosban kapott helyet. Az első falusi kisdedóvó is egy grófnőnek, Bezerédj Amáliának köszönhető, ennek alapítására 1836-ban került sor (Pukánszky-Németh, 1996). Jól látható, hogy a korszak szellemi áramlatai (pl. Wilderspin, Rousseau) hatására kezdett intézményalapításba Brunszvik Teréz, a nyelveket kiválóan beszélő grófnő bejárta Európát, az ott tanultakat honosította meg Magyarországon (Gellér, 1994). Ezek az óvodák teljesen más szerepet töltek be a kisgyermek életében mint a maiak, elsődleges feladatuk olyan alapvető tudásanyag és készségek átadása volt mint az írás, az olvasás, vagy egyszerűbb matematikai műveletek, a foglalkozások pedig legtöbbször német nyelven zajlottak (Pukánszky-Németh, 1996). A mai óvodai nevelés már nagyon komoly, módszertanilag megalapozott pedagógiai munka, amelynek céljai közt ugyanígy szerepel az iskolára való felkészítés, azonban ez nem az ilyen jellegű ismeretek átadását jelenti.

Az első óvók férfiak voltak, arról pedig, hogy ez rendben van-e így, parázs viták alakultak ki abban az időszakban. Nagyon foglalkoztatta az akkor élő oktatási kérdésekkel foglalkozó szakembereket a kérdés, az is felmerült, hogy tiltsák el a férfiakat a pályáról francia minta szerint, ez a drasztikus lépés azonban nem került bevezetésre. Az érveknek és ellenérveknek számos támogatója akadt, legtöbbször azért tartották fontosnak a nők szerepét, mivel úgy vélték, anyai ösztöneik szükségesek a sikeres munkavégzéshez. Ami biztos, hogy az óvóképzésben résztvevők nemi arányait megtekintve, markánsan látható a vita hatása. Az 1850-es években még csak a tanítók feleségeire történik utalás a kisgyermeknevelés terén, a munkát férfiak végezték. 1862-re már 30 százalék a nők aránya a pesti óvóképzőben, ez az arány az 1870-es években már 75 százalék, néhány évvel később férfiak pedig már nem is vettek részt a képzésben (Baska-Hegedüs, 2013). Ez az arány ma is hasonló, dolgozatomban következő fejezetében erre részletesen kitérek.

Az óvodák elterjedésében a megtorpanást a szabadságharc kitörése jelentette 1848-ban, 1867-ig nem is történt számottevő változás, ám a kiegyezés mindent megváltoztatott, az intézmények újfent fejlődésnek indultak és egyre fontosabb szerepet kezdtek betölteni az emberek életében. Nagyon fontos pontot jelentett az 1891-es Kisdedóvási törvény bevezetése, mely szabályozta az óvodák belső rendjét, kinézetét. Innentől az óvodák egy része már állami fenntartásba került a gazdaságilag kevésbé előnyös egyesületi finanszírozás helyett (Molnár et al., 2015).

A 20. század elején a fejlődés folytatódott, az első világháború természetesen visszavetette ezt, az intézmények egy része megszűnt. Az 1910-es és 1920-as években az állami fenntartás ellenére óvodák függetlenedtek, hazánkba is betörték külföldi hatások mint a Montessori-

pedagógia, létre is jön az első Montessori óvoda 1913-ban. Ez a szakasz azonban 1934/36-ban sajnos újfent lezárult és az állami befolyás növekedni kezdett, aminek a kicsúcsosodását az 1948-as év jelentette, mikor az összes óvodát államosították (Molnár et al., 2015). A mindeközben lezajló második világháború persze jelentősen befolyásolta a kisgyermek számát, ami nem meglepő módon nagyon visszaesett.

A szovjet megszállás alatt komoly változáson ment át az intézményes kisgyermeknevelés, a korábbi reformpedagógiákat, vagy a 30-as években tetten érhető nép-nemzeti irányzatot, melynek jelentős alakja volt Kodály Zoltán, felváltotta a szocialista munkaerőkölcsön alapuló oktatás, melynek részeként az idősebbek már Rákosi Mátyás vagy Sztálin nevével is megismerkedtek. Ekkoriban már az óvoda a köznevelés rendszer fontos pontjává vált, megjelentek az első módszertanra vonatkozó anyagok is (Molnár et al., 2015). Mindeközben viszont a gazdasági változások miatt nagyot nőtt a kereslet az óvodák iránt, ugyanis a nők munkába állása fokozódott, 1955-ben már 146.00 óvodás gyereket számoltak (Pukánszky-Németh, 1996). Ebben az időszakban is voltak természetesen előrelépések a pedagógiai módszerek tekintetében, számos program és tanulmány született a témában, de az ideológiai alapok szilárdsága nem változott jelentősen a rendszerváltásig.

A rendszerváltás után újabb felfelé ívelő szakasz következett az óvodák fejlődésének történetében, újra megjelentek fontos reformpedagógiai irányzatok (Freinet, Waldorf stb.), ezek be is kerültek a óvodai nevelési programokba, sőt a módszertan is rengeteg változott ezek nyomán. 1993-ban elfogadta az országgyűlés a LXXIX. törvényt, mely az óvodába járást minden gyermek számára kötelezővé tette öt éves kortól, de már három éves kortól fogadtak gyerekeket az intézmények. Fontos előrelépést jelentett a továbbfejlesztett Óvodai Program, azaz a TONEP, mely minden óvoda és óvodapedagógus számára kötelező jellegűvé vált. Az alapok törvényi meghatározásától nyilván még jelentősebbé vált az óvodai nevelés, 2011-ben az Új Köznevelési törvény meg is erősítette a három éves kortól kötelező óvodáztatást, 2012-ben pedig új, modern irányzatokat magába foglaló alapprogram született (Molnár et al., 2015)

A magyar óvodák fejlődésének története jól mutatja a folyamatot, melynek eredményeképp az óvodák a köznevelési rendszer kikerülhetetlen elemeivé váltak. Azt is megfigyelhetjük, hogy a külföldről beáramló szellemi irányzatok milyen nagy hatással voltak a fejlődésre, azonban nem mehetünk el a tény mellett, hogy a szovjet megszállás időszakában a fejlődés korlátozódott, és az ideológiai nevelés pedig már az az óvodákban is megjelent, ennek hatásai pedig erősen befolyásolták a fejlődést.

2.3.3. A képzés fejlődése Magyarországon

Az óvodapedagógus pálya történetéhez szorosan kapcsolódik az a kérdés, hogy miként képezték a pályára lépő fiatalokat a 19. századtól kezdve. A képzés alakulása, melyben a történelmi, gazdasági és politikai változásoknak a fentiekhez hasonlóan kulcsfontosságú szerepe volt, nyilvánvalóan számos szempontból alakította a pályát, illetve befolyásolta a pályára lépést.

Szintén Brunsvik Terézhez kapcsolódik a magyarországi kisdedovó képzés alapjainak lefektetése, 1836 ennek eredményeként jött létre a Kisdedovók Intézetek Magyarországon Terjesztő Egyesület, sőt a „képző-és példány intézet” létrehozásában iskolák (Fáyné-Sztanáné, 2015). Egy évvel később megalakult a Festetics Leó gróf jóvoltából Tolnán az első óvodai tanítók továbbképzésével foglalkozó intézet, amit Wargha István akadémikus irányított. A képzésnek jelentős részévé vált a máig alkalmazott gyakorlati idő, illetve a hospitálás működő intézményekben, illetve már alkalmazták a pályaalkalmassági vizsgát, melynek elemei a beszédkézség, a zenei készségek voltak, de felmérték a fizikumot és az egészséges testalkatot is. A jelenlegi alkalmassági vizsga moduljai is e 3 felmérés köré épülnek fel (Baska-Hegedüs, 2013). A fentiek jól példázzák, hogy a magyar óvodapedagógus képzés bizonyos pontjai már a 19. században lefektetésre kerültek, és ezek alapelemként napjainkig meg is maradtak.

A századfordulón komoly szakmai viták folytak a képzés tartalmáról és a képzési időről is, ami korábban csupán két éves volt, ezek az újító gondolatok a 20. század elején öltöttek testet. Fontos kiemelni, hogy a két világháború nagyon komoly hatást gyakorolt a képzők működésére, nagy részük ugyanis bezárt, számuk a felére csökkent, ami természetesen összefügg a korábban említett gyermeklétszám-csökkenéssel is (Baska-Hegedüs, 2013).

Később az igények változása új iskolák nyitásához vezetett. 1926-ban a képzés már 4 éves volt, 3 elméleti stúdiumokkal töltött évet egy év gyakorlat követett. 1949-ben három év hosszúságúvá vált, képesítési vizsgával zárult, de gimnáziumi érettségi után lehetségessé vált az egy évig tartó átképzés lehetősége. (Baska-Hegedüs, 2013).

A főiskolai szintre emelés ötlete többször felmerült a 20. században, ám ezeket rendre elvetették, például 1936-ban és 1945-ben is, bár 1959-től felsőfokú képzésnek számított. Ekkorra már az óvoda bekerült a köznevelés rendszerébe, szerepe és funkciója pedig minden szinten meghatározásra került (Pukánszky-Németh, 1996).

A 70-es években újabb kihívás elé állította a képző intézményeket, mivel komoly óvónőhiány jelentkezett. Ennek hatására létrejött a levelező és a szakközépiskolai óvónőképzés, ami azonban nem tartott sokáig, 1985-ben a képzés végre bekerült a

felsőoktatásba, főiskolán oktatták a pályát választókat (Baska-Hegedüs, 2013). 2002-ben aztán bevezették a Bolognai-rendszert, ennek köszönhető a mai képzési forma létrejötte, az óvodapedagógusoknak három évig tartó alapképzésben kell részt venniük munkájuk gyakorlásához

Jól láthatjuk, hogy milyen rögzös út vezetett a mai modern, európai normákat magába foglaló, tudományos alapokon nyugvó óvónőképzés kialakulásához. Napjainkban az óvónők komoly szakmai tudás birtokában kezdik el pályájukat, képzésük tartalmaz pszichológiai és pedagógiai modulokat, de fontos szerepet kap a modern zenei nevelés, vagy a beszédkészségek fejlesztése is. A pálya alapos megismeréséhez azért fontos a képzés alakulását megvizsgálni, mivel az több olyan elemet tartalmaz, mely a 19. illetve a 20. században került bevezetésre, és kiállva az idő próbáját megfelel a mai elvárásoknak a tudományos diskurzus szerint.

2.4. Az óvodapedagógusok napjainkban Magyarországon

A pálya múltjának, fejlődésének, illetve a mindezekre ható történelmi folyamatok bemutatása után a pálya jelenlegi helyzetének bemutatása következik. Annak érdekében, hogy az óvodapedagógusokkal kapcsolatos sztereotípiákat vizsgálhassuk, melyek többek közt a pályaismeret hiányából, illetve a pályaképből fakadnak fontos körüljárni azt, hogy miként dolgoznak az óvodapedagógusok 2022-ben Magyarországon a rendelkezésre álló statisztikák és kimutatások alapján.

2.4.1. Az óvodapedagógusok számával összefüggésben álló statisztikai adatok elemzése

Ahogy az korábban megállapításra került, 2011 óta az óvodai nevelésben való részvétel 3 éves kortól minden gyermek számára kötelező. Ennek eredményeképp az óvodapedagógusokra mutató igény kifejezetten nagy (Lannert, 2021).

Magyarországon az előző, tehát a 2020/2021-es nevelési évben óvodai nevelés összesen 4575 feladatellátási helyen történt meg. Az óvodák száma egyébként 2010 és 2020 között 5 százalékkal nőtt, fenntartóikat vizsgálva pedig azt figyelhetjük meg, hogy a települési/önkormányzati óvodák vannak túlsúlyban, az intézmények 84 százalékának költségeiről ily módon gondolkodnak. Egyházi/felekezeti óvodák is léteznek hazánkban, ezek aránya azonban jóval kisebb, bár tendenciózus növekedést mutat, míg a magánóvodák, vagy egyéb (pl. alapítványi) fenntartású intézmények száma elenyésző, csupán 300-400 ilyen üzemel. Az óvodai férőhelyek száma is dinamikusan nő, 2010 óta minden évben emelkedett, bár e növekedés üteme az utóbbi 4-5 évben lelassult (KSH, 2021).

A közel 5000 óvodát a KSH legfrissebb feldolgozott adatai (2021/2022) szerint a magyarországi köznevelési intézményeket látogató közel 2 millió gyermekből 318 ezer 422 fő jár jelenleg óvodába, ami kb. 4000 fővel kevesebb a tavalyi évhez képest. Az óvodapedagógusok száma ehhez képest jelenleg 30 ezer 750 fő (KSH, 2022). A fentiek alapján kikövetkeztethető, hogy átlagolva 10 gyerek jut egy óvodapedagógusra.

Nem meglepő, ám az arányokat tekintve mégis érdekes megfigyelésre ad lehetőséget a pályán lévők nemi megoszlásának vizsgálata, a férfiak száma ugyanis rendkívül alacsony, az előző nevelési évben összesen 164 férfi volt a pályán, ami az aktív óvodapedagógusok számának csupán fél százaléka (KSH, 2022). Innen is jól látható, hogy a férfiak számának csökkenése, amit már a 19.század végén is dokumentáltak tovább folytatódott, szinte alig vannak férfiak a pályán. A pedagógus pályán ez e meglehetősen kiegyenlítetlen arány közel sem jellemző mindenhol, annak ellenére, hogy egyértelműen a nők vannak többségben, az általános iskolai férfi tanárok aránya jóval több, közel 15 százalék (KSH, 2022).

Az óvodapedagógus pályán lévők számát vizsgálva a Központi Statisztikai Hivatal adatai nem mutatnak komoly csökkenést, a 2020/2021-es tanévben is körülbelül 31 ezer óvodapedagógus dolgozott Magyarországon, az elmúlt öt évben számuk nagyjából állandó

Év	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	2017/2018
Óvodapedagógusok	30750	30957	31054	31313	31476

2. Táblázat: Az aktív óvodapedagógusok száma Magyarországon az elmúlt 5 nevelési évben
 Forrás: KSH, 23.1.1.7. Óvodai nevelés

Ami kevésbé állandó, az óvodapedagógus-képzést választó hallgatók száma, ami az elmúlt években rohamosan csökken a Felsőoktatási Felvételi Portálon (Felvi) található elemzések alapján. E felmérésen eredményei az alábbi táblázatban kerültek összefoglalásra:

	2022	2021	2020	2019	2018	2010
Jelentkezők (nappali)	1245	1545	1330	2598	2584	2354
Felvettek (nappali)	464	538	577	840	729	682
Felvettek összesen	891	1120	1043	1802	1636	1120

3. Táblázat: Nappali munkarendű óvodapedagógus képzésre jelentkezők számának alakulása
 Forrás: Felvi.hu/Felvételi statisztikák

A táblázat jól szemlélteti a jelentkezők számának tendenciózus csökkenését, mely 2018 óta jellemző folyamat az óvodapedagógusok körében. A legjelentősebb visszaesés 2019 és 2020 között mutatkozott meg, azóta a jelentkezők száma nem haladja meg az 1600 főt, és annak ellenére, hogy úgy tűnt, 2021-ben a jelentkezők száma növekedni fog, ez sajnos mégsem következett be, 2022-ben újabb visszaesést mutat a statisztika. A jelentkezők számával arányosan változik a felvettek száma is, 2022-ben csupán 891 főt vettek fel a képzésre. Bár a felvettek száma egyértelműen utal a szak népszerűségére, ebből hosszú távon nehezen vonhatóak le munkaerőpiacra vonatkozó megfigyelések, hisz nehéz felbecsülni, hogy a 6 féléves egyetemi képzést ki fejezi be, és azt sem lehet előrejelezni, hogy közülük hányan helyezkednek majd el a pályán (Felvi, 2022).

A rendelkezésre álló statisztikai mutatók arra engednek következtetni, hogy bár az óvodapedagógusok száma stagnál, az egyetemi szak nem örvend komoly népszerűségnek, a jelentkezők száma csökken. Az is látható, hogy a gyerekek száma sem növekszik, azonban ez nem jelenti feltétlen azt, hogy kevesebb óvodapedagógusra lesz szükség, tekintetbe véve, hogy az óvodai férőhelyek száma egyelőre nem csökken, illetve azt, hogy a pályán jelenleg aktívan tevékenykedők egy része nemsokára eléri a nyugdíjkorhatárt. A jelenség munkaerőpiaci következményeit csak évek múlva tudjuk majd értékelni, az azonban kijelenthető, hogy a pályát választók száma az utóbbi években csökken

2.4.2. Az óvodapedagógusok munkaviszonya, munkakörülményei, fontos munkaerőpiaci trendek

Annak eredményeképp, hogy a magyar óvodák legnagyobb része önkormányzati vagy állami fenntartású, az óvodapedagógusok többsége közalkalmazott, ami munkaviszonyt számos szempontból, például feltételek, juttatások, meghatározza. A magyarországi pedagógusok alkalmazásának körülményeiről elsősorban a 2011. évi CXCV. törvény nemzeti köznevelésről szól, így ebben minden olyan fontos információt megtalálhatunk, ami az óvodapedagógusok munkaviszonyával, vagy a velük szemben támasztott elvárásokkal kapcsolatban fontos lehet. E törvény teljes egészében leírja a magyar közoktatási rendszert, annak minden fontos elemével. A foglalkoztatás ilyen formája természetesen számos kormányrendelettel is függ, ezek is komoly hatással vannak a munkavégzésre. Közülük a dolgozat szempontjából legnagyobb jelentőséggel a „363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról” bír, melyről azonban egy későbbi fejezetben esik szó.

Az állami és önkormányzati fenntartású óvodák élén az óvodavezető áll, ő gyakorolja a munkáltató jogköröket a fent említett törvény alapján, melyre a köznyelvben leggyakrabban

nemzeti köznevelési törvényként (Nkt) hivatkoznak. Az óvodavezető fontos mérföldkő lehet egy gyakorló óvodapedagógus életében, ugyanakkor nem meglepő módon a felelősségi kör jelentős bővítésével jár ez a munkakör, ezek közül kiemelkednek a gazdálkodási kérdések, a nevelőtestület vezetése, az ünnepek szervezése, a gyermek-íjűségvédelem, az etikai normák stb. Óvodavezetővé válni ráadásul nem egyszerű folyamat, gyakorló, határozatlan munkaviszonnyal rendelkező óvodapedagógus vállalhat ilyen feladatot, kinevezése pedig az önkormányzat feladata, mely a jelentkező gondosan elkészített pályázata alapján történik (Farkas, 2017). Az óvodán belüli karrierépítés lehetőségei közül talán ez az egyetlen emelkedik ki igazán, az óvodavezető és az óvodavezető-helyettesen kívül további pozíciók nem igazán érhetőek el a pályán, de a felelősségi kör bővíthető, ami gyakran juttatásokkal jár, ezeket a nemzeti köznevelési törvény részletesen bemutatja (egyres területekért felelőssé, munkaközösség vezetése stb.). Az óvodapedagógusok számára az állami és önkormányzati óvodákon kívül persze más álláshelyek is elérhetőek, leginkább a magánszektorban. Magyarországon is léteznek privát óvodák, azok a pedagógusok, akik nem szakadnának el a pályától, azonban nem kívánnak óvodában dolgozni, animátori, illetve gyermekfelügyelő (bébiszitter) feladatokat is ellátnak. Természetesen számos más területen is alkalmaznak óvodapedagógusokat, de a fent említett, kisgyermekneveléssel összefüggésben álló állások nem meglepő módon népszerűek a köreikben (Felvi, 2021).

Az egyes óvodák honlapjain az óvodában dolgozók munkaköri leírásai elérhetőek. Ezek formailag nagymértékben eltérnek egymástól, tartalmuk azonban természetesen megegyezik. A munkakörre járó alapvető kötelességek lefektetését a feladatok és az alaptevékenységek bemutatása követi. Ezek között a nevelés, fejlesztés és az etikai normák betartása szerepel, de olyan óvodát is találtam, melyben a pozitív életszemlélet együttműködés szempontjából felsorolásra került. Az alaptevékenység is hasonlóan szerteágazó része a munkaköri leírásnak, de az óvoda által birtokolt tárgyak védelme, a kapcsolattartás a szülőkkel és a hatóságokkal (pl. gyámhatóság), vagy a gyerekekért vállalt százszázalékos felelősség minden általam vizsgált dokumentumban szerepelt (Munkaköri leírások, 2022²).

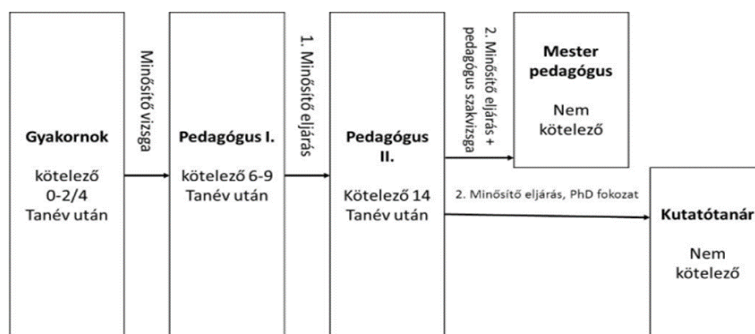
A kérdés, hogy mennyi munkát jelent az óvodapedagógusi feladatok ellátása szintén kiderül a köznevelési törvényből. Az óvodapedagógusok neveléssel-oktatással lekötött óráinak száma 32 óra, ami az általános és középiskolákkal összevetve sokkal jelentősebb mennyiségnek bizonyul, ott 22-26 órát töltenek ezzel a pedagógusok. A 32 óra tehát a kötött

² E megállapítás három óvoda honlapján található munkaköri leírások információi nyomán került a dolgozatba. Óvodák: Borzavári Manókerkert Óvoda, Csemegeligeti Napközi Otthonos Óvoda, Budaörsi Kincskereső Óvoda

munkaidő, a maradékról az óvónő maga dönt, az azonban kiemelendő, hogy a hatályos törvény lehetővé teszi, hogy az óvoda vezetője 4 további órát rendeljen el a munkaidő részeként, ez azonban természetesen nem rendszeres, az oka pedig az esetek döntő többségében valamilyen értekezlet, illetve oktatás (Petróczi, 2019).

Az óvodapedagógusok munkanapja már nem kerül központilag szabályozásra, az azonban általánosságban elmondható, hogy körülbelül reggel 6-7 órakor kezdenek dolgozni, és délután 5-6 óra körül fejezik be a munkát. Egy óvodai csoport szerencsés esetben két óvodapedagógus áll, akik a nap folyamán váltják egymást, azt az időszávot pedig, amikor mindketten dolgoznak átfedési időnek nevezzük. Az óvodapedagógusok munkanapja tehát meglehetősen korán kezdődik, illetve későn is ér véget, ráadásul sok esetben van szükség helyettesítésre, a hatályos törvény szerint azonban évente összesen 30 napon növelhető meg a munkaidő, amit figyelembe kell venni a beosztások tervezésekor. (Petróczi, 2019).

A nemzeti köznevelési törvény egyik legfontosabb és leggyakrabban emlegetett eleme a pedagógus életpályamodell. Ez egészen új rendszert teremtett a pedagógusok életében, mind az előmenetelüket, mint a juttatásaikat nézve, számukra a karrierépítés ilyen formában valósulhat meg leginkább. Az életpályamodell fő célja az előmenetel transzparenssé tétele, illetve a folyamatos fejlődés biztosítása (Eurydice, 2022).

4. Ábra: A pedagógus életpályamodell
Forrás: Horváth, 2017, 171.old.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a rendszeres minősítő vizsgák és eljárások, továbbá a szigorú elvárások komoly terhet rónak a pályán lévőkre. A gyakornokok esete talán a legnehezebb figyelembe véve azt, hogy sikertelen vizsga esetén újabb két évet kell ugyanazon a szinten tölteniük, a második sikertelen próbálkozás pedig a munkaviszony megszüntetésével jár. Az óvodapedagógusokkal és az óvodákkal szemben egyébként is komoly elvárásokat támasztanak, 5 évente ugyanis az összes intézményt ellenőrzik az Országos Pedagógiai-Szakmai Ellenőrzés Rendszerének részeként, de azt sem lehet kihagyni, hogy óvodapedagógusok számára továbbképzéseken való rendszeres részvétel is

kötelező, ami ugyan biztosítja a szakmai fejlődést, ám mégis további munkaterheket jelenthet (Eurydice, 2022).

A pedagógus bértábla alapját is a köznevelés törvény képezi, szorosan kapcsolódik a pedagógus életpályamodellhez. Ez a nyilvános, áttekinthető rendszer nagy segítség bérek rendszerének megértésében, könnyen visszakövethetőek a keresetre vonatkozó változtatások, főleg mivel a pótlékokat is szigorú szabályok határozzák meg. A jelenleg érvényes bértábla alapján egy kezdő óvodapedagógus gyakornok 195.000 Ft-ot kaphat, a Pedagógus II. fokozat 10 év munkatapasztalattal 329.000 Ft-os havi fizetést jelent. A bérsávok meghatározásában tehát nem csupán az életpályamodellben elért szint, de a tapasztalat, azaz a pályán eltöltött évek mennyisége is számít (Karácsony, 2022).

Az óvodákra manapság jellemző a munkaerőhiány, a szakirodalmi források rámutatnak arra, hogy nincs elég óvodapedagógus az országban, aminek a következményeként a túlmunka sajnos állandósult jelenség. Az érvényben lévő törvény azonban kimondja, a gyermekre óvodába történő belépésétől az intézmény elhagyásáig folyamatosan óvodapedagógusnak kell figyelnie, tehát a dajkák és a pedagógiai asszisztensek önállóan nem jogosultak arra, hogy ilyen feladatot lássanak el, bizonyos helyeken azonban nincs más megoldás (Petróczi, 2019). Az óvodapedagógus hiányt könnyű bizonyítani a jelenleg nyitott pozíciók számával mely jelenleg megközelíti a 250 betöltetlen álláshelyet, melyek között olyan is szerepel, ami már 2 hónapja betöltetlen (Közigallas, 2022³).

Jól látható tehát, hogy az óvodapedagógusok munkájára törvényi előírások és kormányrendeletek vonatkoznak, a munkavégzést a legtöbb aspektusból szigorúan meghatározzák. Az óvodapedagógusok munkájára jellemző az összetett életpályamodell, a magas elvárások, a túlmunka és a kedvezőtlen juttatási csomag, mely a szakirodalmi források jelentős része szerint komoly szerepet tölt be a pályára lépők számának csökkentésében.

2.4.3. A képzés

Az előző fejezetben tárgyalt pályafejlődési folyamat egyik betetőzésének számít az óvodapedagógus képzés felsőoktatásba történő beemelése. 2022-ben Magyarországon az általános felvételi eljárás keretein belül 15 egyetem és főiskola indított ilyen szakot, de a pótfelvételin is kaptak lehetőséget a leendő óvodapedagógusok. (Felvi, 2022)

A Bologna rendszer 2002-es bevezetése óta az óvodapedagógus képzés a pedagógia képzési ágon belül alapképzésnek (BA=Bachelor) számít, 6 félév alatt 180 kreditpont

³ Az adatok a Közigallas.hu 2022 szeptember 12-i adatait tartalmazza.

megszerzésével szerezhető meg a diploma. A szakleírás alapján a legkiemelkedőbb cél a képzés során 3-7 éves korú gyermekek nevelésére való alkalmasság megszerzése, pedagógiai hivatás gyakorlási módjának megtanulása, illetve a szakszerű óvodai nevelés feladatainak ellátása. Hazánkban lehetőség van nemzetiségi óvodákba, vagy óvodákon belül nemzetiségi csoportokban járni, melyeket nemzetiségi óvodapedagógusok vezetnek, akik esetében a képzés célja kiegészül a nemzetiségi tényezőkkel. Ezekkel kapcsolódnak össze a meghatározott képességek, az attitűd és az autonómia is, melyek mind részét képezik a szakleírásoknak (Felvi, 2022).

Az óvodapedagógus felvételi érdekessége, hogy az érettségi követelmények teljesítésén túl részét képezi egy alkalmassági vizsga, mely három fontos részből, a zenei képességek, a fizikai kondíció és a beszédképesség felméréséből áll. Az alkalmasság ilyen jellegű felmérése több száz éves hagyomány hazánkban, a célja pedig azon jelentkezők kiszűrése, akik adottságaik alapján nem alkalmasak a pályára lépésre (Felvi, 2022).

A felvételizők számának csökkenésén túl képzéssel kapcsolatban fontos megvizsgálni a felsőoktatási felvételi folyamatban résztvevő jelentkezőket, a felismert minták és tendenciák alapján ugyanis munkaerőpiaci változásokra vonatkoztatható következtetések vonhatóak le, sőt az esetleges toborzási stratégia létrehozásában is jelentős szerepet kaphatnak ezek.

ELTE (magyar nyelven)	2022	2021	2020	2015
Jelentkezők (N/L)	364/179	408/235	302/177	839/421
Felvettek (N/L)	102/42	114/580	113/65	182/87
Állami ösztöndíj ponthatára (N/L)	282/282	284/286	284/284	308/344
SOE/NYME (magyar nyelven)	2022	2021	2020	2015
Jelentkezők (N/L)	144/98	184/141	138/80	251/147
Felvettek (N/L)	53/35	60/54	46/35	71/58
Állami ösztöndíj ponthatára (N/L)	280/280	280/280	280/284	282/280

4. Táblázat: Az óvodapedagógus képzésre jelentkezők és felvettek az ELTE-n és a SOE-n
 Forrás: Felvi.hu/Felvételi statisztikák (2022)

Az egyes egyetemeket vizsgálva is arra a következtetésre juthatunk, amit a nappali munkarendű képzésre jelentkezőkkel kapcsolatban már vizsgáltunk: a magyar nyelvű nappali képzést megkezdők száma az Eötvös Loránd Tudományegyetemen évek óta alacsony, különösen a 2015-ös adatokat figyelembe véve. Az önköltséges képzésre jelentkezők száma viszont nem mutat nagy eltérést, de ha 2015-tel vetjük össze itt is jelentős csökkenést láthatunk. A Soproni Egyetemen már volt a jelenlegihez hasonló alacsony hallgatói létszám, de a csökkenés így is kiugró és tendenciaként tekinthetünk rá, hiszen az elmúlt három év mindegyikében megfigyelhető. A felvettek száma az ELTE-n alig haladja meg a 100 főt, Sopronban pedig az 50-et, ezek a számok 2015-ben 182-re és 71-re rúgtak, a felvételt nyert hallgatók létszámcsökkenése tehát abszolút igazolt. A levelező munkarendet is ugyanez jellemzi, komoly csökkenést látunk, ez viszont kevésbé kiugró.

Az egyetemek felvételi statisztikai alapján is megerősítést nyer, hogy 2020-as mélyponthoz képest 2021-ben nőtt a hallgatói létszám, ami viszont idén viszont újra esni kezdett, és bár a 2020-as szintet még nem éri el, de bőven megközelíti, a 2019-es és 2015-ös adatoktól pedig, mikor az ELTE-n több, mint 400, Sopronban pedig közel 200 ember adta be jelentkezését a levelező képzésre, nagyon távol áll.

A Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) jelenleg a 2017/2018-ban végzett óvodapedagógus adatait dolgozza fel, azonban már ezek is olyan jelenségekre engednek következtetni, melynek komoly következményei lehetnek a pálya alakulására nézve. A 6 féléves képzést a legtöbben a képzési időn belül fejezik be, átlagban 6,19 év félév alatt 2017-2018-ban. A mesterszakon való továbbtanulás jól láthatóan kevésbé jellemző, meglehetősen kevesen, az alapképzést végeztek alig több, mint 8 százaléka dönt a mesterszak mellett. Jól mutatja a munkaerőpiaci helyzetet az elhelyezkedési idő rövidebbé válása, ami e felmérés szerint kevesebb, mint két hónap. Ez az időtartam valószínűleg napjainkra még rövidebbé vált. A diplomás munkát végzők aránya 2018-ban 87 százalék volt, ami meglehetősen magasnak számít. A szakmatérkép egyértelműen mutatja, hogy bár az óvodapedagógus messze a legnépszerűbb betöltött munkakör, de végeztek jelentős része dönt olyan pályák folytatása mellett, melyek a pedagógiához kötődnek, ilyen például az iskolatitkár, pedagógiai asszisztens, gyermeknevelő pályák. Természetesen más szakmák is megjelennek a térképen, többek közt a bolti eladó, az IT tanácsadó és a projektmenedzser. A leggyakrabban betöltött pedagógiával nem összefüggő munkakörök: asszisztens, egyéb ügyintéző, irodai adminisztrátor, egyéb, máshova nem sorolható irodai, ügyviteli foglalkozású, ügyfélkapcsolati foglalkozású, vezető eladó és bolti eladó (DPR, 2022).

Az óvodapedagógusok számára legadekvátább mesterszak a Neveléstudomány. Ezen a szakon elsősorban a levelező munkarend népszerű, a felvettek száma körülbelül 200 fő körül mozog az elmúlt 2-3 év adatait vizsgálva (Felvi, 2022). A mesterszak elvégzése a tanulmányok doktori képzésben való folytatására is felkészítenek, a kutatói életpályára vágó pedagógus választják ezt az irányt. Ezen felül számos szakirányú továbbképzés érhető el az egyes egyetemeken, többek közt gyakorlatvezető, játékmentor, angol nyelv az óvodában stb.

Az utolsó szempont, melyet a képzéssel kapcsolatban szeretnék kiemelni, hogy milyen mértékű a lemorzsolódás. Ezzel kapcsolatban friss felmérések kevésbé elérhetőek, azonban a korábbi évek eredményei is jól bemutatják a probléma mértékét és jelentőségét. Az Oktatási Hivatal által készített 2020-as tanulmány szerint a 2011/2012-es tanévben óvodapedagógus képzést kezdők körében 20-23 százalék körüli a lemorzsolódás aránya, sikeresen kb. 67 százalékuk végezte el a szakot (Demcsákné, 2020). Ha megnézzük a Felvi felvételi statisztikáit majd összevetjük a Diplomás Pályakövetési rendszer adataival, megfigyelhetjük, hogy a 2015/2016-os tanévben 1646 fő kezdte meg tanulmányait, azonban 2017/2018-ban csupán 646-an fejezték azt be. Figyelembe véve az esetleges csúszást, azaz a képzési időn túl történő abszolválást, ez az arány így is adhat okot aggodalomra (Felvi, 2022).

Az óvodapedagógus képzésben még egy meghatározó jelenséget fedezhetünk fel a jelentkezők és felvettek számát tekintetbe véve, ez pedig a levelező képzés népszerűségének növekedése. Szontágh Pál 2021-es tanulmányában rámutat arra, hogy milyen pályamotivációval összefüggő különbség van a két munkarendet választók között, ami kapcsolódik a népszerűség alakulásához is. A nappalisoknál a pályamotiváció, mint korábban több elemzett tanulmányban említésre került, a hivatástudat köré épül fel, kiforrottabb, megalapozottabb. A levelezősök kissé naivan tekintenek a pályára, őket a családbarát időbeosztás motiválja elsősorban (Szontágh, 2021).

Magyarországon számos felsőoktatási intézmény portfóliójában szerepel a modern szemléletű óvodapedagógus-képzés, amelynek népszerűsége az utóbbi években csökken. A képzésre felvételt nyert hallgatók egy része diplomaszerezés nélkül zárja egyetemi éveit, sokan pedig nem a pályán helyezkednek el, más munkakört választanak. E jelenség hatásairól több az utóbbi időben megjelent újságcikk foglalkozik (Lannert, 2021).

2.4.4. Az óvodapedagógusok feladatkörei, elvárások

Az eddigiekben nem esett még nem esett szó arról, milyen elvárások vonatkoznak az óvodapedagógusokra a mindennapi munkavégzés tekintetében, továbbá feladatköreik pontosabb meghatározása sem került még bemutatásra. Ezek az eddigiekhez hasonlóan ahhoz szükségesek, hogy lehetővé tegyék a pálya szélesebb körű bemutatását.

Az óvodapedagógusok mindennapi feladatait legjobban a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról foglalja össze. A rendelet megalkotására a köznevelési törvény alapján kapott felhatalmazást a kormány, célját pedig ekképp határozták meg: „(...) a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira, értékeire, nemzeti sajátosságaira, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire, a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára építve, Magyarország Alaptörvényének értékeit és Magyarország által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket figyelembe véve - meghatározza a magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelveit” (363/2012, I.).

Az óvodapedagógusok személyiségének fontosságát és mintakép voltát a program külön hangsúlyozza, olyan jelzőkkel írja le a pályát gyakorló embereket mint elfogadó, segítő, támogató (363/2012, IV.). Ezt Pukánszky Béla által vezetett pedagógus mesterségről szóló projekt erre vonatkozó részlete is kiemeli, e szerint az óvodapedagógus érzelmi háttérként szolgál a kisgyermek fejlődésében, vezetési és irányítási stílusa ráadásul egész életre meghatározhatja a gondolkodást. A kutatás arra is rámutat, hogy milyen lényeges szerepet tölt be a fejlődés szempontjából a pedagógus irányítási, illetve vezetési stílusa, hiszen a családból az óvodába kerülő gyerekek teljesen új szocializációs közegben kell megtalálnia magát, amiben az óvodapedagógus segítséget adhat. Az általa fenntartott demokratikus közegben lehetőség van barátkozásra, kapcsolatok kialakítására (Fáyné-Sztanáné, 2015).

Az előbb említett tanulmány alapján a hivatástudat kapcsolódik a pedagógus személyiségéhez, tartalmazza, hogy a pedagógus szereppel való azonosulás szükséges a sikeres pedagógiai munka folytatásához. A személyiséget tekintetbe véve az elfogadás, az empátia és a kongruencia kap még hangsúlyt. A fentiekben említett Pukánszky vezette szakmai projekt a személyiségi tényezők mellett még a kompetencia alapú nevelés elemeit sorolja fel mint az óvodapedagógusokkal szemben támasztott elvárásokat (pl. értékközvetítés, fejlesztés, játékos tanulás stb.). A tudás-struktúrára kapcsolódik az elvárások közül leginkább az egyetemi képzéshez, itt jön elő a szakmai tudás meglétének igénye, ami bizonyos kompetenciákkal, illetve a szakmai fejlődés kompetenciával van összekapcsolva. A szakmai képességek közül a konfliktuskezelés, a kommunikáció, a

reflektivitás kap még hangsúlyt (Fáyné-Sztanáné, 2015). Nem feledkezhetünk meg az óvodapedagógusok egyik legnehezebb feladatáról, a sajátos nevelést igénylő kisgyermek neveléséről, amihez speciális ismeretekre van szükség. Az integrációval kapcsolatban egyes források kiemelik, hogy a szakemberek között nincs egyetértés a kérdésben a gyógypedagógiai szemlélet hiányzik, továbbá az alapok nem kerültek megfelelő mértékben lefektetésre, nincsenek az integrált oktatásnak hagyományai (Fodor - Andirkó, 2020). A sajátos nevelést igénylő kisgyermek nevelés részben az egyetemi kurrikulum része, bár fontos megjegyezni, hogy az az óvodapedagógusok nem gyógypedagógusok Az úgynevezett inkluzív nevelés, mely a sajátos nevelési igényűek integrálását jelenti, befolyásolja a mindennapi munkavégzést (Tamás, 2017).

Az óvodapedagógusokra háruló felelősség és a feladatok összetettsége miatt több tanulmánya vizsgálja azt, milyen környezet támogatja leginkább a munkájukat. Egy ilyen kutatás szerint a pozitív légkörű intézményekben dinamikusabbak, lelkesebben a pedagógusok, szívesen vannak a gyerekekkel (Fodor-Andirkó, 2020). A légkört nagyban meghatározza vezetés, bebizonyosodott, hogy ebben a környezetben a transzformációs vezetés a legkedvezőbb, aminek lényegem a kollégák közös víziójának létrehozása, az együttműködés és a célok közös elérésére. Fodor Szilvia a téma egyik vizsgálója azt is kiemeli, hogy az óvoda olyan különleges terep, ahol mindenki kölcsönhatásban van egymással, a szülők, a gyerekek, az óvodapedagógusok, a többi dolgozó mind hatnak egymásra, befolyásolják az intézmény érzelmi klímáját, ami hatást gyakorol az óvodapedagógusok munkavégzésére és közvetetten ezáltal pedig a gyerekek szocio-emocionális fejlődésére. A kutatás kijelenti, hogy a gyerekek jóléte nagyban függ az óvodapedagógusok jólététől, ennek megteremtése tehát nem fontos feladat (Fodor - Andirkó, 2020).

Az, hogy az óvodapedagógusok jól vannak-e persze számos tényezőtől függ, ezekről már korábban esett szó. Annak ellenére, hogy elsősorban a gyerekszeretet és a hivatástudat motiválja őket, bizonyos problémákkal szembe kell nézni, ezek közül a legégetőbbek a nagy csoportlétszámok, a fluktuáció, speciális nevelési ismeretek hiánya, valamint óvodapedagógus hiány, ez utóbbi azonban kevésbé érzékelhető még. A nyugdíjas óvodapedagógusok magas száma is a fontosabb, hosszabb távra mutató kihívások közé tartozik, ezen a koronavírus-járvány sem segített (Lannert, 2021).

A fentiek alapján jól látható, milyen terheket jelent a mindennapokban a munka ezen szakemberek számára. A feladatkörök nagy száma, felelősségi körök komplexitása, valamint

a speciális, nem szakmai ismeretekre, hanem a személyiségre vonatkozó elvárások megmutatják, milyen összetett pálya az óvodapedagógusoké.

2.5. Az óvodák és óvodapedagógus pálya nemzetközi összehasonlításban

Az oktatás nemzetközi egységes oktatási rendszere alapján (ISCED) a kora gyermekkori nevelő és gondozó/iskolai előtti oktató intézmények a 0-val jelölt fokozathoz tartoznak. Az ISCED 0-án belül két külön fokozat megkülönböztetésére is lehetőség van, ISCED 01 -gyel a korai gyermeknevelést jelöl, ami a magyar bölcsődének feleltethető meg, míg ISCED 02-vel a iskola előtti nevelést, amit ISCED 02-nek hívnak (ISCED, 2011). Az óvodapedagógus pályán lévők helyzete országonként rendkívül eltérő, aminek a legkönnyebben felfedhető oka az iskolarendszerek közt megfigyelhető alapvető különbség. Ebben a fejezetben a legkiemelkedőbb különbségek áttekintésére kerül sor annak érdekében, hogy az egyes változásokat, mintákat, folyamatokat még szélesebb kontextusban vizsgálhassuk.

A kora gyermekkori oktatás/nevelés alatt a szakirodalom azt a folyamatot érti melynek során a gyerekek számára lehetőséget nyújtanak a tanulási, szociális és érzelmi fejlődéshez, általában 3 éves kortól (Early Childhood Education- ECE). A gondozás (Early Childhood Care-ECC) ezzel szemben arra utal, mikor a kisgyerekek valamilyen intézményben egész napos felügyelet alatt állnak, amit képzett szakemberek nyújtanak nekik. E kettő fúziójából alakult ki a kisgyermekkori nevelés és gondozás koncepció (Early Childhood Education and Care- ECEC), ami e kettő fúziójaként a gyermekek születésétől a iskolakezdési kor eléréséig tartó időszak alatt támogatja a fejlődést. Napjainkban a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezethez (OECD) tartozó országokban ez az oktatáspolitikai fontos eleme, amiből az következik, hogy az intézményekben dolgozó szakemberek száma, végzettsége munkaerőpiaci helyzete is más. Ennek a célja is sokat változott az elmúlt években, korábban ugyanis a korai gyermekkori oktatás célja elsősorban a jobb tanulmányi eredmények és a nők munkaerőpiaci helyzetének elősegítése volt. Ez azonban az utóbbi években már nem így van, ezek a szolgáltatások egyre gyermekközpontúbbá válnak (OECD, 2013).

Az óvoda nem minden országban kötelező, ahogy az sem egységes, hány éves kortól látogathatják a gyermekek az ilyen intézményeket. A beiskolázási arányt vizsgálva is nagy különbségeket vehetünk észre, mely a 2010-es évektől indult és máig tart. Jellemzően Nyugat-Európában a legmagasabb a kisgyermekek nevelésével foglalkozó intézményekbe járók aránya, ezek többek közt Belgium, Dánia, Franciaország, Izland, Izrael és Norvégia, de Magyarországon is meghaladja a 90 százalékot. Szaúd-Arábiában és Törökországban

viszont csak a 3 évesek 50 százaléka látogat ilyen intézményeket. Az európai országok közül Svájc okozza a legnagyobb meglepetést, ahol szintén 50 százalék alatti az arány. A gyermekkori nevelés és gondozás koncepciójának terjedése összekapcsolódik azzal, hogy mely országokban kötelező az iskolás kor előtti oktatás. Ha Magyarországot vesszük alapul, jól látható, hogy a 2010-es évek után, miután a kötelezőség 3 éves kortól bevezetésre került, az arány megnőtt, bár az már 2005-ben sem volt elhanyagolható. Lengyelországban viszont 2005 előtt még az 50 százalékot sem érte el, ma pedig már a 80 százalékot is meghaladja. Érdekes jelenség, hogy az olyan országokban is, ahol az iskola előtti oktatás nem kötelező, meglehetősen sokan járnak ilyen intézményekbe (OECD, 2013). Kevésbé mutat nagy különbséget az ilyen intézmények fenntartásában figyelhető meg, hazánkban az OECD és az Európai Unió átlaghoz képest is magas állami/önkormányzati fenntartású óvodák aránya, de például Luxemburgban, Svédországban még alacsonyabb a privát fenntartású intézmények aránya (OECD, 2021).

Azzal kapcsolatban is több statisztika és szakirodalom forrás érhető el, hogy az egyes országokban hány kora kisgyermekkori neveléssel foglalkozó szakember dolgozik. Az Eurostat adatai szerint 2018-ban iskola előtti oktatással és neveléssel foglalkozó intézményekben Németországban dolgoznak a legtöbben, ahol a pedagógusok száma 300 ezer fő felett van, de a 100 ezer főt Lengyelországban, Olaszországban, valamint Horvátországban is meghaladja a számuk. Ezen országokban a pedagógusok száma nem azonos, illetve nem feltétlen arányos a gyerekek mennyiségével. A nők aránya viszont más országokban is jóval magasabb a férfiakénál, csakis Németországban és Franciaországban dolgozik 10 ezernél több férfi a területen. A magyarhoz hasonló aránnyal találkozhatunk többek közt Romániában, Szlovákiában, Horvátországban, de Csehországban is (Eurostat, 2018). Ebben hatalmas változások mentek végben az elmúlt években, különösen 2015 és 2019 között. Ebben a négy évben ugyanis az iskola előtti oktatásban tanítók aránya jelentősen megugrott, mindez pedig ahhoz vezetett, hogy az OECD országok többségében egy főre kevesebb gyerek jut. A tendencia hátterében két meghatározó folyamat áll: több tanár került a pályára mint ahány gyerek beiratkozott az intézményekbe, máshol pedig a beiratkozott gyermekek száma nagyobb ütemben csökken, ez történt például Olaszországban és Izlandon is. Az egy pedagógusra jutó gyerekek száma a fentiek okán átlagosan 5-6 százalékkal csökkent, azonban ez nem minden országra igaz, Magyarországon például szinte semmilyen változás nem történt, sőt inkább kicsivel nőtt ez a mutató, hasonló változás csupán Luxemburgban és Szaúd-Arábiában zajlott le, ezeken kívül mindenhol csökkenés

mutatkozott (OECD, 2021). Az egy főre jutó gyermekek számából következtethetünk az óvodapedagógusokra háruló munkaterhekre.

Az óvodapedagógusok közt nagy különbség még az a juttatási csomag, ami munkájukért kapnak. A vonatkozó OECD statisztikában megtekintve a kezdő dolgozók bérét láthatjuk, hogy Magyarország hosszú évek óta a sorrend legvégén szerepel, az élmezőnyben pedig Luxemburg, Hollandia és Svájc áll, a bruttó átlagkereset pedig közel háromszorosa a magyarnak, ami a szlovák és brazil fizetésekkel mozog egy szinten. (OECD, 2018).

Abban is találunk eltéréseket, hogy milyen minimum képzési kötelezettség áll fent a leendő pedagógusokkal szemben. A legtöbb országban a miénkhez hasonló oktatási rendszer van, és ugyanígy az alapképzés, azaz az ISCED 6-os fokozatának megszerzése szükséges az óvodapedagógusként való elhelyezkedéshez. A 2018-as felmérési adatok szerint azonban Szlovákiában már az ISCED 3 (középiskolai végzettség) is elegendő ehhez, Japánban pedig az ISCED 5 (rövidciklusú képzés) az elvárás, viszont Franciaországban már a mesterszintű végzettség is elvárt (OECD, 2018).

Két európai ország és az az Amerikai Egyesült Államok példáján keresztül még nagyobb figyelem fordítható az eltérésekre, és ez a pedagógusok és egyéb dolgozók helyzetét is természetesen befolyásolja. Németország óvodai rendszerét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy nagyon sok a speciális óvoda, melyek egy része a reformpedagógiákhoz kapcsolódik (Waldorf, Freinet). Az óvoda ebben az országban nem kötelező (Fritz, 2022). Ennek ellenére meglehetősen sok gyermek látogatja. Egy különleges óvodatípus is létezik itt, ami a Kita nevet viseli és 2,5 kortól 7 éves korig nyújt teljes ellátást, tulajdonképpen ez a bölcsőde és az óvoda fúziójaként fogható fel. Regionális különbségek is vannak az országban, melynek keleti felén az egész napos felügyelet, míg a nyugati felén a fél napos a jellemző (Endl, 2020). Németországban egyébként 2008-tól egy éves kortól kérhető gyerekeknek ilyen jellegű ellátás és oktatás. Németországhoz hasonlóan Svédországban sem kötelező az óvoda 6 éves korig, utána azonban az iskolakezdés előtt minden gyermek egy évig tartó felkészítésben részesül, ezt tulajdonképpen nulladik évnél tudhatjuk be (Skolverket, 2020). Itt már léteznek kezdeményezések az óvoda hosszabbá tételére és az előkészítés meghosszabbítására (Wallström, 2021). Svédországban a nevelés oktatás e formája egyébként 2011 óta eleme az oktatási rendszernek (Willekens - Scheiwe, 2020). Az Egyesült Államokról olyan speciális elemeket mint amilyenek a német és a svéd rendszer részei nehéz felfedezni, mivel nagy eltérések vannak az egyes államok között. Van olyan állam, ahol kötelező az óvoda, máshol csak 5 éves kortól kell látogatni az intézményeket, de olyanra is van példa, ahol nem kötelező ezek befejezése, mondhatnánk úgy is, hogy nem kell kijárni az

óvodát (Relocate, 2022). A fentiek miatt nem meglepő a pedagógusok számának országokra vetített különbsége, de a kutatási eredmények igazolják, hogy a törvényi kötelezettség hiánya nem feltétlen eredményez alacsony gyermeklétszámot.

Egy biztos, a nagy eltérések ellenére az óvodai, azaz az iskola előtti nevelés és oktatás fontossága megkérdőjelezhetetlen, a felmérések, ahogy a Pisa-teszt eredményei is igazolják, hogy ez a szolgáltatás nagy szerepet játszik a gyerek fejlődésében, jobb eredményeket érnek el az iskolában, sőt még a munkaerőpiacon való elhelyezkedésük is egyszerűbb (OECD, 2019). Éppen ezért sem feledkezhetünk meg azokról a szakemberekről, akik gondoskodnak a gyerekekről és ilyen kis korban a fejlődésüket dolgoznak. Ezen szakemberek más és más környezetben és körülmények között dolgoznak, amit az oktatási rendszerek különbözősége okoz, ugyanígy eltér a juttatási csomagjuk és a munkaterheik is.

3. Saját kutatás

3.1. A kutatási célok, a vizsgálat hipotézisei

A dolgozat első felében vizsgált szakirodalmi források egyértelműen igazolták a pályakép és a pályaválasztás összefüggéseit, továbbá a pályakép a pályán aktívan tevékenykedőkre gyakorolt hatását. A pályaképet számos külső tényező határozza meg, a társadalmi és anyagi megbecsülésről kiderült, hogy az sok esetben sztereotípiákból, illetve szóbeszédből táplálkozik. Ezt szem előtt tartva igyekeztem felépíteni a kutatásomat, alapul véve az óvodapedagógusok és az óvodák jelenlegi helyzetére vonatkozó felméréseket és forrásokat. A kutatásom elsődleges célja a pályaképet alakító tényezők közül a média magyarországi óvodapedagógusokra gyakorolt hatásának vizsgálata. A média hatásait, melynek szerepét a pályaaorientációban a források egyértelműen megerősítették, internetes portálokon megjelent újságcikkek tartalmának elemzésével készítettem el. Ezen cikkek mind 2020 után kerültek publikálásra. A tartalomelemzés során az Atlas.ti szoftvert hívtam segítségül, az elemzett 70 cikkben és interjúkban található kifejezéseket, bizonyos szavakat, illetve szókapcsolatokat vizsgáltam. Ezek segítettek abban, hogy tiszta képet kapjunk arról, hogy a cikkek milyen képet közvetítenek, mennyire kerülnek hangsúlyba a pozitív megítélést tápláló hírek. Azt is igyekeztem megfigyelni, hogy a média által ábrázolt problémák, körülmények, helyzetek mennyire csengenek össze a szakirodalmi fejezetben összefoglaltakkal.

A második kutatási módszer, azaz az interjúk készítésének célja a média által alakított kép és az óvodapedagógusok saját magukról kialakított pályaképének összevetése volt. Arra voltam kíváncsi, mennyire értenek egyet a tartalomelemzés eredményeként megállapítottakkal, de az is érdekelt, mennyire zavarja őket a sajtóban a pályájukról kialakult kép, milyen hatással van ez rájuk, milyen problémákhoz vezet ez meglátásaik szerint. Az is céljaim közt szerepelt, hogy felmérjem, mit gondolnak mennyire látják reálisnak a médiában megfogalmazott állításokat elsősorban ábrázolt munkakörülmények vonatkozásában, hisz e témában hiteles forrásként leginkább a pályán aktívan tevékenykedők meglátásai szolgálhatnak.

A két módszer összevetése nyomán megvizsgáltam a média által meghatározott pályakép és az óvodapedagógusok pályaképének összefüggését, illetve széleskörű képet kaptam az óvodapedagógus pályá jelenlegi helyzetéről Magyarországon a sajtó, valamint a pályán lévők szűrőjén keresztül.

Feltételezem, hogy a magyar médiában az óvodapedagógus pályával kapcsolatban megjelenő hírek többsége a pálya tartalmának (feladatok, felelősségi kör, napi

munkavégzés) vizsgálata helyett inkább a pályán lévők körülményeivel foglalkozik (H1). Felteszem továbbá, hogy a médiában megjelenő írások főleg az óvodákkal és az óvodapedagógus pályával kapcsolatos negatív tendenciákra hívják fel a figyelmet (H2). Mindezek mellett úgy vélem, hogy az óvodapedagógus pályával kapcsolatban megjelenő hírek keveset foglalkoznak a pályával előnyeivel, amivel befolyásolják a pálya megítélését (H3). Végül feltételezem, hogy a média által a pályáról kialakított kép nagyban különbözik az óvodapedagógusok saját magukról kialakított pályaképétől (H4).

3.2. A vizsgálat körülményei és helyszíne

A dolgozatban bemutatott saját kutatás alapvetően két részre tagolódik, melyek közül az első tartalomelemzést foglalja magába. Ezen folyamat során a média óvodapedagógus pályára gyakorolt hatásának részletes vizsgálatára került sor a mintából kinyert adatok vizuális ábrázolásával, elemzésével, értelmezésével. A második részben már óvodapedagógusokkal készült interjúk alapján jártam körbe a témát, elsősorban arra fektettem hangsúlyt, hogy a tartalomelemzésben megállapított eredmények, illetve az óvodapedagógusok által elmondottak között milyen összefüggések állnak fent.

Mivel a kétféle kutatási módszer nagymértékben különbözik egymástól, ezért a vizsgálat körülményei is nagyon eltérőnek bizonyultak. Ennek számos előnyét figyeltem meg a kutatás szempontjából, hiszen egyes szempontoknak, például a pályaismeret, vagy a megbecsülés témakörének sokkal alaposabb vizsgálatára adott mindez lehetőséget. Míg a tartalomelemzés tényszerű, legtöbbször adatokkal alátámasztott információkkal nyújtott betekintést az óvodapedagógus pályába, addig az interjúk teljesen más megközelítést igényeltek. Ezek felvétele során személyesebb kapcsolat épült ki azokkal az emberekkel, akik a pályát legjobban ismerik, illetve olyan saját szempontjukból meghatározó jelenségekre hívtak fel a figyelmemet, amikre csak a szakirodalmi áttekintés, illetve a tartalomelemzés eredményeként nem kerülhetett volna sor. A szubjektív hozzáállás természetesen a tartalomelemzés részből sem hiányzott, hiszen ennek alapjául internetes portálok cikkei szolgáltak, ezek személyes hozzászólásokat is tartalmaztak, hiszen több esetben a szerzők a pályán aktív óvodapedagógusok véleményét rögzítették cikkeikben.

A két módszer egymással szoros kapcsolatban van, az interjú ugyanis a tartalomelemzés leszűkítésének, illetve az eredmények szélesebb körű értelmezésének céljából került beépítésre. A feltett kérdéseket egyértelműen a cikkek és hírek elemzésének segítségével határoztam meg, az eredményeket négy meghatározó pontot is összevettem egymással,

reménykedve abban, hogy ezáltal a pályaképet kifejezetten sok aspektusból közelíthetem meg.

A kutatás első részének lefolytatására a korábban már említett Atlas.ti nevű szoftver segítségével került sor, továbbá az Microsoft táblázat-és grafikonkészítő szoftverének, az Excelnek is számos funkcióját igénybe vettem. Ez utóbbi program legtöbbször az Atlas által meghatározott eredmények vizualizálására szolgált, de egyszerűbb összefüggések feltárására már önmagában is alkalmas volt.

Az Atlas.ti a világ egyik legismertebb tartalomelemző szoftvere. Meglehetősen sok funkcióval rendelkezik, a kezelőfelülete ugyanakkor kevésbé felhasználóbarát, ami megnehezítette a haladást. Legnépszerűbb funkciója a kódolás. Ezzel a manuális kódolás nehézségeit kivédve meglehetősen gyorsan kaphattam viszonylag nagy terjedelmű szövegek alapján eredményeket. Ehhez a funkcióhoz kapcsolódik még a kiváló képi megjelenítési lehetőségek széles tárháza, a program ugyanis kimutatások, elemzések, grafikonok, gráfok, illetve diagramok létrehozására is ad lehetőséget a kódokra alapozva. A kódoláson kívül szintén népszerűek a kifejezések gyakoriságának meghatározására alkalmas eszközök, illetve a kimutatások, melyek a megfelelő formátumban beillesztett dokumentumok szinte bármilyen adathalmazára vonatkoztatva elvégezhetőek.

Az első elemzés alapját képező újságcikkek, illetve újsághírek kiválasztása internetes portálok keresőfelületének segítségével történt, a szelekciónak pedig nem volt különös szempontja, az egyes portálok legfrissebb tartalmait, egészen pontosan az elmúlt két évben publikált cikkek és hírek kerültek a listára. A kiválasztás folyamat nem igényelt különösebb tapasztaltot, illetve előzetes felkészülést.

A kutatás második felében elkészített interjúk egy felvételének körülményei komoly hatást gyakoroltak az eredményekre. Ezek egy része személyes videós beszélgetés (Skype és Zoom) útján került felvételre, a beszélgetéseket nem rögzítettem, helyette a jegyzetelést választottam. Minden esetben engedélyt kértem a résztvevőktől ezek készítésére, és ismerttettem, hogy az általuk mondottak miként kerülnek felhasználásra. A résztvevők anonim módon adták interjút, ezt többen külön kérték is, illetve többször megerősítésre tartottak igényt azzal kapcsolatban, hogy nem lesznek beazonosíthatóak válaszaik alapján. Ezen aggodalmakat mérlegelve a személyes adatokat egyáltalán nem kértem tőlük, csupán arra voltam kíváncsi, hány éve vannak a pályán, illetve arra, volt-e már más munkájuk a jelenlegin kívül a pályakezdés előtt, illetve a pályakezdés után.

Néhány interjút két magyarországi óvodában személyesen folytattam le, ezekben az intézményvezető engedélyt adott arra, hogy beszélhessek azokkal a pedagógusokkal, akik

érdeklődést tanúsítottak a lehetőséggel kapcsolatban. Az óvodavezetőt a beszélgetések megkezdése előtt biztosítottam arról, hogy az intézmény neve nem kerül említésre a dolgozatban, illetve elektronikus üzenetben tájékoztattam a tervezett interjú elkészítésének körülményeiről, sőt a kérdéseket is előre megkapta, ezeket később maga is szívesen megválaszolta.

Az óvoda kifejezetten támogatta az interjúk felvételét, a résztvevő óvónők részéről is lelkesedést tapasztaltam. Az intézményben dolgozó óvodapedagógusok közül persze sokan nem kívánták megosztani a gondolataikat, körülbelül 30 százalékuk jelentkezett az interjúkra. A beszélgetések hangulatát és mélységét meghatározta a helyszín, az óvodában könnyebben megnyíltak a résztvevők, sokkal tartalmasabb, illetve hosszabb beszélgetések folytak, egyes interjúk 45-50 percig is eltartottak, amivel szemben a videós beszélgetések formájában felvettek jócskán rövidebbnek bizonyultak. Ám ezek is rendkívül hasznosak az eredmények szempontjából, hiszen ily módon a távolság nem befolyásolta az interjúk elkészültét, eltérő háttérrel, tapasztalattal, így nagyon különböző véleménnyel rendelkező óvodapedagógusokkal találkozhattam. Nehézséget okozott az időpont egyeztetése, mivel az interjúkat a nevelési év kezdetekor, tehát szeptember-október tájékán vettem fel, ami az ilyen intézményekben a beszoktatási periódus kezdete. Erről az időszakról azt mondták el az interjúra vállalkozó pedagógusok, hogy meglehetősen megterhelő szakasza ez az évnek, ilyenkor a gyerekek és a szülők is maximális figyelmet igényelnek.

A vizsgálat során a beszoktatási periódus által okozott időhiányon kívül nem ütköztem különösebb akadályba, mind a virtuális térben végzett tartalomelemzés, mind a személyes kapcsolatra alapozó interjúfelvétel sikeresen zajlott

3.3. Kutatási módszerek és minta

A diplomadolgozatomban alkalmazott kutatási lépéseket az alábbi ábra szemlélteti. E lépések alapján került összeállításra a dolgozat tartalma, amit a tartalomjegyzés is tükröz.

5. Ábra: A diplomadolgozat kutatási lépései
(Saját ábra)

Ebben a fejezetben a fent említett lépések közül elsősorban a tartalomelemzés és az interjúk kerülnek részletes bemutatásra. A következőkben részletesen prezentálom azokat a módszereket, melyeket a tartalmi elemzésben, illetve az interjúk során alkalmaztam, továbbá

bemutatom azokat az elemzési lépéseket, melyek hozzájárultak a dolgozat elsődleges céljához, azaz a pályakép elemzéséhez az magyar sajtó, valamint a gyakorló óvodapedagógusok megközelítéseire alapozva.

3.3.1 Tartalomelemzés

A tartalomelemzés első szempontja a cikkek címeinek elemzése volt, egészen pontosan az, hogy azok elolvasása után, milyen pályaképre gyakorolhat hatásvárható az egyes írásokban. Pozitív, negatív, illetve neutrális hatásokat különböztettem meg egymástól. Az egyes címek e három kategóriába kerültek besorolásra, ezzel elősegítve annak igazolását, hogy a médiában megjelenő címek már önmagukban is hasonló irányba befolyásolják a pálya megítélését. A címek azért is kiemelkedő jelentőségűek, mert az médiafogyasztási szokások miatt sokszor ezek alapján döntenek a pályaválasztók, illetve a pályán már aktívan dolgozók egy-egy írás elolvasása mellett.

Ezután a cikkek elsődleges téma szerinti csoportosítása következett. Ebben a kódok még nem játszottak szerepet, hanem a cikkek elsődleges mondanivalója került áttekintésre. A minta darabjainak elolvasása után egy 5 kategóriából álló rendszer jött létre, ezek egyikébe pedig minden cikk besorolásra került. Ennél a módszernél a cikkek csak egyetlen kategóriába tartozhattak, így az egyes kategóriák együttes felmerülése nem volt része az elemzésnek.

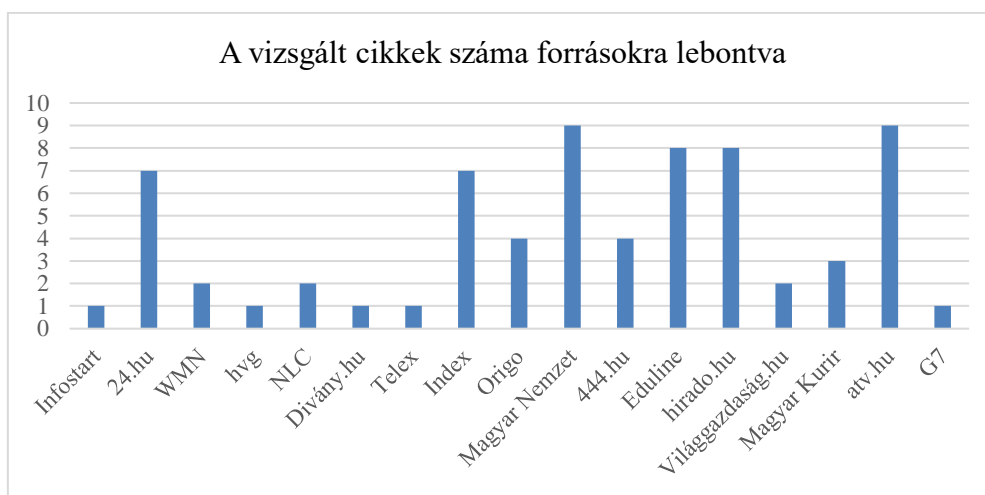
Ahogy az előző fejezetben már említettem, a tartalomelemzés egy erre a célja fejlesztett szoftver segítségével történt. Az Atlas program segítségével a 70 cikkben megjelenő témákat kódoltam, majd a kódokat kódcsoportokra osztottam. A kódok segítségével nem csak arra nyílt lehetőség, hogy megvizsgáljam, hogy a pályáról milyen képet fest a média, hanem arra is, hogy az egyes cikkeket összekapcsoljam egymással. Bizonyos kódok, azaz az ezeket jelölő témák ugyanis az elemzett forrásokban együtt jelentek meg, mely alapvető következtetések levonására adott lehetőséget. A kódok előfordulásának gyakorisága is fontos eleme a dolgozatomnak. Elemzésemben a szövegekben megjelenő témákat gyűjtöttem össze, majd ezekből alakítottam ki a kategóriákat, melyek végül kódként szolgáltak. A kódokat kódcsoportokba soroltam, amivel újabb vizsgálati lehetőségeknek adtam teret. Ezen kategóriák áttekintése már önmagában is releváns következtetések levonására adhat lehetőséget, hiszen segít áttekinteni a tartalomelemzésem mintában található cikkek tartalmát. Az alkalmazott módszert kvalitatív adatelemzésnek nevezzük, mivel a kategóriákat az írások alapos áttanulmányozása után alakítottam ki, és nem egy előre létrehozott szempontrendszerrel követtem (Kérdő, 2008).

Ezt követően a munkaerőpiaci helyzetképet vizsgáltam a kódolásra alapozva elsősorban a problémákra fókuszálva, a kódok szerint ugyanis ezen tárgykörben ez a kérdés bukkan fel leggyakrabban a magyar sajtóban. A helyzetkép szorosan kapcsolódik a dolgozatom hipotéziseihez. A problémák detektálása után, megvizsgáltam, melyik kapja a legnagyobb hangsúlyt a médiában, és melyik számít kevésbé lényegesnek. A nehézségekre az egyes cikkekből konkrét példákat is felvonultattam, ezzel tovább szélesítve az óvodapedagógus pályáról, illetve az óvodákról a sajtóban kialakult képet.

Ezt követően a cikkekben megjelenő szavak és kifejezések osztályozása következett, mely abból a szempontból volt kiemelt jelentőségű, hogy rávilágított az újságírók szerepére a pályakép alakításában. A sajtóban megjelenő nyelvi kifejezőeszközök elemzése ugyanis megmutatja, milyen hatással lehet egy adott hír az olvasóra. Először bizonyos előre meghatározott szavak gyakoriságát vizsgáltam, amit a cikkekben leggyakrabban használt kifejezések áttekintése követett, melyek grafikonos és más vizuális szemléltetőeszköz segítségével is ábrázoltam. Vizsgáltam még azt is, hogy a leggyakrabban megjelenő 30 kifejezés a pályát milyen perspektívából vizsgálja, azáltal, hogy megnéztem, hogy ezek mire vonatkoznak.

A tartalomelemzés során alkalmazott módszerek célja az volt, hogy a lehető legtöbb szempontból világíthassak rá a pályára, és az egyes módszerekkel ne csak a hipotéziseimet, de azok eredményeit is igazoljam.

Az óvodapedagógus pályával kapcsolatos cikkek és hírek alkotta minta, mely összesen 70 elemből állt, nagyon különböző forrásokból állt össze ami azért volt lényeges, mert csakis úgy lehet olyan átfogó képet festeni a pályáról, ami lefedi a legtöbb véleményt, ha minél több profilú portált vizsgálunk párhuzamosan.

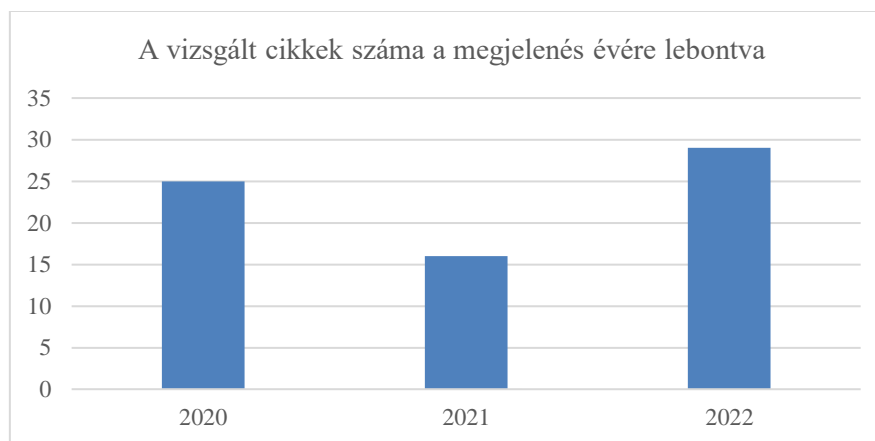

6. Ábra: A vizsgált cikkek forrásának áttekintése
(Saját ábra)

A mintába kerülő írások forrásainak kiválasztásában fontos szerepet játszottak a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság közönségmérési adatai. A 2022 első negyedévére vonatkozó felmérések alapján a leglátogatottabb 10 portál közül 4 került be a mintába, ezek a 24.hu, az origo.hu, az index.hu, valamint az nlc.hu (NMHH, 2022). A forrásokat, illetve az adott portálokról származó cikkek számát szemlélteti a fenti grafikon.

A források között szerepelnek Magyarországon nagy népszerűségnek örvendő, komoly kattintásszámot generáló hírportálok. Az óvodapedagógusokkal kapcsolatban itt megjelenő hírek általában olyan témákat járnak körbe, melyek aktualitásokhoz kapcsolódnak, ezek közt találhatunk országos jelentőségűeket, például törvényi előírások változásairól vagy demonstrációkról szólókat. Kevésbé jelentős változásokról is szólnak hírek, ezek rendszerint egy-egy megyét, illetve tankerületet érintenek. A hírportálokon kívül szerepelnek a listában szakmai portálok, illetve kifejezetten populáris bulvárlapok. Ezen kevésbé tényekre alapozott, felületesebben megírt cikkek azért nem maradhattak ki a mintából. Ennek oka, hogy ezek nagyon komoly hatással vannak a közvéleményre, pontosan amiatt, mert sokak számára ez jelent elsődleges információforrást, továbbá a közösségi oldalakon igen gyakran megosztásra kerülnek, ami még jobban növeli a kattintások számát. Az NMHH felmérése is igazolja ezt, hazánkban az internetezők a híroldalak után a magazinokat részesítik leginkább előnyben, az egyéb tematikájú portálok (szórakozás, közösségi média, keresők, levelező stb.) messze elmaradnak a népszerűségüktől (NMHH, 2022).

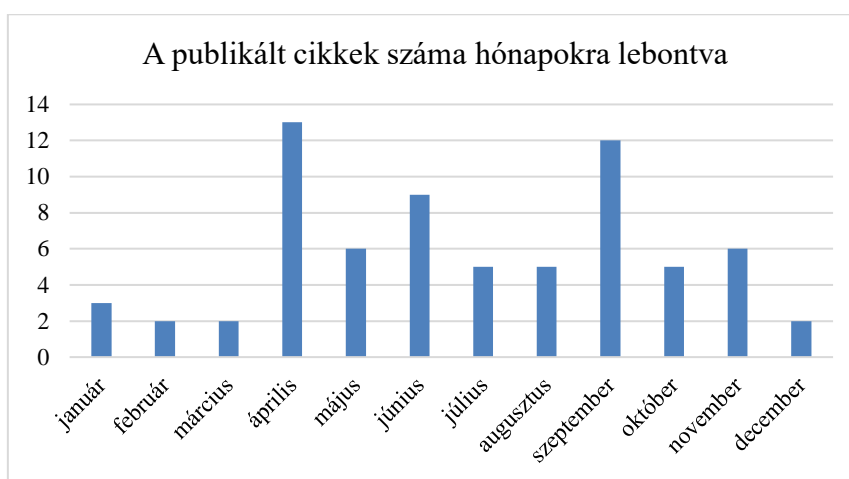
Joggal merülhet fel a kérdés, miért nem kerültek a mintába cikkek a más rekord mennyiségű kattintást generáló weboldalakról. Ennek az oka az, hogy e platformokon nagyon kis mennyiségben jelentek óvodapedagógusokról szóló írások az elmúlt két évből. 2022 első negyedévében legnépszerűbb internetes weboldalak közül csupán hat tartalmazott olyan cikket, melyek a pályával kapcsolatos bármilyen releváns jelenséget vizsgáltak.

7. Ábra: A vizsgált hírek és cikkek megjelenési éve
(Saját ábra)

Ahogy a fentiekben már említésre került, a tartalomelemzés alapját alkotó minta 2020 után megjelent hírekből és cikkekből állt össze. A fenti grafikonon látható, hogy a legtöbb 2022-ből származik, közel 30 hír és cikk került be a mintába ebből az évből. A legkevesebb 2021-ből került elemzésre, 16 darab 2021-es elem szerepel az általam feldolgozott mintában.

Fontos megemlíteni, hogy bár a gyűjteménybe nem minden egyes olyan cikk került be, mely tartalmazza az „óvodapedagógus” szót, mégis a lehető legtöbb releváns írást igyekeztem feldolgozni. A mennyiségből következtethetünk arra, melyik évben kapott a téma nagyobb figyelmet. A 2022-es cikkek nagy száma annak köszönhető, hogy a pedagógusok ügye nagyon fontos témája lett a tudományos diskurzusnak, továbbá a közbeszédben is egyre lényegesebbé vált.

8. Ábra: A mintát képező cikkek/hírek a megjelenés hónapja szerinti bontásban (Saját ábra)

A dolgozatom négy hipotézise közül az első három egyértelműen a média által az óvodapedagógus pályáról kialakított képpel foglalkozik, a tartalmi elemzés elsődleges céljával tehát azt tűztem ki, hogy ezt a lehető legtöbb szempontból körül járjam. Azonban az elemzés során felmerült egy a vizsgálat mintájához szorosan kapcsolódó szempont, mégpedig az, hogy a vizsgált cikkek az év melyik szakában, azaz melyik hónapban kerültek publikálásra. Mivel a figyelembe vett portálokról a témához kapcsolódó cikkek legtöbbször bekerült a mintába, ezért a megjelenés hónapjából következtethetünk arra, hogy mikor kap a pálya nagyobb figyelmet.

Már a minta összeállításakor arra a következtetésre jutottam, hogy a cikkek és hírek száma meglehetősen alacsony. A mintában szereplő írások publikálási körülményeinek elemzésekor az is igazolást nyert, hogy megjelenésük egyenlőtlenül oszlik el az évben, mindig valamilyen apropóhoz kötött. Ezen alkalmak közül a törvénymódosítások emelkednek ki leginkább, illetve az egyetemi felvételi eredményeinek KSH által történő

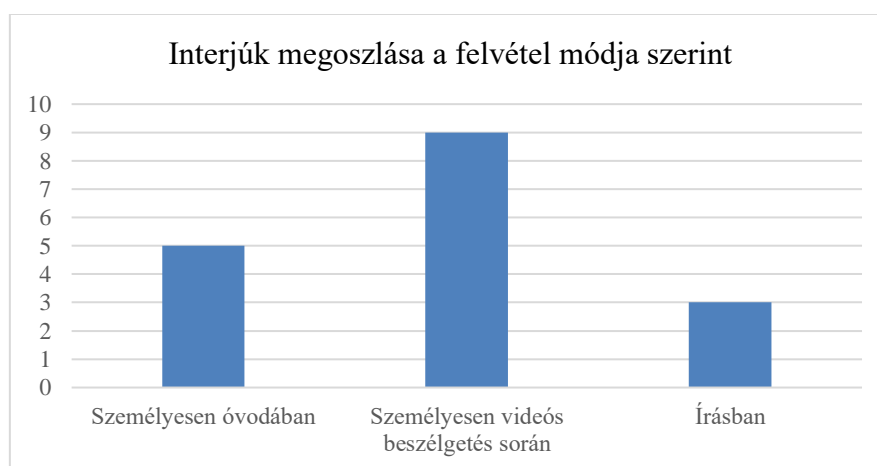
nyilvánosságra hozatala. Általános leírásokkal, interjúkkal, széleskörű elemzésekkel nagyon ritkán lehet találkozni, a pályára toborzást célként kitűző cikkek szintén nem jellemzőek. Az a néhány példa, amit találtam, inkább valamilyen változással összefüggésben került a portálokra.

Ha megnézzük az eloszlást, láthatjuk, hogy a nevelési év kezdetekor jelennek meg elsősorban óvodapedagógus pályával kapcsolatos hírek, melyek többsége a következő év változásaira, újdonságaira vonatkozik, illetve statisztikákra alapuló munkaerőpiaci tendenciákra vonatkozó mérések eredményeit szemlélteti. A nevelési év vége felé (tavasszal) futhatunk bele gyakran még ilyen jellegű cikkekbe és hírekbe. Ezek legtöbbször az év értékelését tűzik ki célul. A nyár folyamán is viszonylag gyakran bukkan fel a téma az online portálokon, ezek a nevelési évre való felkészülést szolgálja. Jól megfigyelhető, hogy a nevelési év során, illetve a felsőoktatási felvételi időszakában az írások száma kifejezetten alacsony, a 70 elemből álló mintában a novemberi, decemberi és januári cikkek száma mindösszesen 11, ami a teljes mintának alig 15 százaléka.

3.3.2. Interjú

A saját kutatás második felében interjúk készítésére került sor. E módszer választásának célja egyfelől dolgozatom negyedik hipotézisének vizsgálata volt, de ugyanígy fontosnak tartottam rávilágítani arra, mit gondolnak a tartalomelemzés eredményeiről, mennyi tartják magukra nézve igaznak azokat a megállapításokat, melyeket az első módszer alkalmazásával rögzítettem.

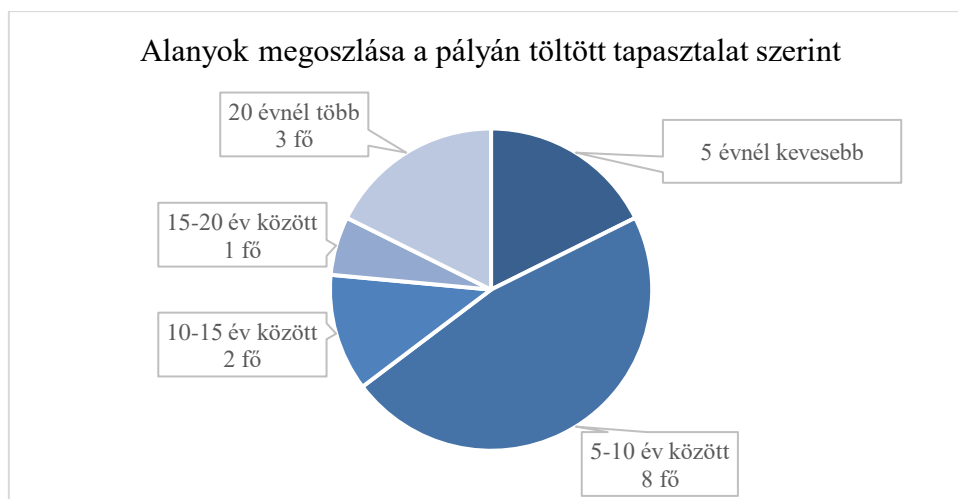
Összesen 17 interjú került felvételre, erre három különböző módon került sor, melyeket jellemzőit a körülményekről szóló fejezetben már ismertettem. Itt az is kiderült, hogy a helyszín erősen meghatározta a beszélgetések milyenségét.

9. Ábra: Interjúk megoszlása a felvétel módja szerint
(Saját ábra)

A személyes interjúk az összes beszélgetés csupán 30 százalékát tették ki. Ezen arány alacsony voltát elsősorban az egyeztetetlenség okozta. Az írásban megadott válaszok is értékesnek bizonyultak, ezeket egytől egyik az alanyok személyes preferenciája határozta meg. Annak a három tapasztalt óvodapedagógusoknak, akiknek a válaszait ilyen formában kaptam meg, rövid magyarázó kommentárokat csatoltam az interjúban feltett kérdésekhez, emellett pedig lehetőséget biztosítottam számukra arra, hogy bármikor személyesen elérhessenek, amennyiben kérdéseik vannak, és ennek szükségét érzik.

Az alanyok kiválasztását elsősorban a részvételi hajlandóság határozta meg, volt azonban egy másik szempont, melynek figyelembevételét fontosnak tartottam, ez pedig az egyes óvónők tapasztalata, azaz, hogy hány éve vannak a pályán. Fontos továbbá kiemelni, hogy a mind a 17 óvónő aktívan gyakorolja pályáját, és egész életükben óvodapedagógusként foglalkoztatták őket. Egyesek közülük a főiskolai/egyetemi képzés alatt, vagy korábban nyári munkán vettek részt, illetve akadtak olyanok is, akik mellékfoglalkozásként más tevékenységeket is folytattak, illetve folytatnak. Ezen tényeket azonban a vizsgálat szempontjából végül nem tekintettem releváns tényezőkné

*10. Ábra: Interjúalanyok a pályán töltött tapasztalataik szerint
(Saját ábra)*

Az alanyok megoszlása tapasztalat tekintetében kifejezetten szerencsésnek mondható, egyes résztvevők 5 évnél kevesebb időt töltöttek a pályán, mások 5-10 éves tapasztalattal rendelkeznek, olyan is akad, aki 10-15 éve aktív, sőt olyan is, aki 15-20 éves tapasztalatot tudhat maga mögött. Kifejezetten örültem, hogy olyan résztvevőket is találtam, akik jóval több, mint 20 éve vannak a pályán, a legkiemelkedőbb szakmai tapasztalat 38 év volt. Ez a megoszlás minden bizonnyal még teljesebb és átfogóbb kép kialakítására adott lehetőséget.

A félig strukturált interjú során 9 kérdést tettem fel, ezek a dolgozat mellékletei közt találhatóak meg (7.1. Az interjú során feltett kérdések). A 9 kérdéssel olyan struktúrát kapott a beszélgetés, mely lefedte az összes témát, melyeket az interjú kutatás céljából kitűztem. Fontos azonban kiemelni, hogy a struktúrát nem tekintettem megtörhetetlennek, az egyes beszélgetések sok esetben mélyinterjúvá váltak, számos alkalommal eltértünk a kérdésektől. Ezért is tekinthető az általam alkalmazott módszer félig strukturáltnak (Pálinkó, 2009). Az egyes kérdések a tartalomelemzés eredményei kívül szorosan összekapcsolódnak a dolgozat hipotéziseivel.

Az interjú során az egyes kérdések értelmezése problémát okozott a résztvevők egy részének, bizonyos kifejezések magyarázatra szorultak, ilyen volt például a pályakép, illetve a pályaismeret. Annak érdekében, hogy az esetleges félreértéseket elkerülhessem, további segítő, magyarázó alkérdések beépítését láttam szükségesnek. Ilyen volt a pályakép esetében a „Mit mondanak az emberek a pályájával kapcsolatban, mit gondolnak az óvodapedagógusokról?” vagy a pályaismeretet illetően a „Tudják-e az emberek Ön szerint, hogy mivel foglalkozik egy óvodapedagógus?”. Ezen segítő hozzászólások a legtöbb esetben megoldották a problémát, tisztázták a kérdéseket. Amennyiben ez sem bizonyult elegendőnek, példaválaszok segítségével igyekeztem segíteni a résztvevőket, nagy figyelmet fordítva arra, hogy elkerüljem bizonyos szempontok sugalmazását.

Az alábbi felsorolás az interjúban tárgyalt témákat tartalmazza, zárójelben pedig az is látható, mely hipotézisre vonatkoznak elsősorban.

- Pályakép, pályakép alakulása (H2 és H4)
- Pályakép és média összekapcsolódása (H1-H2-H3-H4)
- Pályaismeret (H1 és H3)
- Az interjúalanyok saját pályaképe (H4)

Az interjúk kiértékelése kérdésenként történt, ezek közül egyesekhez vizuális szemléltetőeszköz is készült, az eredményeket pedig számos alkalommal igyekeztem ütköztetni a tartalomelemzés során találtakkal. A dolgozatban a válaszok elemzésekor visz a kérdések helyett a fenti témaköröket vettem alapul, annak érdekében, hogy a hipotézisekkel és a tartalomelemzés eredményeivel történő összehasonlítás sikeresen megtörténhessen.

3.4. Eredmények

3.4.1. A tartalomelemzés eredményei

Ebben a fejezetben a korábban bemutatott kutatási módszerek alkalmazásának eredményeként megállapítottakat, a megfigyeléseimet, a vizsgálat tapasztalatait mutatom be.

A dolgozat szempontjából relevánsnak tartott kérdések elsőként vizuális formában kerülnek feldolgozásra, amit a megfigyelések részletesebb kibontása követ. Az egyes kutatási eredmények értékeléseknél töreksem utalni a szakirodalmi megfigyelésekre, továbbá tudatosan figyelmet fordítok arra, hogy mely hipotézis igazolására vagy megcáfolására szolgál az adott módszer.

3.4.1.1. A címek elemzése

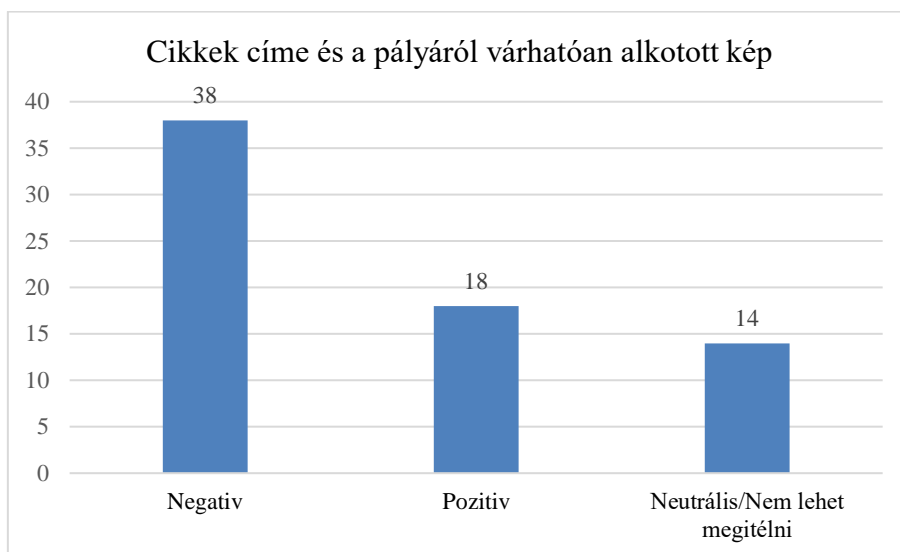
A tartalomelemzés első fontos lépéseként az egyes portálokon megjelenő cikkek címét vizsgáltam meg. A címadás nagyon fontos szerepet játszik az írott sajtóban. A vonatkozó szakirodalom is utal erre: „Az olvasó figyelmét elsőként a címek és persze a képek ragadják meg, ezek tehát a befogadó szelekció legfontosabb elemei” (Tomesz, 2009, 36. old.).

Az olvasó sok esetben már a cím elolvasása után következtethet arra, hogy a cikk, melynek elolvasására készül, várhatóan milyen képet közvetít a pályáról. A cikkek besorolása a vizsgákat első lépéseként ezen aspektus figyelembevételével három kategóriába (pozitív, negatív, neutrális) történt.

A mintában találhatunk kifejezetten negatív képre utaló címeket, ilyen például a „Tizennégy éve nem felvételiztek olyan kevesen óvodapedagógus szakra, mint idén, egyre súlyosabb a szakemberhiány”, a „Én lebeszéltem a diákjaimat arról, hogy a pedagóguspályát válasszák”, vagy a „Nem vonzó a fizetés, tízből hat pedagógus eltűnik az éterben”. Ezek nagy számban tartalmaznak tagadószavakat, statisztikai számadatokat, vagy pedagógusoktól, politikusoktól, oktatáskutatóktól származó idézeteket. A pályával kapcsolatos pozitív változásokra reflektáló cikkek közül a mintába kerültek többek közt a „Új ösztöndíjat hirdet pedagógushallgatóknak a Váci Egyházmegye”, vagy a „Köszönetet mondott az Emmi a pedagógusoknak” címet viselő. Azokat a cikkek, melyeket címük alapján nem lehetett egyértelműen pozitív vagy negatív hatásúnak besorolni, neutrális megítélést közvetítőként kerültek besorolásra, ilyenek többek közt a „22 képzésre kell alkalmassági vizsga”, vagy az „Egyszerűsítsenek a hiányzások igazolását az óvónők” című cikkek. Ezen semleges hatást gyakorló címekhez általában kifejezetten informatív cikkek társulnak, amelyek elsősorban tájékoztató funkciót töltenek be.

Nem hagyhatjuk persze figyelmen kívül azt a tényt, hogy újságíróknak elsődleges feladata a minél több kattintás generálása, ehhez pedig sajátos fogásokra lehet szükség, a szóhasználattal jól fokozhatják a cím figyelemfelkeltő funkcióját. A mintában is szép számmal láthatunk olyan megoldásokat, melyek komolyabb figyelemre adhatnak okot, elég, ha megnézzük a „Mégis ki akarna így dolgozni? – Egy óvodapedagógus dilemmája”, vagy

a „Lasszóval fogják az óvodapedagógusokat, kritikus a létszámhiány” című cikkeket. A mondatok modalitásának változtatása, vagy a képszerű megfogalmazások ilyen tudatosan alkalmazott kommunikációs eszközök.

11. Ábra: A címek alapján a cikkek által pályáról várhatóan alkotott kép (Saját ábra)

A kutatás első lépésének legfontosabb eredménye, hogy a vizsgált cikkek 54 százalékának címe előreláthatólag negatív képet közvetít az óvodapedagógus pályáról. Az ilyen megítélésre utaló címek száma meghaladja a másik két csoportba sorolt cikkek számának összegét, egyértelműen látszik, hogy ebből a szempontból ez a legkiemelkedőbb kategória. A pozitív pályaképre utaló címmel rendelkező cikkek száma ugyanis 26 százalék csupán, a semleges pályaképre pedig mindösszesen 14 cím utal.

A cikkek címeit tekintve tehát megállapíthatjuk, hogy a negatív pályaképet közvetítők abszolút többségben vannak, a pozitív és a neutrális képre utaló elemei a mintának meg sem közelítik az ilyen címet kapott cikkek és hírek számát.

3.4.1.2. Az elemzett hírek és cikkek elsődleges témái

A címek és azok pályaképre gyakorolt előre jelezhető hatását az egyes cikkek tartalmának vizsgálata követte. A kutatás ezen pontján a szövegek egészének témáival foglalkoztam, nem szedtem szét azokat kisebb egységekre, mély tartalmi elemzésre nem került sor.

A cikkek fő témája alapján már sokkal pontosabban behatárolható támpontokat kaptunk arra vonatkozólag, hogy a magyar média mit emel ki, illetve mit tart igazán fontosnak a pályával kapcsolatban. Az első módszerhez képest itt már nem csak a pályaképre vonatkozó várható megállapításokat láthattuk, hanem tényleges, konkrét tartalmi elemek alapján vonhattunk le

következtetéseket. Ahogy a módszertani fejezetnél már említésre került, a cikkeket kategóriákba soroltam, összesen öt csoportba osztottam a minta egyes elemeit.

12. Ábra: A cikkek csoportosítása azok elsődleges témája szerint (Saját ábra)

Megfigyelhetjük, hogy a legtöbb cikk fő témája az óvodapedagógusok munkaerőpiaci helyzete, elsősorban a problémákra, nehézségekre, hátrányokra vonatkozó megállapításaik állnak az írások középpontjában. E tárgykör annyira gyakori az legfőbb témákat figyelembe véve, hogy az összes vizsgált cikk közel 40 százalékát teszi ki, ezzel pedig, ahogy a fenti grafikon is igazolja, messze a leggyakrabban körbejárt téma az óvodapedagógusokkal összefüggésben a vizsgált módszer. A vizsgált aspektusból megközelítve a második leggyakrabban, egészen pontosan 16 cikkben fordulnak elő az óvodai fejlesztések, valamint az óvodapedagógusok munkavégzésében bekövetkező pozitívnak tekinthető változások. E témakör elsősorban olyan híreket foglal magába, melyek jogszabályi változásokhoz, anyagi természetű kérdésekhez, továbbá képzéshez, illetve oktatáshoz köthetőek. 15 írás fókuszában állnak az óvodapedagógusok feladatai, valamint felelősségi körei, ezen cikkek azonban kifejezetten nehezen értékelhetőek a pályaképre gyakorolt hatás szempontjából, mivel pozitív és negatív megítélésű, valamint információs funkcióval rendelkező, azaz ebből a szempontból semleges képet festő elemeket is tartalmaz a vizsgált gyűjtemény. A minta összes elemének mindössze 16 százalékát teszik ki az elsősorban munkaerőpiaci tendenciákkal foglalkozó cikkek. Munkaerőpiaci tendenciák alatt itt nem feltétlen a szakemberek hiányának problémáját értem, ez a kérdés inkább a pályán jelenleg aktív munkavállalók problémáival foglalkozó kategóriába. Ide sokkal inkább az

óvodapedagógusok munkaerőpiaci lehetőségei, elhelyezkedési trendjei, és az ebből fakadó nehézségek tartoznak ide. E cikkek sokszor túlmutatnak a dolgozatban vizsgált témán, nagyon gyakran a pedagógus szakmákat egymástól nem megkülönböztetve, hanem egységesen vizsgálják. A legkritikább elsődleges témának az óvodai botrányok bizonyultak, a minta ebből összesen csupán egyetlen címet tartalmaz.

Ha megnézzük az elsődleges témákat, illetve azok gyakoriságát, egyértelműen láthatjuk, hogy a nehézségek állnak a legtöbb cikk középpontjában. Az is világossá vált, hogy a többi kategória is elsősorban problémaként tekint az óvodapedagógusok helyzetére, különösen igaz ez munkaerőpiaci trendekre, valamint az óvodai botrányokra.

3.4.1.3. Mély tartalmi elemzés

Kódcsoportok	Kódok		
járványhelyzet	Kód 1: hatás az óvodapedagógusokra	Kód 6: hatása az óvodásokra	
munkaerőpiaci helyzetkép	Kód 2: fizetés	Kód 8: megoldások, pozitív tendenciák	Kód 10: szakemberek létszámának csökkenése
óvodapedagógus munka	Kód 3: feladatok, felelősségi kör	Kód 8: kirívó esetek, hibák, botrányok	Kód 11: megbecsültség
óvodai nevelés	Kód 4: körülmények	Kód 9: hatása a gyermek fejlődésére	
képzés	Kód 5: képzés		

5. Táblázat: A tartalomelemzés során használt kódok és kódcsoportok
(Saját ábra)

A tartalomelemzés legfontosabb fázisa a kódolás volt. E módszer lépései a kutatás céljának megfelelően alakíthatóak, a kutatást végző személy döntése ugyanis, hogy milyen szisztéma alapján sorolja kategóriákba az elemzett szövegek egyes részeit.

A kódolási folyamat első lépése a cikkek elolvasása volt, melynek során az egyes bekezdések témáit jelöltem meg. A témákból ezután listát hoztam létre, amit szűkítettem azáltal, hogy az azonos témákat összekapcsoltam egymással. Mindebben segítségemre volt a tartalomelemző szoftver, ami egyszerűbbé tette a feladatok elvégzését, hiszen nem kellett manuális módszereket alkalmazni a csoportosításra. A szoftver segítségével a témák gyakoriságát, egy cikkben belüli előfordulását, egymáshoz való kapcsolódásait is elemeztem. Az kutatás során megállapított kódok és kódcsoportok a fenti táblázatban kerültek összefoglalásra.

Az elemzés során arra a következtetésre jutottam, hogy a hírek általában egyetlen témát járnak körbe, amennyiben több kód került egy hírbe, ezek logikailag szorosan kapcsolódtak egymáshoz. A hosszabb cikkekben 7-8 kód is megjelenik, de általánosságban elmondható, hogy 3-nál több téma szerepeltetése nem jellemző. Olyan is előfordult, hogy egy adott szövegrészre több kód is vonatkozott, továbbá olyan is, hogy egy cikkben ugyanazon kód többször előfordult, ami leginkább újságírói fogásnak értékelhető és a téma hangsúlyozását szolgálja.

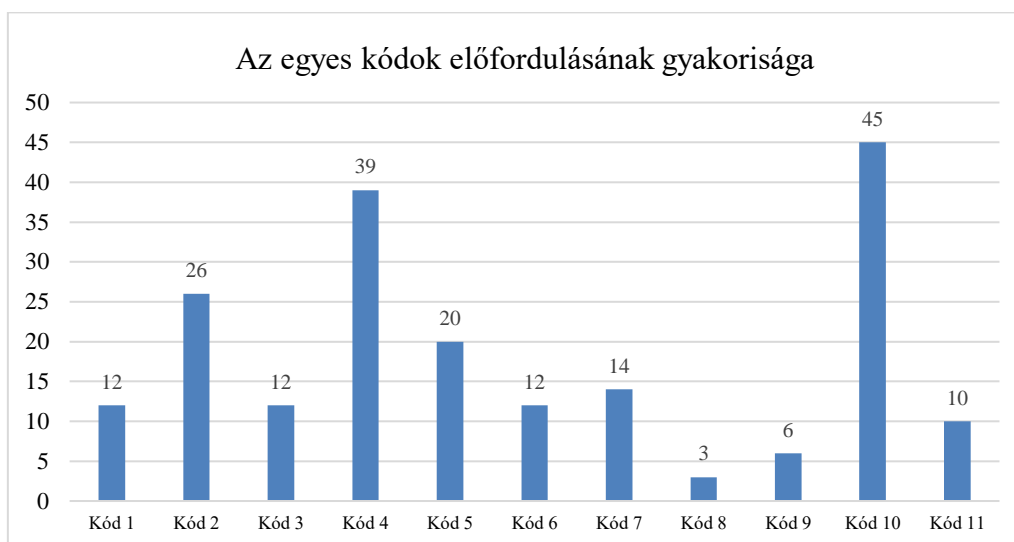
A legtöbb kód, ahogy a fenti összegzés is jól mutatja, a munkaerőpiaci helyzetképre, valamint az óvodapedagógus munkára vonatkozik. A munkaerőpiaci helyzetkép kódcsoport kódjai közül kettő negatív tendenciákra vonatkozik, de ide kapcsolódóan a pozitív változások is előkerültek témaként, fontos azonban hangsúlyozni, hogy nagyon kis mennyiségben. Az óvodapedagógus munkára vonatkozó témáknál is a problémák voltak elsődleges fókuszban ezek leginkább a körülményekhez, valamint a megbecsültséghez kapcsolatban. A megbecsültség kérdésköre a munkaerőpiaci helyzetképen belül legtöbbször a fizetéssel állt összefüggésben. Mindezek mellett olyan hírek is felbukkantak, melyek óvodában elkövetett hibákra, túlkapásokra hívtak fel a figyelmet, ám számuk nem volt igazán magas, a kód csak néhány alkalommal került megjelölésre.

Az óvodai nevelés kódcsoport alá tartozó témák fontos szerepet játszanak a pályakép alakításában, motivációs tényezőként szolgálhatnak a pályaválasztásban, lehetőséget adnának az előnyök kiemelésére. Ezekkel kapcsolatban általában azonban csupán két kérdéskör merült fel egyfelől a körülmények, másfelől pedig a nevelés gyerekekre gyakorolt hatásai. E témakörön belül egyszerre figyelhetünk meg negatív és pozitív megközelítéseket is, de a munkaterhek problémája ezeket legtöbbször árnyalja, mivel gyakran merül fel, hogy a megfelelő színvonalú nevelői munka biztosítása a jelenlegi helyzetben rengeteg energiát emészt fel.

A képzés kódcsoporttal is hasonló a helyzet, itt viszont összehasonlítva komolyan hangsúlyt kaptak a képzést érintő pozitív változások, például az újonnan létrejött egyetemi specializációk. A járványhelyzet kódcsoport mint pályaképet alakító tényező kevésbé jelentős, azonban az, hogy külön kódként szerepel, utal arra, hogy sokszor megjelent témaként, amiből következtethetünk arra, hogy a vírus helyzet a sajtóhírek alapján komoly hatással volt az óvodák működésére és az óvodapedagógusok munkájára.

A mély tartalmi elemzés ezen fázisának legfőbb megállapítása az, hogy a kódcsoportok, illetve kódok közül egyik sem utal konkrétan a pálya előnyeire, olyan kis mennyiségben fordultak elő ilyen témák, hogy azokat nem lehetett külön kódként bevonni a kutatásba.

Ezzel szemben a negatív tendenciák pedig abszolút túlsúlyban vannak a témákkal kapcsolatos cikkek és hírek tekintetében főleg a munkaerőpiaci helyzetképet vizsgálva.

13. Ábra: Az egyes kódok előfordulásának gyakorisága
(Saját ábra)

Amellett, hogy áttekintjük milyen kódokat sikerült megállapítani a tartalmi elemzés során, a levont következtetések aspektusából még fontosabb megnézni azt, hogy melyik kód milyen gyakorisággal fordul elő. A módszer segítségével arra vonatkozóan vonhatunk le következtetéseket, hogy melyik témára kerül hangsúly a magyar internetes sajtóban és médiában. A tartalmi elemzés harmadik vizsgálati módszere ezt a célt is szolgálja.

A leggyakrabban előforduló kód egyértelműen a szakemberek létszámának csökkenése. A mintában szereplő cikkekben és hírekben ez a téma van tehát abszolút túlsúlyban, és mivel ez egyértelműen a munkaerőpiaci helyzetkép részeként tekinthető, továbbá minden szempontból kihívásként értékelhető, erősíti a negatív pályaképre gyakorolt hatást. A körülmények szintén a gyakori témák közé kerültek, ez pedig azért is fontos, mert ez a pályaválasztás szempontjából az egyik legmeghatározóbb jelentőségű aspektus lehet. Az e témához kapcsolódó szövegrészek megítéléséről megállapításokat tenni nem egyszerű, mivel egyszerre tartoznak ide fizikai körülményekre, például az épületek állapotára, felszereltségre vonatkozó állítások, de ugyanúgy olvashatunk reformokról, óvodafejlesztésekről, sőt intézmények felújításáról is. Ami azonban egyértelműen látszik, hogy az infrastruktúra igen fontos elemként jelenik meg.

A gyakoriságot tekintve élmezőnybe került még a fizetés és a képzés kódja, előbbi többségében negatív, utóbbi a pályakép szemszögéből változó megítélésű kontextusban. Közös jellemzője a fizetés és a szakemberek számának csökkenése kódoknak, hogy

A kódokkal kapcsolatban alkalmazott utolsó vizsgálati módszer azok összekapcsolódásainak feltérképezése volt, annak elemzése, hogy mely kódok vonatkoznak általában azonos szövegrészekre. Az egyes témák közös megjelenése ugyanis korántsem tekinthető véletlennek, az kutatás ezek szakasza után jól áttekinthetővé váltak, az egyes hírekben, illetve cikkekben feltárt összefüggések, ok-okozati kapcsolódások, továbbá az egymásból következő vonatkozási pontok. Az egyes témák összefüggéseinek hálózatát jól szemlélteti a fenti ábra, mely a tartalomelemző szoftver segítségével jött létre.

Nem meglepő, hogy az egyes kódcsoporthoz tartozó kódok sok esetben együtt jelennek meg, mivel hasonló témákat taglalnak, ezek kapcsolódása tehát már az alap kutatás módszertanából fakadóan egyértelmű. Vannak olyan kódok is, melyek csakis kizárólag a kódcsoporthoz belül függenek össze más témákkal, a legjobb példa erre a járványhelyzet óvodásokra gyakorolt hatása, mely csakis az óvodapedagógusokra gyakorolt hatásokkal együtt jelenik meg. Az óvodapedagógusokra vonatkozó járványhelyzet által okozott következmények kapcsolódási pontjai már nem ilyen egysíkúak, elsősorban az óvodapedagógusok körülményeivel kapcsolatban lehetünk figyelmesek összefüggésekre.

A leggyakoribb kód, a szakemberek létszámának nagyarányú csökkenése, leginkább a képzéshez, a fizetéshez, továbbá a munkakörülményekhez kapcsolódik. Itt jól megfigyelhető a korábban említett ok-okozati összefüggés, hiszen e három téma együtt mind a szakemberhiány katalizátorának tekinthető. A kapcsolódások nagy száma azt is magyarázza, miért ez a kód a leggyakoribb az összes közül. A fizetés a munkaerőpiaci helyzetkép részeként kezelve elsősorban a munkakörülményekkel, valamint a képzéssel áll szoros kapcsolatban. Az egymásra vonatkozás oka itt is egyértelműen megállapítható, a fizetés ugyanis a körülmények témakör egyik elemének tekinthető, míg a képzés a befektet energia és a megélhetés relációjában gyakori témája a magyar sajtónak.

Az óvodai nevelés gyerekek fejlődésére gyakorolt hatása is sok témához kapcsolódik, az egyik legkiemelkedőbb ezek közül a felelősségi kör kérdése, ahol szintén felfedezhető a korábban említett ok-okozati kapcsolat, hasonlóan a járványhelyzethez, illetve a körülményekhez. A pozitív tendenciák kódja szintén sok más témához, például a járványhelyzethez, körülményekhez, valamint a megbecsültséghez kapcsolódik. Itt mindenképpen fontos megemlíteni azonban, hogy e téma általában viszonyításon alapul. A pozitív változások nagyon különböző dolgokra vonatkoznak, többek közt infrastruktúrára, oktatásra, felszereltség javítására.

A kódok egymáshoz kapcsolódása jól megmutatja a felbukkanó témák egymásra vonatkozását, ezzel egyfajta logikai hálót teremt a minta elemei között, ami segítségével még

szélesebb körben vizsgálhattam a sajtó által az óvodapedagógusokról közvetített véleményt. Megállapítottam, hogy azok a témák, melyek legtöbbször egymással összekapcsolódva jelennek meg erősítik egymás elsősorban a pályaképet negatívan befolyásoló hatását.

3.4.1.4. Munkaerőpiaci helyzetkép

A kvalitatív tartalmi elemzés során kialakult a munkaerőpiaci helyzetkép kategória, melyről megállapításra került, hogy az előfordulás gyakoriságát tekintve messze a legkiemelkedőbb témakör az összes közül. Ezen kódcsoporthoz olyan negatív megítélésű témák, elsősorban problémák tartoznak, melyek a sajtóanyagok szerint komoly hatással vannak az óvodapedagógusok mindennapjaira munkavállalói szempontból. Ahogy az előző módszer alapján már meghatározásra került, elsősorban a szakemberek létszámának csökkenése valamint a fizetés kérdése tartoznak ide.

A munkaerőpiaci helyzetképpel összefüggésben problémákat azonban nem csak és kizárólag ezen kódcsoport alatt találhatunk. A körülményekre, valamint a képzésre vonatkozó kódok alatt is megjelennek olyan nehézségek, amelyek az óvodapedagógusok munkaerőpiaci helyzetére vonatkoznak. A körülményekkel kapcsolatban leginkább az épületek állapota tartozik ide, illetve az eszközök rendelkezésre állása, míg a képzéssel kapcsolatban általában annak rugalmatlanságát, vagy bizonyos tudásanyag, például a gyógypedagógiai ismeretek hiányát világítják meg a szerzők. Ugyanígy ide tartoznak az óvodapedagógus felvételi eredményeinek értékelései is, melyek szintén komoly hatást gyakorolnak a munkaerőpiacra.

15. Ábra: A munkaerőpiaci helyzetképet meghatározó problémák előfordulása (Saját ábra)

A helyzetképpel kapcsolatos negatív tendenciák elsősorban a szakemberhiánnyal kapcsolatban merülnek fel. Összesen 45 olyan szövegrész tartozik a kódhoz, mely e

problémát írja le. Ez az összes munkaerőpiaci helyzettel kapcsolatos nehézségként értékelt szövegrész 53 százalékát teszi ki. Ebből is látszik, hogy a mai magyar sajtóban elsősorban ez a probléma kapja a legnagyobb figyelmet.

A szakemberhiány kódot a fizetés követi, ide összesen 26 szövegrészt került besorolásra. Arányaiban ezen téma is sokszor megjelenik a minta elemeiben, ebből is látszik, hogy ez a problémakör is kiemelkedőnek számít. A körülmények és a képzés kód szintén gyakran bukkant fel a mély tartalmi elemzés során, ám ahogy az korábban említésre került, az ide tartozó cikkek kódolt szövegrészletei közül több nem nehézséget, hanem pozitív változást irt le. A körülmények mint helyzetképet negatívan befolyásoló tényező csupán 5 esetben jelentek meg, míg a képzés 10 alkalommal fordult elő ebben a kontextusban.

A munkaerőpiaci helyzetet meghatározó nehézségeket nagyon sokféleképpen jelenítik meg a vizsgált portálok. Ezekre vonatkozó példák kerültek összegyűjtésre a következő táblázatban.

A kihívásokra vonatkozó megállapítások		
“A kora reggeli és a délutáni órákban dajka vagy pedagógiai asszisztens is vigyázhat a gyerekekre”	“A pedagógushiány pedig „veszélyeztetheti a biztonságos feladatellátást”	“Az óvodapedagógus-hiány már olyan mértéket öltött, hogy egyes intézményekben a működőképesség sem garantált.”
“853 óvodapedagógus hiányzik”	“A pedagógushiány miatt szeptembertől tizennéggyel kevesebb óvodai csoport működik Miskolcon, derül ki az RTL Híradó riportjából.”	“A választ adó önkormányzatoknál a 2612 státuszából 316 volt betöltetlen augusztus végével. “
“A pedagógus korfát nézve az óvónők harmada három-négy éven belül nyugdíjba megy”	“A létszámhiány hátterében az alacsony fizetés és a rengeteg túlóra áll.”	“Az elnök tud olyan háromcsoportos óvodáról, ahol a szükséges hat óvónő helyett egy van, öt „kollégája” közmunkás.”
“A pályakezdők harmada az első 4-5 évben elhagyja a pályát”	“A 2009/2010, a 2010/2011 és a 2011/2012-es tanévben kezdett, pedagógiai alapszakon tanuló hallgatók (például a leendő tanítók, óvodapedagógusok) 23-28 százaléka morzsolódott le”	“Ilyen magas szám a második világháború óta nem volt – mondta a betöltetlen állások számáról Totyik Tamás”
“Az idei felvételin további 1272 leendő óvodapedagógus jutott be a felsőoktatásba”	“A pályakezdők egyharmada az első 4-5 évben távozik a szakmából.”	“Jelenleg mintegy hatezer óvodapedagógusra lenne szükség”
“a közígállás.gov.hu-n oldalon 2799 olyan álláshirdetés van, amiben pedagógusokat kerestek, míg a tanév végén ez a szám még csak 2100 volt.”	“Hatszázal kevesebb gyereket írtak be a miskolci óvodákba, ráadásul a következő tanévben várhatóan huszonnégy óvodapedagógus megy nyugdíjba.”	“Könnyítések léptek életbe szeptember elsején a pedagógusok foglalkoztatásával kapcsolatban”
“A tanév végén több mint 853 óvónői állást hirdetnek”	“Idén 2234-en jelentkeztek óvodapedagógus alapszakra, 600-zal kevesebben, mint tavaly - derül ki a friss felvételi statisztikákból”	“Minden nyolcadik óvodapedagógus hiányzik Budapesten, hiába egészítik ki a havi bért akár 170 ezerrel az önkormányzatok”
“Tehát az első két évben minimálbért keresnének a óvodapedagógusok, ami különösen a fővárosban teszi lehetetlenné a megélhetést”	“Idén hatszázal kevesebben felvételiztek óvodapedagógus képzésre, mint tavaly, és körülbelül feleannyian, mint öt éve.”	“Az általános iskolák alsó tagozatai és az óvodák is munkatársakat keresnek: tanítóból 900-at, óvodapedagógusból 802-t keresnek.”

“Folyamatosan csökken az óvodapedagógusok száma az országban, ezért a gyerekek fejlesztése és oktatása is veszélybe kerülhet”	“Friss statisztikák szerint minden negyedik, de inkább minden harmadik óvodapedagógus szakos lemorzsolódik”	“15 év után csak Szlovákiában kapnak kevesebbet a szintén 15 éve pályán levő kollegáik. Az összes többi országban többet keresnek a pedagógusok, néhány helyen akár 4-5-szöröse is lehet az összeg.”
“Tizennégy éve nem felvételiztek olyan kevesen óvodapedagógus szakra, mint idén, egyre súlyosabb a szakemberhiány”	“Pótfelvételi szükséges az ideálisabb hallgatólétszám eléréséhez.”	“Ebből a bruttó bér 432 ezer forint, ami a fővárosi 541 ezer forintos bruttó átlagbértől ötödével marad el. 40 ezer forint jövedelemkiegészítést és 30 ezer forintos cafetériát, jutalmat és egyéb juttatást kaptak átlagosan a fővárosi óvodapedagógusok.”
“Azért is kevés fizetés, mert egyre kevesebb az óvónő, egyre több a feladat.”	“Megalázó pedagógusnapi ajándék”	“A pedagógus hallgatóknak átlagosan kb. a harmada jelenik meg a szakmáan munkavállalóként”
“Ha az idej elsőévesek mindegyike befejezi az egyetemet három-öt év múlva, a rendszert akkor sem lehetne feltölteni”	“A rendkívül alacsony pedagógusbérek idénre sem változtak: 2022-ban duplájára, 20 százalékra nőtt a pedagógusok bérkiegészítése.”	“Összehasonlításl érdemes azt is kiemelni, hogy ezek alacsonyabb bérek, mint a 2021-ben bruttó 280 ezer forintos gyorsétermi jövedelmek.”

6. Táblázat: Példák a munkaerőpiaci helyzetképet meghatározó problémákra (Saját ábra)

A példák áttekintése még szélesebb körben világít rá a gyakran megjelenő problémákra, lehetőséget teremt azok megfogalmazási módszereinek áttekintésére, továbbá még pontosabban tükrözi a média által közvetített munkaerőpiaci helyzetet.

A megfogalmazások többsége kifejezetten negatív hatást kelt, ezen a ponton komoly hasonlóságot fedezhetünk fel a címek esetében alkalmazott újságírói fogásokkal. A fenti táblázat is olyan nyelvtani szerkezeteket tartalmaz, melyek ezt a képet egyértelműen fokozzák, például a „rendkívül alacsony”, a „folyamatosan csökken”, vagy a „veszélybe kerülhet” kifejezések. A felhasznált igék nagy része is hasonló funkciót tölt be, a problémákra vonatkozó mondatok jelentős részében találunk olyan szavakat mint a „lemorzsolódik”, a „csökken”, vagy az „elmegy”. A statisztikai adatok, továbbá az oktatás szempontjából meghatározó szerepet betöltő személyektől származó idézetek gyakori megjelenítése segíti a nehézségek ábrázolását, hiszen ezek jó alapként szolgálnak az egyes állítások igazolására. Ennek ellenére a források hivatkozásai sok esetben nem érthetőek el a cikkekben egyértelműen, ezen az információk tehát nem is igazolhatóak, ami befolyásolja az írásk hitelességét.

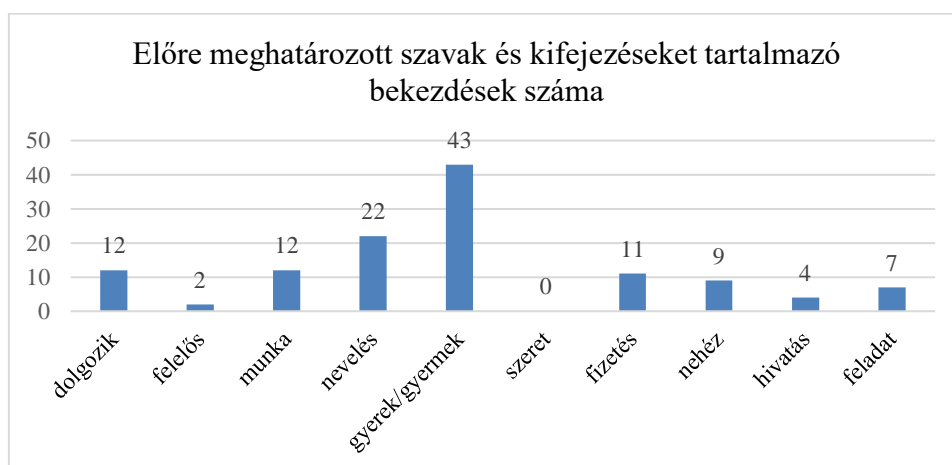
A munkaerőpiaci helyzetképre vonatkozó kódok a magyar médiában elsősorban nehézségeket állítanak középpontba, az ilyen problémák pedig négy fontos téma köré csoportosulnak. Az egyes témák megjelenésének gyakorisága rávilágít arra, hogy a magyar média melyeket kezeli prioritásként. Az előző kutatási módszerekhez hasonlóan itt is bebizonyosodott, hogy a sajtó szerint a szakemberhiány és az óvodapedagógusok juttatásainak témaköre a munkaerőpiaci helyzetképet legjelentősebben befolyásoló

nehézség. Az ilyen problémák megfogalmazása a címekhez hasonló különleges újságírói kommunikációs módszerek alkalmazásával történik meg.

3.4.1.5. Szavak, kifejezések előfordulásának vizsgálata

Az utolsó vizsgálati módszer a dolgozatban megjelenő az egyes szavak, illetve kifejezések előfordulásának gyakoriságát vizsgálja, egészen pontosan azt, hogy ezek hányszor fordulnak elő a minta sajtóanyagaiban. Ahogy a korábbiakban is egyértelműen bebizonyosodott, a szóhasználat kruciális jelentőségű a pályakép szempontjából. Azok a szavak és kifejezések, melyek gyakran megjelennek az egyes elemzett írásokban erősebb hatást gyakorolnak az óvodapedagógusokról kialakított képre, ezért is érdemes azok vonatkozásait részletesen megvizsgálni. A ritkán előforduló megfogalmazások is fontos következtetések levonására adnak lehetőséget.

Az alkalmazott módszer első lépéseként előre meghatározott szavakat vizsgáltam a mintát képező cikkekben. Arra voltam kíváncsi, hogy melyek azok, milyen gyakran jelennek meg, illetve melyek azok, amelyekkel ritkán találkozhat az olvasó. A vizsgált szavak egy része objektív, elsősorban általános munkavégzésre vonatkozik, ezek mindegyike megtalálható a Fogalkozások Egységes Osztályozási Rendszerében (FEOR) felsorolt legtöbb feladatlírásban. Ide tartoznak a „dolgozik”, a „felelős”, a „fizetés”, vagy „munka” szavak. Kifejezetten pedagógus fókusz erősítése céljából került a listába a „nevelés” szó. Ezek mellett néhány szubjektív, pályák bemutatásában gyakran szereplő kifejezés is megjelent a vizsgálatban, ilyenek többek közt a „hivatás” és a „szeret”.

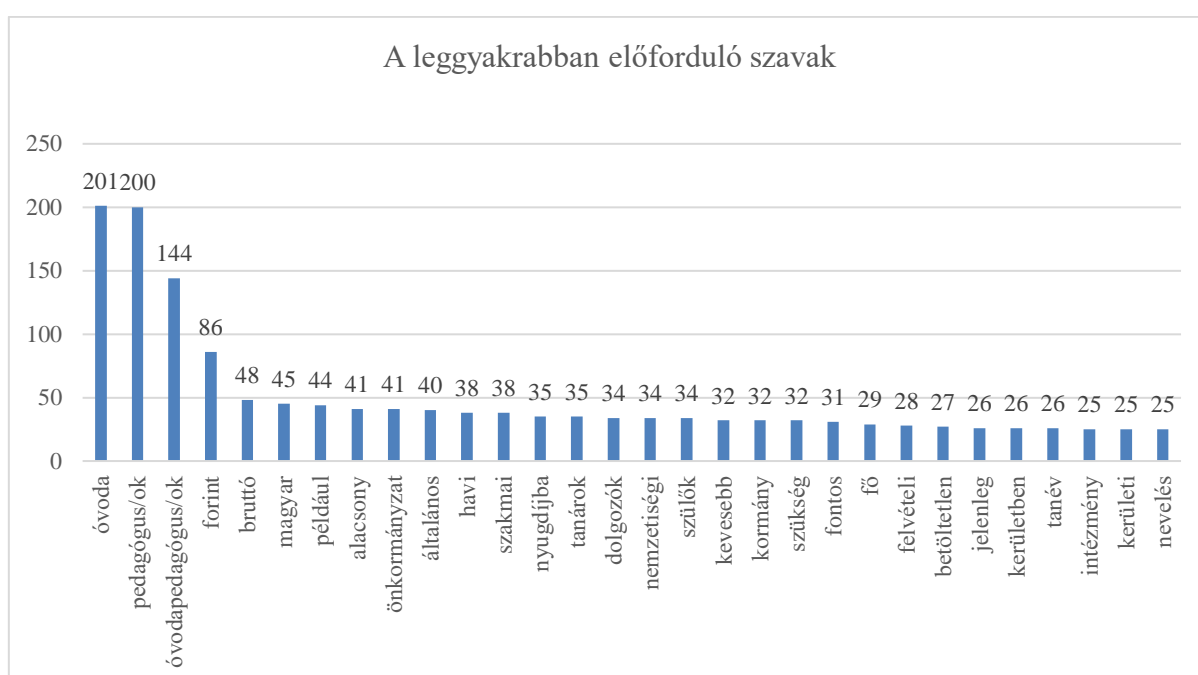

16. Ábra: Előre meghatározott kifejezések előfordulása egyes bekezdésekben (Saját ábra)

A fentiekben említett 10 vizsgált szó gyakoriságát ábrázolja a fenti diagram. A legtöbb bekezdésben a „gyerek/gyermek” szó fordul elő, de a „nevelés” is kiemelt jelentőségű ebből

tendenciákra. E kérdést a gyakoriság még részletesebb áttanulmányozásával alaposabban is vizsgálom a következőkben.

A szöveghő ugyan lehetőséget ad annak áttekintésére, hogy mely szavak fordulnak elő leggyakrabban, ugyanakkor az elemzés folytatáshoz elengedhetetlen az eredmények finomítása. Az alábbi grafikon már pontosabb adatokkal, áttekinthetően mutatja be a legtöbbször felbukkanó 30 szó előfordulásuk gyakoriságának sorrendjében. Bizonyos kötőszavak, igekötők, nyelvtani szerkezetek, más, információt nem hordozó alkotóelemei a kutatás szempontjából nem tekinthetők relevánsnak, ezek törlésre kerültek a tartalomelemző szoftverrel generált listáról.

18. Ábra: A cikkekben leggyakrabban előforduló szavak (Saját ábra)

Ahogy a felhő is megmutatta, a leggyakrabban előforduló szavak és kifejezések az „óvoda”, „pedagógus”, „óvodapedagógus”. Ezekről kijelenthetjük, hogy elengedhetetlenek a cikkekben a témák szűkítéséhez, így már az eredmények felmérése előtt várható volt, hogy nagy számban jelennek majd meg. Az ilyen kifejezéseknek nincs tényleges hatása a pályakép alakulására, az egyes cikkek szükséges részeként értékelendők.

Ezzel ellentétben sokkal mélyebb következtetést vonhatunk le abból, hogy a negyedik leggyakrabban előforduló szó a „forint”, ami magasan kiemelkedik az előfordulás gyakoriságát tekintve. Ráadásul ezt a „bruttó” követi, ami összesen 48-szor szerepel a mintában, sőt nem sokkal ritkábban találkozhatnak az olvasók az „alacsony”, valamint a „havi” szavakkal. Ezek egyértelműen a fizetésre utalnak, ami az előző kutatási módszereknél

is fontos szerepet játszott. A vizsgált kifejezések közt a korábban azonosított másik problémakörre, a szakemberhiányra utalóból is sokat találhatunk, egyértelműen erre vonatkoznak a „nyugdíjba”, a „kevesebb”, a „felvételi”, a „betöltetlen” szavak. Ezek erősítik azt, amit a szófelhő áttekintése után már könnyedén meg lehetett állapítani: az egyértelműen negatív tendenciákra vonatkozó szavak rendkívül gyakoriak.

A pályával kapcsolatos szubjektív véleményekre reflektáló, pályán jelenleg aktív munkavállalók érzelmeire vonatkozatható szavak („kedvel”, „élvez”, „utál” stb.) kifejezetten ritkán jelentek meg a mintát képező cikkekben. A fenti listán sem szerepel egyetlen ilyen sem, de 30-nál lényegesen több kifejezést tartalmazó szófelhőben sem találunk példát erre.

A fenti képet még tovább elemezhetjük azzal, ha áttekintjük, mire vonatkoznak a leggyakrabban előforduló szavak és kifejezések. Ezeket a vonatkozási pontokat az alábbi táblázat szemlélteti. Annak alapján, hogy a legtöbbször felbukkanó kifejezések mire vonatkoznak alapvetően három nagy kategóriát különböztethetünk meg.

Munkavégzésre vonatkozó	Helyzetképre vonatkozó	Másra vonatkozó
Munkavégzésre vonatkozó: egyéb	forint	pedagógus/ok
szakmai	bruttó	óvodapedagógus/ok
dolgozók	alacsony	magyar
nemzetiségi	általános	például
szülők	havi	tanárok
tanév	nyugdíjba	fontos
nevelés	kevesebb	
Munkavégzésre vonatkozó:		
fenntartó	szükség	
önkormányzat	fő	
kormány	felvételi	
kerületben	betöltetlen	
Munkavégzésre vonatkozó:		
helyszín	jelenleg	
óvoda		
intézmény		
kerületi		
A leggyakrabban használt e témákra vonatkozó kifejezések előfordulásainak száma:	A leggyakrabban használt ezen témákra vonatkozó kifejezések előfordulásainak száma	A leggyakrabban használt ezen témákra vonatkozó kifejezések előfordulásainak száma
541	462	499

7. Táblázat: A cikkekben leggyakrabban előforduló szavak vonatkozási pontjai (Saját ábra)

Ezek közül az elsőben a munkavégzésre, elsősorban annak körülményeire utaló szavak találhatóak meg, melyek a másik két csoporttal összevetve a legtöbbször, egészen pontosan 541-szer szerepelnek. Mivel a munkavégzés kategória meglehetősen sok összetevőből épülhet fel, illetve nehéz specifikálni, ezért a kategórián belül alkategóriák kerültek létrehozásra. Innen is láthatjuk, hogy a leggyakoribb munkavégzési körülményekre utaló kifejezések főleg a munkavégzés helyszínére, vagy az óvoda fenntartójára vonatkoznak. Az „egyéb” alcsoportba azok a szavak kerültek, melyek kifejezetten meghatározó elemei a munkavégzésnek, ám további besorolásuk nem lett volna lehetséges.

A helyzetképre utaló kifejezések elsősorban azokra a problémákra vonatkoznak, melyek a tartalmi elemzés korábbi részeiben megállapítása kerültek. Ilyen kifejezések is sokszor, összesen 462-szer szerepeltek a cikkekben, legtöbbször pedig valami számadatra utalnak, vagy valamiféle viszonyítást fejeznek ki. A másra vonatkozó kifejezéseket nem gyakorolnak hatást a pályaképre, leginkább a témát szűkítik le, vagy olyan alapvető elemei a magyar nyelvnek, melyeket nem lehet megkerülni.

Az egyes szavak és kifejezések előfordulásának vizsgálata lényeges eleme a kutatásnak, mert a témák szerinti elemzéshez szorosan kapcsolódik, annak eredményeit cáfolhatja, vagy megerősítheti. Mind az előre meghatározott szavak keresésén, mind a legtöbbször előforduló kifejezések számszerűsítésen alapuló módszerek megmutattak, hogy a szubjektív megfogalmazásokra, továbbá a pályára vonatkozó pozitív megállapításokra utaló kifejezések nem tekinthetőek gyakorinak a magyar sajtóban az óvodapedagógus pálya kapcsán. Az elemzés e pontján az is kiderült, hogy a munkavégzés körülményeire, valamint a munkaerőpiaci helyzetképre számos gyakran használt kifejezés vonatkozik, ami ezek népszerűségét és fontosságát igazolja.

3.4.2. Az interjú kutatás eredményei

Dolgozatom ezen fejezetében a saját kutatás második részében felvett interjúk elemzésének eredményeit fogom részletesen bemutatni. Az elemzésben a kérdéseket azok fő vonatkozási pontjai szerint csoportosítottam, az eredmények bemutatására is e témakörök mentén kerül sor. Bizonyos kérdések értelemszerűen több témakörhöz is kapcsolódnak, ennek figyelembevételével születtek meg az egyes alfejezetek. Az interjúk alanyait a beazonosítási lehetőségének elkerülése érdekében számokkal azonosítom (például 1-es számú alany, 2-es számú alany). A résztvevőkről néhány fontos információ már a dolgozat mintáját bemutató

fejezetben is szerepel, de a függelékek között egy összefoglaló táblázat is található velük kapcsolatban.

3.4.2.1. Pályakép

A pályakép kiemelkedő pályaválasztásra, továbbá a pályát aktívan végzők munkavégzésére, önbecsülésére gyakorolt hatását a szakirodalom is igazolta, a tartalomelemzés nyomán pedig azt is láthattuk, hogy a médiában ez miként képeződik le. Az interjúk kutatás pályaképhez kapcsolódó kérdéseiben elsősorban arra voltam kíváncsi, mit gondolnak a gyakorló óvodapedagógusok a pályáról kialakult kép fontosságáról, illetve az óvodapedagógus pálya magyarországi megítéléséről. Mindezek mellett igyekeztem körüljárni azt a kérdést, hogy óvónők milyen tényezők pályaképre gyakorolt hatását tartják meghatározónak.

A 17 alanyból mindenki kiemelten fontosnak tartotta azt, hogy a társadalom mit gondol a munkájukról, mennyire tartják hasznosnak és fontosnak azt. 3 óvodapedagógus arra is utalt, mennyire problémásnak véli a pedagógus pálya megbecsülésének változását. Elmondásuk szerint, az „ő idejükben” pedagógusnak lenni komoly rangot jelentett, a 12-es számú alany úgy fogalmaz „előre köszöntek nekünk még a városban is”. Az említett tendenciát kiemelő óvodapedagógusok mindegyike nagyon komoly tapasztalattal rendelkezik, mindannyian több, mint 20 éve vannak a pályán. A kérdések kiértékelése során megfigyeltem, hogy a hosszabb ideje pályán lévő kollégák hajlamosak a nosztalgiára, a beszélgetések során is több anekdotát hallottam, ami a régi időkben jellemző pedagógus társadalmi státuszra vonatkozott.

A pályakép pályaválasztásra gyakorolt hatására is utaltak a kérdések, 17-ből 15 alany kijelentette, hogy véleményük szerint nagyon komoly hatással van a pályára lépők számára az, hogy a társadalom mit gondol róluk, ők egytől egyig összefüggésbe hozták a média által is legkomolyabb munkaerőpiaci helyzetet meghatározó problémaként feltüntetett szakemberhiányt a presztízs csökkenésével.

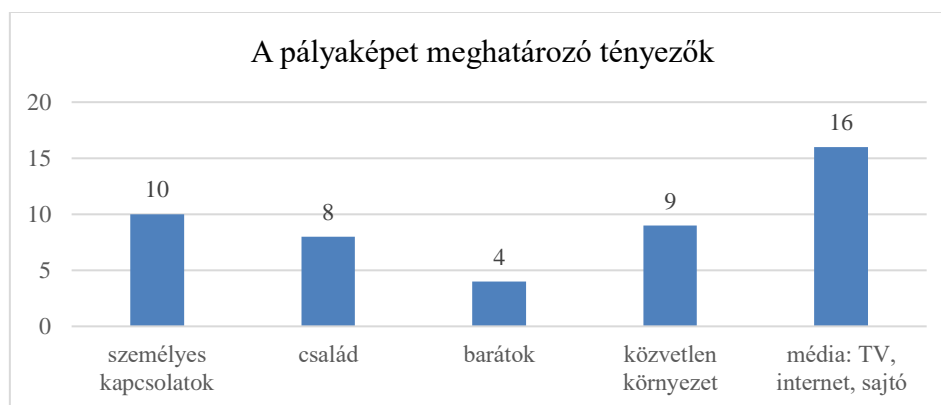
A témában feltett legfontosabb kérdés azt volt, hogy milyen hozzáállást tapasztalnak a mindennapokban a pályájukkal kapcsolatban. Többen egészen konkrét mondatokat, szituációkat elevenítettek fel. Az alanyok többsége egyetértett abban, hogy a pályáról alkotott vélemények elsősorban negatívak, ráadásul annyira problémásnak tartják a megbecsülésüket, hogy néhányan nem is választanák újra ezt a pályát, dacára annak, hogy megítélésük szerint kifejezetten kiválóan végzik mindennapi tevékenységüket. A 10-es alany úgy fogalmaz, hogy „én sem bátorítanám a saját gyerekemet arra, hogy ma óvodapedagógus legyen”. 17-ből 16 alany egyöntetű véleménye volt az, hogy a pályáról az

emberek fejében élő kép kifejezetten negatív, csupán egyetlen óvónő gondolta úgy, hogy pozitív az emberek hozzáállása, amit azzal indokolt, hogy azok a szakmák, melyek középpontjában a gyerek áll mindig pozitív érzelmeket váltanak ki.

Gyakran használták a résztvevők a „lenézett” kifejezést, ahogy a 3-as pályája elején járó, 3 éves tapasztaltot maga mögött tudó alany kiemeli, „mi csak óvodapedagógusok vagyunk, erről a pályáról még rosszabb a vélemény, mint a tanárokérol”. A többi pedagógus pályával való szembeállítás összesen 12 interjúban merült fel, ezek mindegyikében azt említették a gyakorló óvodapedagógusok, hogy hátrányt éreznek másokkal szemben. Egyes alanyok a „lenézéssel” összefüggésbe hozták a fizetés kérdését is, a 2-es résztvevő szerint „nem csak az emberek, de az állam is lenéz minket azzal, hogy ilyen fizetést kapunk”. Az utca emberének megítélését nem minden óvodapedagógus tartotta meghatározónak, a 11-es számú alany több válaszában is rávilágított arra, hogy neki ezek a vélemények nem fontosak, őt sokkal inkább az anyagi megbecsültség motiválná, azzal ugyanis tisztában van, hogy „akármi akármit mond, az óvodapedagógus pálya nagyon komplex és nehéz hivatás”.

A „lenézettség” okairól feltett kérdésre nagyon egyöntetű választ kaptam az alanyoktól, 10-en gondolják úgy, hogy a háttérben az áll, hogy az emberek nincsenek tisztában azzal, mit csinál egy óvodapedagógus. Ilyen vélemények több alanyánál is megjelentek, elmondhatjuk, hogy a legtöbben a rossz megítélés indikátoroként a pályával kapcsolatos ismeretek hiányát azonosították. A 4-es alany költői kérdéssel foglalta össze véleményét „Honnan is tudnának bármit rólunk?”. E téma részletesebben a következő, pályaismeretről szóló alfejezetben részletesen is bemutatásra kerül.

A pályaképet befolyásoló tényezők áttekintése a pályaválasztás szempontjából volt elengedhetetlen fontosságú, főleg azért, mert e kettő összefüggésére a legtöbb óvodapedagógus felhívta a figyelmet. Az alábbi grafikon az interjú erre vonatkozó kérdésére adott válaszokat szemlélteti, valamint azt is mutatja, azok hányszor fordultak elő.

19. Ábra: Az interjúkban említett pályaképet meghatározó tényezők és azok gyakorisága (Saját ábra)

A tényezők közt a személyes kapcsolatok, illetve azok különböző formái vannak túlsúlyban, az interjú alanyai egyértelműen ez tartják a legfontosabb tényezőnek. E kérdésre legtöbben saját pályamotivációjukból kiindulva válaszoltak, saját példáikat emlegették, egyetértettek a közvetlen környezet jelentőségében. A média közel 100 százalékos aránya azért nem meglepő, mert erre külön rákérdeztem az interjú során, és egyetlen alanyok kívül mindenki egyetértett abban, hogy ez manapság nagyon fontos faktor a pályakép és ezzel együtt a pályára lépők számának aspektusából.

Azzal kapcsolatban, hogy mit lenne a leglényegesebb a pályakép kapcsán megváltoztatni a 10-es számú alany válasza többi résztvevő idevágó gondolatainak egyfajta szintéziseként szolgál. A 9 éves pályafutást maga mögött tudó pedagógus szavaival élve: „(...) Csalogató legyen a szakma, megélhetéshez szükséges anyagi fedezetet biztosítsa, előrelépési lehetőséget nyújtson. Önefejlesztés, önbecsülés, kollégák, társadalmi, közösségi szinten jó légkör, elismerés”. A 17-es alany is kiemelt egy fontos célt a pályakép kapcsán, szerinte „A legfontosabb lenne visszaadni a pálya megbecsülését, a tiszteletet a társadalom részéről, hisz a gyerekek jövőjét kicsi korban alapozzuk meg a szívükben”. A lehetséges eszközökkel kapcsolatban kevés konkrétum hangzott el, az anyagi juttatások növelését azonban a többség egyértelműen kulcsfontosságú pályaképet formáló aspektusként értékelte.

A pályakép fontosságát, a pályaválasztásra gyakorolt hatását az óvodapedagógusok véleményei egyértelműen megerősítik. Azzal kapcsolatban is meglehetősen egyöntetű véleményeket tapasztaltam az elemzés során, hogy az óvodapedagógusok saját pályájukat lenézettnek, negatívan megítéltnek érzik, a megbecsültség hiányát több forrásból is tapasztalják.

3.4.2.2. Pályaismeret

A pályakép és pályaismeret összefüggését már a dolgozat első felében vizsgált szakirodalmi források is megerősítették. A tartalomelemzés során arról is átfogó képet kaptunk, hogy a magyar sajtó mennyire fektet hangsúlyt az óvodapedagógusok pályájával kapcsolatos fontos ismeretek közlésére. Az interjú során kiderült, hogy a pályaismeret pályaképre gyakorolt befolyását a gyakorló óvodapedagógusok is jelentősnek tartják, a pálya presztízsének csökkenését, a pálya társadalmi leértékelődését, valamint a jelenlegi megítélésből fakadó problémák többségét is sokan ezzel magyarázták.

A 17 interjúalanyból 5 gyakorló óvónő az általános pályaismeretre vonatkozó kérdésekre adott válaszaiban nagyon konkrétan hívta fel a figyelmet a fenti összefüggésre.

Egyértelművé vált, hogy megítélésük szerint, mivel az emberek nem tudják, pontosan miből állnak az óvodapedagógusok mindennapjai, negatívan állnak a szakmához, pedig nem is sejtik, hogy az milyen komplex és megterhelő. A pályaismeret kapcsán a korrekt tájékoztatásra való igény is felmerült, 3 interjúalany már a média és a pályaismeret témájával kapcsolatos kérdés megválaszolása előtt kitért a sajtóval kapcsolatban e téren támasztott komoly elvárásaira.

A pályaismeret értékelésére vonatkozó kérdésre adott válaszok 100 százalékában megfogalmazódik, hogy az emberek pályaismeretét a pályát aktívan gyakorlók hiányosnak tartják. A 7-es és a 12-es számú alany szerint azonban azok, akiknek a gyerekei éppen óvodába járnak, máshogy állnak azonban az óvodapedagógusokhoz, mivel jobb rálátásuk van arra, hogy mennyit dolgoznak. Ahogy a 12-es alany fogalmaz „Az én kis ovisaim szülei ismerik a pályát, és maximálisan megbecsülnek, de ritka az ilyen, az utcán nem ezt látom”. Hasonló véleményt fogalmaz meg egy másik óvodapedagógus „aki szülő, az nagyobb rálátással rendelkezik, de aki nem, az azt mondja, hogy de jó neki, csak a gyerekekre vigyáz”. Ebből következtethetünk arra, hogy az óvónők megítélése szerint azok, akik közvetlen kapcsolatba kerülnek az óvodával, már sokkal jobban megbecsülik a pedagógusok munkáját. Ez a megfigyelés azonban közel sem tekinthető általánosnak, a 6-os számú alany szerint a szülők pályaismeretének hiányából fakad sok esetben, hogy félreértik az óvoda és az óvónő szerepét, aminek következtében olykor konfliktusra kerül sor. Felmerült az a vélemény is, melyet 11-es interjúalany említ, szerinte olykor az óvodapedagógusok pályaismerete is hiányos, aminek következtében túllépnek a hatáskörükön, vagy félreértelmezik a szerepüket, szinte szülőként tekintenek magukra.

A pályaismeret kapcsán a gyakorló óvónők közül elsősorban a fiatalabb, kevesebb tapasztalattal rendelkezők emelték ki a média szerepét, a közösségi médiában rejlő tájékoztatási lehetőségek 4 interjúban is felmerültek. A pályaismeretet befolyásoló tényezők mindemellett a pályaképhez hasonlóan a közvetlen környezet hatása került említésre, 2 alany is saját édesanyja példáját követve választotta a szakmát. Közülük az 1-es számú résztvevő azt is kifejtette, hogy ha nem tudott volna meg édesanyja révén ilyen sokat az óvodapedagógiáról, valószínű, nem ezt választotta volna.

Az interjúk során arra is kíváncsi voltam, mely területeken tapasztalják inkább az ismeretek hiányát az interjúalanyok. A 17 óvodapedagógus szerint az emberek általában nincsenek tisztában a papírmunka, illetve az adminisztráció terheivel, ahogyan a minősítési rendszert sem ismerik. Több résztvevő is kiemelte azonban, hogy ezekkel kapcsolatban nem is az a fontos, hogy pontos információkkal rendelkezzenek az emberek, csupán az, hogy tudjanak

róla, hogy ez is a feladataik része közé tartozik. 11 alany említi azt, hogy a pálya komplexitását, sokoldalúságát sokan nem veszik figyelembe, a 10-es számú alany pedig kiemeli, hogy az emberek „nem értik, hogy mi a jövő nemzedékét neveljük, sok mindent mi alapozunk meg”.

A következő felsorolás azokat az általános tévhiteket tartalmazza, melyeket az alanyok a pályaismerettel összefüggésben az interjúkban felsoroltak.

Az óvodapedagógusok 6 órát dolgoznak, minden délutánjuk, valamint a nyaruk is szabad.
Az óvodapedagógusok egész nap játszanak.
Nincs más dolguk mint énekelni és játszani.
Énekelni és mesélni nagyon könnyű, bárki képes rá.
„De jó neki, csak gyerekekre vigyáz!”
Nem fárasztó az óvodapedagógus munka a tanító, valamint a tanár munkájához nem ér fel.
Felesleges egyetemi végzettség egy óvónőnek.
Akárki lehet óvónő.
Ezért a munkáért nem várhatnak több pénzt.

20. Ábra: Az interjúkban legtöbbször emlegetett tévhitek az óvodapedagógus pályával kapcsolatban (Saját ábra)

Jól látható, hogy az óvodapedagógusok által említett tévhitek közt több olyan is szerepel, melyek egyszerű internetes kereséssel cáfolhatóak, például a képzésre, a jelentkezéssel kapcsolatos elvárásokra, vagy a munkaidőre vonatkozó állítások. A másik leggyakrabban felbukkanó kategória a mindennapi munkavégzéshez kapcsolódik, elsődlegesen a feladatokkal, illetve a felelősségi köröket érzik az interjúban résztvevő óvónők problémásnak.

Alkalmam nyílt megkérdezni az alanyoktól azt is, milyen hatást gyakorolnak rájuk ezek a tévhitek. Az óvodapedagógusok fele utalt rá, hogy ez egyértelműen ront az önbecsülésükön, elveszi a kedvüket a munkától. Az egyik alany úgy fogalmaz, hogy őt mindenek ellenére a gyerekszeretet hajtja, továbbá a szülők kedvessége, akik pályaismeretével kapcsolatban már a korábbiakban megállapításra került, hogy sok esetben realisabb. Az említett alany ezt kifejezetten motiváló tényezőként tartja számon, amit az alábbi példával szemléltetett beszélgetésünk során: „felhívott egy szülő, és elmondta, hogy az ő kislánya mennyire szeret óvodába járni. Előtte tartottak tőle, hogy problémái lesznek a szocializációval, félt az emberektől, de amióta ... nénivel játszanak minden nap, sokkal könnyebben nyílik meg”.

Az pályaismereti kérdésekkel kapcsolatos elsődleges tanulság, hogy annak pályaképpel való összefüggése az óvodapedagógusok számára is jól látható. A tévhitek és félreértések alapos áttekintése továbbá felvetette a média tájékoztatási funkciójának felelősségét, ami a

következő alfejezetben többször előkerül. A fentiek rávilágítottak a pályaismeret hiányából fakadó hátrányokra, nehézségekre, ahogy arra is, hogy az óvodával, vagy az óvodában dolgozókkal való kapcsolat komoly hatással lehet a pályaismeretre, ezzel együtt pedig a pályáról kialakult képre.

3.4.2.3. Pályakép és média

A következőkben azt vizsgálom meg, hogy az óvodapedagógusoknak mennyire fontos pályaképet befolyásoló tényező a média, de az is érdekel, mennyire volt az, amikor pályára lépés mellett döntöttek.

Ezt követően arra is igyekszem választ keresni, hogy milyen témákkal találkoznak a médiában, és ezek alapján mennyire érzik reálisnak a közvetített képet, valamint az általában a munkaerőpiaci helyzetkép részeként értékelhető problémákat. Fontos szempont még a kihívások áttekintése, jelesül az, hogy mely nehézségeket tartják említésre méltónak, azokon túl, amit a sajtóban olvashatunk. Végezetül azt is kutattam ebben a részben, hogy pontosan milyen szempontból érzik a média pálya megítélésén keresztül történő pályaválasztásra gyakorolt hatását szignifikánsnak, ahogy azt is, hogy milyen megoldási javaslatok lennének erre, illetve a pályakép alakítására vonatkozóan.

Az interjúk elemzéséről szóló első alfejezetben már említésre került, hogy a médiát, mint pályaképet befolyásoló meghatározó tényezőt 16 óvodapedagógus emelte ki beszélgetéseink során. Nem mehetünk el amellett azonban, hogy az interjúra vállalkozók nagy része alapvetően negatív véleményt fogalmazott meg a médiáról, többen a magyar médiaviszonyokat is kritizálták. Az 6-os alany úgy foglalta össze ezzel kapcsolatos véleményét, hogy „a média elvesztette a valódi emberi értékek közvetít szerepét, szinte romboló hatással van a felnövekvő generációkra”. A médiát 2 alany hatalomként definiálta, és annak általános felelőségével kapcsolatos fenntartásait is megemlítette, nem csak a tájékoztatással, hanem általában a világban betöltött szerepével kapcsolatban. Ez a hozzáállás a legtöbb idevágó kérdésre adott válaszban tükröződött, a fent idézetben emlegetett értékválság, vagy erre utaló kijelentés az interjúk felében megjelent valamilyen formában, anélkül, hogy erre külön kérdés vonatkozott volna.

Azzal kapcsolatban, hogy véleményük szerint milyen képet közvetít a média, hasonlóan egyértelmű tendenciát állapíthatunk meg, ugyanúgy 16 alany mondta azt, hogy a média általában problémákkal, negatív ügyekkel, botrányokkal, általánosságban az óvodapedagógusok nehéz helyzetével foglalkozik. Arról azonban nagyon eltérő vélemények fogalmazódtak meg, hogy mely platformokon tapasztalják ezt a negatív képet. Az 5-ös

számú alany a közösségi oldalakat is egyértelműen a média részének tekintette, kiemelve annak információátadásban komoly szerepet játszó funkcióját, az újságokban, folyóiratokban olvasható cikkek tartalmát azonban egyértelműen problémásnak ítélte meg. A közösségi oldalakról nagyon hasonló gondolatokat fogalmazott meg többek közt a 12-es számú alany, aki mögött az 5-ös alannal ellentétben nagyon komoly, több mint 20 éves szakmai tapasztalat áll. Hasonló közösségi médiára vonatkozó pozitív állításokat még további 5 interjúban találtam. Mindez megmutatta, hogy a válaszokat nagymértékben befolyásolták a médiafogyasztási szokások, de a közösségi média bizonyos funkcióit szakmai tapasztalattól, illetve életkortól függetlenül az résztvevő óvodapedagógusok előnyösnek tartják.

A média pályaválasztásra gyakorolt befolyásáról a pályakép alfejezetben szereplő információk kiegészítéseként további fontos megállapítások hangzottak el az interjúk során, többen felhívták a figyelmet a média folyamatos térnyerésére. A szakirodalomban foglaltakkal összecseng az egyik alany azon megállapítása, hogy film-és sorozatfogyasztás komoly befolyással bír a pályaválasztásra. Fel is hívta figyelmet arra, hogy ő nem hallott még óvónőkről szóló filmről.

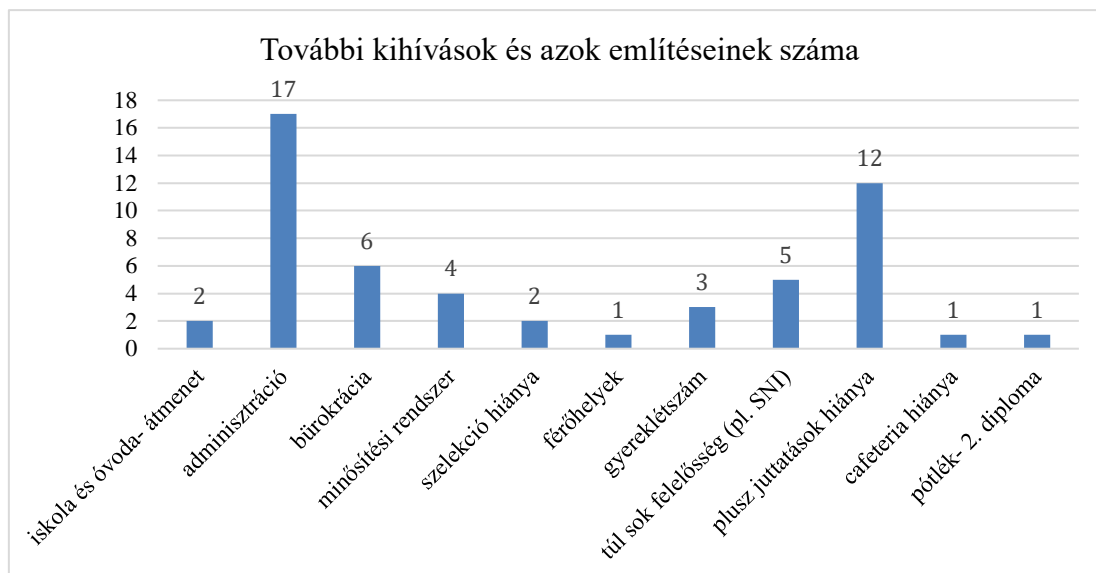
Három alany, akik már 10 évet meghaladó szakmai tapasztalattal rendelkeznek, kiemelték, hogy bár akkoriban nem érezték ezt a hatást, de ma már úgy gondolják ez másként lenne. A 3-as interjúalany úgy fogalmaz „2016-ban mikor jelentkeztem az egyetemre, még nem volt akkora médiabefolyás mint manapság”, meglátása szerint az elmúlt hat évben a média e téren tapasztalható terjeszkedése komolyabb méreteket öltött. A többiektől nagyon eltérő, ám a témakörhöz való hozzáállást tovább árnyaló gondolatokat fogalmazott meg a 11-es, illetve a 12-es számú alany. Utóbbi azt a szempontot veti fel, hogy a média hatása a személyiség stabilitásától függ, „aki kevésbé stabil személyiség, arra jobban tud hatni a média”. A 11-es alany a következőkkel bővítette a vélemények tárházát „ (...) a média ne folyjon bele az óvodapedagógus pályába, mindenkinek magának kell eldöntenie, hogy ezt választja, vagy sem”. Mindkét gondolat a személyiség érettségével, továbbá a döntési képességgel áll összefüggésben, ami ugyan nem témája a dolgozatnak, de egy újabb szempont áttekintésének lehetőségére irányítja a figyelmet.

Fontos vizsgálati szempont volt még az, hogy milyen témákat látnak gyakran felbukkanni az interjúk alanyai a különböző média platformokon. Itt is nagyon eltérő eredmények születtek, 6-an egyértelműen kijelentették, hogy szinte soha nem hallanak a pályájukról, így nem tudnak érdemi választ adni. Tovább 2 alany úgy vélte, akkor kap a pálya figyelmet, mikor mulasztás történik, mindkettőjük válaszaiban többször szerepelt a „hibáztatás”

kifejezés. A hibáztatás témakörét a 7-es alany úgy helyezte kontextusba, hogy azzal az óvodapedagógusok felelősségi körének problémáit, valamint az ezzel kapcsolatos hírközlést emelte ki: „(...) mára úgy érzem, hogy a szakma többet vállal magára, mit amit valójában elbír, és amit valójában biztosítani tudnak állami szinten”. A médiában gyakran felmerülő helyzetekkel kapcsolatban 3 óvónő fogalmazott meg nagyon aktuális gondolatokat, ők a jelenlegi pedagógus demonstrációkra, illetve azok hatására reflektáltak. Közülük ketten úgy vélik, ma ezek nyomán sokkal többet lehet megtudni a szakmára, „(...) aki odafigyel, most reális képet kaphat”. Azzal összefüggésben, hogy a téma miért pont most lett aktuális, egyikőjük így fogalmazott: „Eddig csend volt, de most már annyira a meder szélén vagyunk, hogy muszáj beszélni róla”. Az említett alanyok közül a harmadik kevésbé értékelte pozitívan a megmozdulások sajtóvisszhangját, ugyanis úgy látja, az óvodapedagógusokról „megint csak kimaradnak”. Mindebből jól látszik, hogy nincs konszenzus a leggyakoribb témák kérdésben a megkérdezett óvónők között, de mindannyian általánosságban a problémák fókuszát érzik központi jelentőségűnek. Azt is megfigyelhetjük, hogy egyes fontos hírek eltérő érzéseket váltanak ki a pályán aktívan tevékenykedőkből.

Ezek után arra is kíváncsi voltam, mennyire érzik reálisnak a médiában a pályáról kialakult képet a résztvevők. Itt nagyon egyöntetű választ kaptam, egyik alany sem gondolta úgy, hogy a média bármilyen formában is reális képet közvetít az óvodapedagógusokról, legtöbbször azt nehezményezték, hogy nem esik szó a felelősségről, napi munkavégzésről, feladatkörökről. Pontosan ugyanezt emelték ki többen mint pályaképre negatív a hatást gyakorló tényezőt az interjú értékelésével foglalkozó első alfejezetben.

Az interjú készítése során röviden ismertettem a résztvevőkkel azokat a fő problémaköröket, amelyek a tartalomelemzésben a munkavégzésükkel, vagy a munkaerőpiaci helyzetükkel kapcsolatban felmerültek. Egyetlen résztvevő hívta fel a figyelmet arra, hogy a magánóvodákban sokkal jobb keresetek érhetőek el, ezért lát előrelépési lehetőséget a pedagógus pályán. A 17 résztvevő egyöntetűen kijelentette, hogy ezek a problémák reálisak, annak ellenére, hogy a médiáról kialakult képet korábban egyikőjük sem értékelte annak. Arra a kérdésre, hogy ezeken kívül miket emelnének ki, nagyon különböző válaszokat kaptam, melyeket a következő ábrán foglaltam össze.

21. Ábra: További interjúkban említett kihívások és azok gyakorisága (Saját ábra)

A további nehézségek közül egyértelműen az adminisztrációs terheket emelték ki a legtöbben, de a plusz juttatások hiánya is előkerült 12 óvodapedagógussal folytatott beszélgetésben. Konkrét példákat is emelt ki az egyik alany, ő a cafeteriat említette, míg egy másik a korábban létező, de mára eltörölt második diplomáért járó pótlékot. A legtöbbször emlegetett kihívás még a felelősséggel való megbirkózás, amivel kapcsolatban 5-en a sajátos nevelési igényű óvodásokra hívták fel a figyelmet, akikkel nincs idejük és szaktudások foglalkozni. Különleges kihívásként értékelhető az iskola és óvoda közti átmenet, amivel kapcsolatban 2 óvónő a rendszert kritizálta, összefüggésbe hozva ezt azzal, hogy túl sokat várnak el tőlük, valamint a gyerekektől is.

Az utolsó kérdés, mely ide tartozott a megoldási lehetőségekre vonatkozott, jelesül arra, hogy miként használnák a média befolyását a pályáról kialakult kép realitásba tételére, javítására. Az ezzel kapcsolatos véleményeket az alábbi lista szemlélteti.

<i>„a pozitív propaganda már kevés”</i>
podcast
pályaismeret növelése műsorok által, nem lenne nézettség
<i>„Ha engem kérdeznének meg. Viccelek. De lehetne beszélni a pálya előnyeiről, csak olyanokat kérdezzenek meg, akik tényleg tudják, milyen az. Szakmai műsorba az oktatáskutató mellé hívjanak már el egy gyakorló óvónőt.”</i>
értékek hangsúlyozása, óvodák helyi bemutatkozása
<i>„akkor lehetne médiát felhasználni, ha megoldanák a problémákat”</i>
közösségi média
több szakmai fórum, több követére alkalmas életpálya bemutatása (összefogás és szolidaritás)
minőségi és valódi értéket közvetítő gyermekműsorok, őszinte problémafeltáró riportok TV műsorok

22. Ábra: Az alanyok megoldási javaslatai, kapcsolódó vélemények (Saját ábra)

A fenti ábra jól utal arra, hogy a kérdésre sokan nem adtak választ, elsősorban azért, mert elmondásuk szerint nem volt ötletük. A fenti listában találunk olyan meglátásokat, melyek arra utalnak, hogy a médiában a pályakép csak a munkaerőpiaci problémák javítása után oldható meg. Ez a vélemény többször felbukkant, nagy népszerűségnek örvendett. A többi javaslat reális információk mennyiségének növelésére, továbbá konkrét példák médiában történő bemutatására vonatkozott. Jól latható, hogy az alanyok a hiteles információátadásban látják a kulcsot.

A pályakép és média összefüggésében számos aspektust igyekeztem vizsgálni a kutatásomban. A fentiek bizonyítják, hogy az interjúalanyok problémásnak tartják a média által a pályáról alkotott képet, ez elsősorban a problémákkal, munkaerőpiaci helyzetképpel, valamint a pályaismerettel áll kapcsolatban. Azt is megfigyelhettük, hogy a vélemények többsége főleg a pályaválasztásra gyakorolt befolyás, valamint a médiában felbukkanó kép tekintetében hasonló, csak néhány kirívó. A többi résztvevőtől nagyban különböző választ kaptam, a többség egyöntetű véleményt fogalmazott meg. Kiemelkedő volt mindezek mellett az általános médiaviszonyok kritikája, mely több ponton is felbukkant az interjúkban.

3.4.2.4. Az interjúalanyok saját pályaképe

A kutatás utolsó alfejezetében azt fogom bemutatni, hogy az interjúk során a résztvevők miként írták le saját pályájukat, mit emeltek ki azzal kapcsolatban. Azt is szorosán ide kapcsolódónak tartom, hogy miként látják ma a pályájukat ahhoz képest, mint amikor elindultak. Az első alfejezettel ellentétben itt nem az alanyok által feltárt összefüggések, valamint általános vélemények kerülnek bemutatásra, hanem az a kép, amit saját magukra vonatkoztatva igaznak gondolnak.

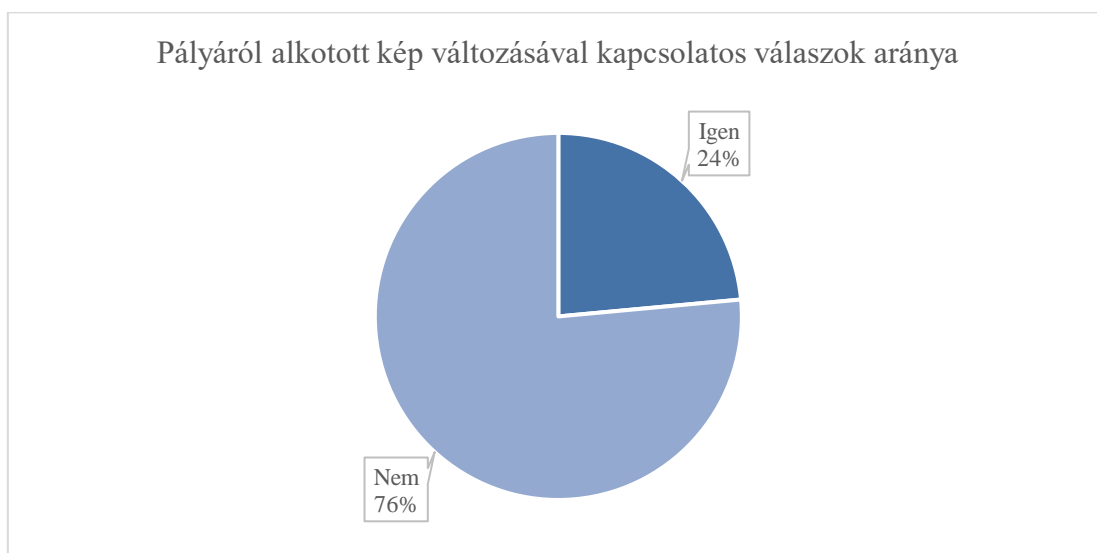
Az résztvevő óvodapedagógusok a saját pályájukkal kapcsolatban elsősorban a felelősséget emelték ki, minden egyes interjúban elhangzott az, hogy úgy tartják, rendkívül komoly felelősségi körökkel rendelkeznek. Az előzőekből az is kiderül, hogy ezt egyesek túl nagyoknak és kezelhetetlennel tartják. Emellett a legtöbben választott szakmájukat a „nehéz”, a „komplex”, az „összetett” kifejezésekkel írták le. Feladataikkal kapcsolatban 15-en emelték ki az iskolára felkészítést, de a jövő felnőttjeinek nevelése is többször előkerült, ami természetesen összefügg a felelősség kérdésével.

Feladataikat tekintve sokan konkrét példákat is említettek, a 2-es számú alany például a vizuális kultúrára hívta fel a figyelmet, egészen pontosan annak nélkülözhetetlenségére, továbbá saját ebben játszott szerepére. A 4-es alany, az ének-mozgás-zene-beszéd négyesét tartotta kiemelkedőnek ebből az aspektusból, melyek nem csak az iskolaérettség

szempontjából lényegesek, de saját vélemény szerint a személyiségfejlődésre is komoly hatást gyakorolnak. Ketten úgy vélték, hogy bár nem feladatuk, de mégis sokszor rájuk marad a szülők bizonyos feladatainak elvégzése. Ebből jól látszik, hogy a megkérdezett óvodapedagógusok feladatfelfogása és hozzáállása nagyon más, hiába határozzák meg a felelősségi köreiket, az élet nem igazodik a szabályokhoz.

A 7-es számú alany rámutatott arra is, hogy nagyon sok új kihívással találkoznak nap mint nap, hiába van közel 40 éve a pályán, és tartja fontosnak a tapasztalatait, mégis minden nap más problémákkal szembesül. Ahogy ő fogalmaz „a felgyorsult világban a gyerekek is nagyon sokat változtak, ehhez pedig nehéz alkalmazkodni”: Ehhez kapcsolódik további négy alany véleménye, akik szerint hiába tűnik úgy, hogy keveset dolgoznak, pontosan a fentiek miatt kell nap mint nap új dolgokat kitalálniuk, szakirodalmat olvasniuk, más kollégák segítségét kérniük, ez pedig bőven meghaladja a heti 40 órát. Egyikük úgy foglalta össze az idevágó gondolatait, hogy „fejben sokkal tovább az óvodában kell maradnom, enélkül nem tudnék rendesen dolgozni”.

Az alábbi grafikon arra a kérdésre adott válaszok arányát mutatja, hogy változott-e a résztvevők pályáról alkotott képe a képzés megkezdése óta.

23. Ábra: Változott-e az alanyok pályáról alkotott képe a képzés megkezdése óta?
(Saját ábra)

A válaszok közt egyértelműen a „nem” volt többségben. Ezzel kapcsolatban azt tapasztaltam, hogy legtöbben tudták, mire vállalkoznak, általában azért, mert közelben volt egy óvodapedagógusok. A 13 „nem”-mel válaszoló óvónő arra utalt, hogy mindig is fontosnak tartotta a hivatását, tudta, hogy annak milyen szerepe van a gyerekek fejlődésében. Azok, akik „igen”-nel válaszoltak, a nehézségekkel nem voltak tisztában, válaszaik alapján

egyértelműen kevesebb kihívásra számítottak. Ezt erősíti az „igen”-nel válaszoló 5-ös számú alany következő összefoglalója: „Mielőtt nekiálltam dolgozni, nem gondoltam, hogy ennyi irányba kell megfelelni, hogy ennyi a teher, és azt is hittem, meg is becsülnek majd”.

A 17 óvodapedagógusból 12-en utaltak arra, hogy pályájukat hasznosnak tartják, közülük a legtöbben hiányolják a szépségek emlegetését. A 9-es alany saját pályamotivációját így foglalta össze „Engem a végtelen gyerekszeretet, az éneklés, a mese szeretete, és az érték közvetítés motivált, meg emlékeztem a saját óvónőimre, akik példaképek számomra. Ezek motiválnak máig is”. Ez a hozzáállás az említett 12 óvónőnél mindenhol megfigyelhető volt, számos problémát említettek, de mindannyian motiváltnak érzik magukat, munkájukat hasznosnak és szépnek tartják, azonban sürgetik a nehézségek rendezését.

Természetesen nem mindenki volt ezen a véleményen, 4-en kifejezték azt, hogy már nem látják szépnek az óvodapedagógus pályát, továbbá utaltak arra, hogy megbánták egykori választásukat, ám a hivatás fontosságát ők sem tagadják. Náluk azt tapasztaltam, hogy úgy érzik, a munkaerőpiaci kihívások soha nem fognak mérséklődni.

A pálya állapotára világított rá az az óvodapedagógus, aki azt mondta, 20-22 éve, mikor befejezte a képzést, még teltház volt az óvodákban, ma pedig hatalmas hiány van. Ezzel illusztrálta azt, hogy a problémák, melyeknek forrásait az előző fejezetekben igyekeztem vizsgálni felül felülírjak azt, hogy a valóságban ez a pálya mennyi lehetőséget rejt magában. A 16-os alany szerint a „pálya öregedésnek indult, nincs utánpótlás” ezt a folyamatot pedig magára nézve is demotiválónak értékeli. Az alulmotiváltság sok válaszban érződött, ennek legfőbb okaként 3 pedagógus a mellőzöttséget emelte ki. Itt egyértelművé tették, hogy nem csak a munkaerőpiacon érzik ezt, hanem a pedagógustársadalomban is. A motiváció hiány több lelkes alanyon is érződött, ami negatív következményeket jelezhet előre.

A fentiekből jól látszik, hogy az alanyok saját munkájukat nem csak fontosnak, de nehéznek is tartják. A legfőbb kihívás pedig nem munkaerőpiaci, hanem kifejezetten szakmai jellegű, ezt pedig igazán jól megítélésük szerint csak az értheti, aki a pályán aktívan tevékenykedik. Kiderül, hogy az alanyok jelentős többsége nagyon szereti a szakmáját, nagy elvárásokkal vágtak bele, a pályakép alakulásával kapcsolatos válaszok pedig arra engednek következtetni, hogy a legtöbben már az egyetemi jelentkezés előtt sokat tettek azért, hogy átfogó ismeretekkel rendelkezzenek. Az interjúk rávilágítottak arra, hogy az elvárások nem teljesedtek be minden esetben, a kihívások pedig sokak szerint mára orvosolhatatlanok.

4. Következtetések, javaslatok

Dolgozatom utolsó fejezetében a kutatást megalapozó hipotéziseket igyekszem bizonyítani vagy cáfolni az előző részben felvázolt eredmények alapján. Ezt a szakirodalmi áttekintése bizonyos elemeivel való összehasonlítás, majd a célok vizsgálata követi. Végül a következtetések rövid összegzésére majd néhány javaslat megfogalmazására kerül sor.

Dolgozatom első hipotézise a következő: **Feltételezem, hogy a magyar médiában az óvodapedagógus pályával kapcsolatban megjelenő hírek többsége a pálya tartalmának (feladatok, felelősségi kör, napi munkavégzés) vizsgálata helyett inkább a pályán lévők körülményeivel foglalkozik (H1).**

A tartalomelemzés során alkalmazott második módszer, mely az elemzett cikkeket elsődleges témájuk alapján sorolta be, megmutatta, hogy a pálya tartalma mint téma megjelenik a médiában, azonban arányaiban kis mértékben, sokkal nagyobb hangsúly helyeződik a munkaerőpiaci helyzetképre. Ezt a mély tartalmi elemzés is igazolta, a kódok közt ugyan szerepelt a „feladatok és felelősségi kör”, viszont előfordulásának gyakorisága a többi kódhoz hasonlítva csekély, a témák egymáshoz kapcsolódását vizsgáló kutatási módszer pedig arra is rámutatott, hogy általában a munkakörülményekkel összefüggésben tűnik fel a vizsgált sajtóanyagokban. A munkaerőpiaci helyzetkép témakörben ez a kérdés nagyon ritkán bukkant fel, esetleg a fizetés és a feladatok egymáshoz viszonyulását említették az egyes cikkek szerzői, de ezek is nagyon kevés esetben, ráadásul leginkább hivatkozások nélkül jöttek elő. A szavak és kifejezések gyakoriságának vizsgálata még egyértelműbben utalt arra, hogy a munkakörülmények gyakrabban állnak középpontban a pálya tartalmi elemeinek feltárásával foglalkozó írásokhoz képest, a legtöbbször előforduló 30 kifejezés közül például egyetlen egy sem tartalmazott erre utalót. Az interjúk kutatás eredménye megmutatta, hogy az óvodapedagógusok véleménye igazolja a fenti hipotézist. Ezt az alanyok többsége azért tekintette fontos problémának, mert a média, aminek abszolút lenne eszköze, nem helyez hangsúlyt a pályaismeret elmélyítésére, ez pedig a pályaképre, valamint a pályaválasztásra is hatást gyakorol. A két vizsgálati módszer tehát alátámasztotta fenti hipotézist. A tartalmi elemzés azonban egyes pontokon árnyalta a megállapítást, kiderült, hogy téma előfordulására vannak példák, csak összevetve sokkal kevesebbszer jelennek meg mint a munkakörülmények, illetve az ahhoz kapcsolódó munkaerőpiaci tendenciák.

A második hipotézis így hangzik: **Felteszem továbbá, hogy a médiában megjelenő írások főleg az óvodákkal és az óvodapedagógus pályával kapcsolatos negatív tendenciákra hívják fel a figyelmet (H2).**

Ezt a hipotézist mindkét módszer egyértelműen igazolta. A tartalmi elemzés első részében, azaz a címek által közvetített pályáról alkotott képben, már elsöprő többségben voltak a nehézségekre, valamint kihívásokra figyelmet felhívó címek. Ez az elsődleges témák meghatározásakor is megfigyelhető jelenségnek számított, a pályáról pozitívnak értékelhető változásokat közlő hírek és cikkek aránya eltörpült a többihez képest, nagy részük pedig elsősorban infrastrukturális fejlesztésekről szólt. A kódolás módszere is erősítette az első két megállapítást, már azzal is, hogy csupán egyetlen egyértelműen pozitív tendenciákra utaló témákhoz kapcsolódó kódot lehetett megállapítani a kvalitatív vizsgálat során. Erről később kiderült, hogy nem számít gyakorinak, továbbá általában más kódokkal együtt jelenít meg relatív megállapításokat. A szavak és kifejezések vizsgálata e hipotézis igazolásában is komoly szerepet játszott, a leggyakoribbak használt szavak közt egyetlen olyat sem találhatunk, ami pozitív hatásúnak tekinthető a pályára nézve. Ehhez az is hozzájárult, hogy alapvetően kevés szubjektív véleményt tükröztek a minta elemei. Az interjúkból kiderült, hogy az óvodapedagógusok számára fontos lenne, hogy pályájukról több olvassanak, valamint az is, hogy ne csak negatív hírek kerüljenek a sajtóorgánumok hasábjaira. Az alanyok egyértelműen megfogalmazták, hogy a médiában a pályakép egyik fontos befolyásoló tényezőjét látják, ennek nyomán hívták fel a figyelmet annak felelősségére. Az ábrázolt problémákat egyöntetűen reálisnak tartják a résztvevők, azonban a közvetített pályaképről már nem ez az általános véleményük. Több válasz mutatta meg, hogy sokan úgy vélik a média erősít bizonyos sztereotíp meglátásokat, ez pedig közvetetten ugyan, de fokozza a negatív megítélést. A médiában a negatív tendenciák túlsúlyát mindkét módszer igazolta, utóbbi pedig arra is rávilágított, hogy ennek milyen következményei lehetnek a pályára nézve.

A harmadik állítás, melyet igazolni vagy cáfolni igyekeztem: **Mindezek mellett úgy vélem, hogy az óvodapedagógus pályával kapcsolatban megjelenő hírek keveset foglalkoznak a pályával előnyeivel, amivel befolyásolják a pálya megítélést. (H3).**

A harmadik hipotézis szorosan összefügg az előzővel, azonban egy nagyon fontos aspektusra, a média által a pálya megítélésére, és ezen keresztül a pályaválasztásra gyakorolt hatással is összefügg. Azt, hogy a médiában általánosságban a pályát negatív hírek tükrében mutatják be a tartomelemzés bizonyította. Az kutatás első részében alkalmazott módszerekkel az is világossá vált, hogy az előnyökről szinte soha nem esik szó, a

tartalomelemzés elemeiben nagyon kevés erre utaló kijelentést találtam. Az interjúk is ezt támasztották alá, majdnem minden résztvevő kifejtette abbéli csalódottságát, hogy a hírek, cikkek, televíziós műsorok szinte kizárólag aktualitások, aprópók kapcsán születnek, az óvodapedagógusok ezekben pedig a többi pedagógus pályához mérten még kisebb szerepet kapnak. Egyetértettek abban, hogy a média nem közvetít reális képet, és az előnyök szinte teljes hiányát legtöbbször demotiválónak tartják, ráadásul azt is érzik, hogy az eltántorítja a fiatalokat a pályától, amivel fokozza az egyik legfontosabb munkaerőpiaci kihívást, a szakemberhiányt. Azzal kapcsolatban is egyöntetű vélemény alakult ki, hogy a média a vizsgált szempontból nem tölt be megfelelő szerepet a tömegtájékoztatásban, hiszen a legtöbb alany a fentiek alapjául szolgáló egyértelmű problémaként a pályaismeret hiányát azonosította. Az óvodapedagógusok által említett a média szerepére vonatkozó megoldási javaslatok azonban arra is rávilágítottak, hogy a nehézségek gyökere nem itt keresendő. Többségben voltak az interjúk során azok akik úgy vélték, hogy az előnyöket elhomályosítják a kihívások, így nehéz a sajtóban előnyökről beszélni. Az eredmények alapján a fenti hipotézist igazoltnak tekintem.

Utoljára azt feltételeztem, **hogy a média által a pályáról kialakított kép nagyban különbözik az óvodapedagógusok saját magukról kialakított pályaképétől (H4).**

Az első két hipotézis vizsgálata során kikristályosodott a pályáról a média által közvetített kép, a tartalomelemzés eredményei ezt kvalitatív, illetve kvantitatív szempontból is igazolták. Az interjúk során adott válaszok viszont árnyalták ezt, kiderült, hogy saját pályájukat az alanyok nagy része nem így látja. A nehéz körülmények, a fizetés, a szakemberhiány minden résztvevő számára egyértelmű volt, ám ezek ellenére pályájukat legtöbbször szépnek, izgalmasnak írták le, a motivációt pedig a legtöbbször elmondásuk szerint a gyerekek szeretetéből nyerik. Bár a média nem mutatja be, de a beszélgetések során kiderült, hogy a pályát aktívan végzők saját feladataikat komplexnek, összetettnek, nehéznek értékelték, az interjú eredményeiről szóló fejezetben az ezzel kapcsolatban megemlített konkrét példáik egy része is szerepel. A nehézségek és kihívások rányomják ugyan a bélyegüket a saját pályáról kialakított képre, ahogyan az is, hogy az utca embere lenézi őket, úgy érzik, nem tartják fontosnak azt, amit csinálnak, a média pedig nem nyújt megoldást a problémára. Mindebből érzékelhető volt egy általános negatív hozzáállás minden interjúalany részéről, de ezzel inkább a munkaerőpiacot, a politikát, illetve az iskolarendszert hozták kapcsolatban, konkrét szakmai elemek kevésbé voltak fókuszban. Sokak szerint a pályaválasztási tendenciák javításának kulcsa is ebben keresendő, de úgy, ha az előnyökről olyan emberek beszélhetnének konkrét példákon keresztül, akik nap mint nap ezzel

foglalkoznak. A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a vizsgálati módszerek igazolták a dolgozat negyedik hipotézisét.

A szakirodalmi áttekintés fontos pontjait igazolták az elvégzett kutatások, a pályakép-pályaismeret-pályaválasztás összefüggésre egyértelmű bizonyították a vizsgálati módszerek. A pálya jelenlegi helyzetére vonatkozó számadatok jól szembeállíthatók a médiában olvasható információkkal, kiderül, hogy az információk nagy része helytálló, ám azok forrása sokszor nincs tisztázva, a korrekt hivatkozások, melyek a hitelességet szolgálják, hiányoznak.

A történelmi áttekintés, a pálya fejlődésének története, a képzés jelenlegi modern formájának kialakulási folyamata lehetőséget adott a pálya hagyományainak, gyökereinek, tradícióinak megismerésére, az óvodapedagógusok feladatainak és felelősségeinek részletes bemutatása pedig megmutatta, miért is volt szükség az politikusok, kutatók, pedagógusok úttörő munkájára. A szakirodalom feldolgozásának ezen szakaszával elsősorban az interjúk csengtek össze, a pálya fontosságát ezek a szubjektív vélemények is igazolták. Világossá vált továbbá, hogy a magyar óvodarendszer bizonyos elemei a régműltből származnak, egyes interjúalanyok felvetették a modernizáció szükségességét is.

Az óvodai neveléssel összefüggésben álló más országokból hozott példák a pedagógusok számának, jogállásának, munkaerőpiaci helyzetének összehasonlítását tették lehetővé. Ezekből jól látszik, hogy az óvodapedagógus kérdés sok országban jelent kihívást, de bizonyos szempontból, elsősorban a fizetés tekintetében, itthon nagyobb hátrányban vannak az Európai Unió többi országához képest. Az összehasonlítás nemzetközi kontextusban való elvégzését a helyzetfeltárás mellett a más országokban detektálható problémák, illetve a már alkalmazott és tervezett megoldási módszerek szempontjából is fontosnak, előremutatónak éreztem. A más országokban véghez vitt változtatások ugyanis alternatívaként szolgálhatnak hazánkban is.

A diplomadolgozatam célkitűzéseit megvalósítottam érzem. Elsődleges célom a média mint pályaképet befolyásoló tényező bemutatása volt, ezt a szakirodalmi források bizonyították, a saját kutatás pedig megerősítette, mindkét módszer egyértelműen erre a következtésre engedett jutni. Fontosnak tartottam továbbá a szakirodalomban található általános megállapítások igazolását. Ezt a célt leginkább az interjúk segítségével sikerült megvalósítani, mivel egy pálya bemutatásában leghitelesebb forrásnak az aktív munkavállalók gondolatait és véleményét tartom. Lényegesnek véltem ezek mellett láttatni a média által bemutatott problémákat, körülményeket, helyzeteket, ezt az elvárást a

tartalomelemzés módszere kielégítette. A félig strukturált interjú módszertana lehetővé tette, hogy olyan további fontos nézőpontokat fedezzek fel a témában, amelyek rávilágítottak a problémák egymáshoz kapcsolódó bonyolult láncolatára. A munkám legfontosabb eredményének azt tartom, hogy széleskörű képet kaptam egy véleményem szerint kiemelkedően fontos, hazánkban mégis sokak szerint lenézettnek, megbecsületlennek tartott szakmáról. Bízom benne hogy e vélekedések és média által nyújtott képnek az összefüggését sikerült bizonyítani.

A dolgozatban lefolytatott vizsgálatból arra a következtetésre jutottam, hogy a magyar sajtó kifejezetten negatív képet fest az óvodapedagógus pályáról, az előnyök kiemelésére nem fordít figyelmet. E tendencia, mely a dolgozat több pontján megerősítést nyer, befolyásolja a pálya megítélését, aminek egyik lehetséges következménye a fiatalok pályától való eltántorodása. Ennek következtében fokozódhat az egyik legsúlyosabb munkaerőpiaci nehézség, a szakemberhiány. Megállapítottam, hogy a média által festett kép nem feltétlen reális, nagyban eltér az óvodapedagógus saját pályájukról alkotott véleményétől, ám az ábrázolt problémák a sok esetben hiányzó hiteles források hiánya ellenre abszolút bizonyíthatóak. Fontos továbbá, hogy Magyarországon ezek a nehézségek uralják a közbeszédet, a média eszközei semmiképpen sem bizonyulnának elegendőnek a presztízs kérdésének rendezésére. A hiteles pályaismeret közvetítésére azonban mindenképp szükség lenne. A kutatásom arra a következtetésre engedett jutni, hogy szakemberek hiányát a pályaváltók, illetve pályaelhagyók jelentős hányadát a munkaerőpiaci helyzet rendezésével lehetne elsősorban orvosolni, a pályaismeret fokozása, a társadalmi státusz pozitív irányú változása ugyanis vélhetően önmagában nem állítaná meg a fenti folyamatokat.

Mint említettem, a munkaerőpiacon tapasztalható problémák megoldása, illetve a pálya versenyképessé tétele minden szempontból fontos lépés lenne. A munkakörülmények javítása azonban nem csak a törvénykezés szintjén értelmezhető, helyi vagy fenntartói szinten is kerülhet sor ilyen jellegű lépésekre. Ezek kezdeményezése, az igények alapos felmérése után mindenképpen vezetői feladatnak tekinthető.

A pályaismeret fokozása sokat javíthatna a pálya megbecsülésén, emellett érdemes lenne céltudatosabb toborzási stratégiát kifejleszteni, és olyan hiteles véleményeket közzétenni, melyek a nehézségek mellett az előnyöket is őszintén magukba foglalják. Ezeknek egyértelműen gyakorló óvodapedagógusoktól kellene származniuk. A fentiek megvalósításának legkézenfekvőbb platformja a média, fontos azonban figyelembe vennünk a használt csatornák célcsoport szerinti specifikálását. Hiteles óvodapedagógusokkal készített interjúk, riportok, portéműsorok, valamint podcast-műsorok elsősorban a

pályaváltóknak, valamint a pályára visszatérőknek nyújtanának izgalmas lehetőséget az információszerzésre. A fiatalabb korosztály figyelmének felkeltésére inkább olyan új, modern, nagy népszerűségnek örvendő csatornáknak rejlő lehetőségek kihasználására lenne szükség mint a Tik-Tok, az Instagram, vagy a YouTube.

Mindezek mellett, a pálya megítélésének javításában hasznos lenne olyan célzott kommunikáció megvalósítása a marketing és a pályanépszerűsítés területén, ami a hitelesen hívja fel a figyelmet az előnyökre, valamint a pályában rejlő lehetőségekre. A pályán aktívan tevékenykedők számára kiemelt jelentőségűnek tartom a kutatás alapján a pályán maradást támogató programok megvalósítását, így kiégés elleni relaxációs rekreációs szolgáltatások, illetve ösztönzési rendszer elérhetővé tételét.

A téma további kutatása azért is lenne célszerű, mert lehetőséget adna a nehézségek további analizálásra, így közelebb vinne a megoldásokhoz is. A tartalomelemzési minta kiterjesztésével feltárásra kerülhetnének más sajtótermékek szemléletformáló hatásai. Ezzel összefüggésben az óvodapedagógus médiafogyasztási szokásai is fontos tényezőként kerülhetnének elemzésre, aminek várható eredménye a hatások súlyozásának, valamint a további kategorizálásnak a lehetősége lehetne. Az interjúkban megkérdezettek közé más pedagógus szakma képviselőinek, valamint egyetemi hallgatóknak a bevonásával megnyílna az út egy új összehasonlítási szempont figyelembevételére. Ennek szükségességére a dolgozatomban alkalmazott interjúk kutatás is több ponton is felhívta a figyelmet.

5. Összegzés

Diplomadolgozatom azzal a céllal készült el, hogy átfogó betekintést nyújtson az óvodapedagógus pálya magyarországi helyzetébe elsősorban a média, azon belül leginkább a magyar internetes sajtó, továbbá a gyakorló óvodapedagógus szempontjából nézve. A vizsgálat izgalmas lehetőséget adott az óvodapedagógusokról e források alapján kialakult kép összevetésére, összegzésére, megértésére, továbbá rávilágított olyan fontos problémákra, melyek orvoslása hozzájárulhatna a pályán lévők jelenlegi helyzetének javításához. A munka megkezdésekor még nem tudtam, hogy a pedagógus-kérdés 2022-ben ilyen meghatározó eleme lesz majd mind a közbeszédnek, mind a tudományos diskurzusnak. A téma kiemelkedő jelentőségűvé válása a vizsgálatot még aktuálisabbá tette.

A dolgozat szakirodalmi áttekintéssel indult, mely tényadatokkal, sok esetben számokkal mutatta be a pálya jelenlegi helyzetét, továbbá annak fejlődésének történetét, illetve az abból származó hagyományokat, tradíciókat. A tartalomelemzés a dolgozat egyik legfontosabb céljának, a médiában kialakított kép bemutatásának, megvalósítását szolgálta. E módszer a magyar internetes sajtóban megjelent cikkekből kialakított minta manuális, illetve tartalomelemző szoftver segítségével történő feldolgozására épül. A módszeren belül lefolytatott nyolcféle vizsgálat mind különböző aspektusokat vizsgált, ezek nem csak igazolták egymást, hanem folyamatosan új vizsgálati irányok megfogalmazását tették lehetővé.

Az interjúk kutatások, ahogy azt az előző fejezetben is bemutatam, fontos szerepet játszottak a tartalomelemzés, valamint a szakirodalom források kontextusba helyezésében, valamint a tendenciák gyakorlati szempontból történő megközelítésében. E módszer óvodapedagógusokkal folytatott félig strukturált beszélgetések során készített jegyzetek kvalitatív elemzésére épített. Az eredmények kiértékelésekor meglepően egyöntetű véleményeket, gondolatokat figyeltem meg, ami különösen azért volt meglepő, mert nagyon eltérő háttérű, tapasztalatú, beosztású szakemberekkel beszélgettem. Mind a szakirodalmi áttekintés, mind a saját kutatás két fő része egymásra épült, a következtetések így szorosan kapcsolódnak egymáshoz, és természetesen a dolgozat hipotéziseihez, melyek leginkább meghatározták a feldolgozott témákat, módszereket, kutatási irányokat.

Az elkészített munka igazolta a hipotéziseimet, ugyanakkor árnyalta is azokat. A vizsgálatokból kiderült, hogy a média valóban kifejezetten negatív képet fest a pályáról, aminek fő oka abban rejlik, hogy elsődlegesen a munkaerőpiaci helyzetképpel foglalkoznak az írók szerzői. Ezzel összefüggésben az is megerősítést nyert, hogy a pálya tartalmi

elemei helyett, inkább a pályán aktívan dolgozók körülményeivel, kihívásaival foglalkoznak, ezeknek a tényleges óvodapedagógusi tevékenységekhez azonban nincs közük, annak ellenére, hogy minden módszer igazolta azok reális voltát. Az előnyök hiányára, illetve annak a pályára megítélésére gyakorolt hatására vonatkozó feltételezésemet szintén megerősítette az összes vizsgálati módszer. Az is világossá vált, hogy a média által közvetített képet az óvodapedagógusok nem feltétlen tartják reálisnak, annak bizonyos elemeivel egyetértenek, a közlések tartalmát azonban a pályára presztízsére tekintve romboló hatásúnak értékelik.

A saját eredményeimet az idevágó szakirodalmi források részletes elemzése is alátámasztotta, az elemzés azonban nem csak ezt a célt szolgálta. Feladatomban tekintettem, hogy rávilágítsak a pályára jelenlegi állapotának hátterében álló fejlődésre, továbbá a pályára magyarországi hagyományainak feltérképezésére. Az irodalmak azt a képet közvetítették, amit az interjúk során az óvodapedagógusok véleménye is tükrözött, azaz, hogy ez a pályára a magyar oktatási rendszer elengedhetetlen része, az óvónőknek pedig döntő szerepe van a gyerekek nevelésében, fejlesztésében, iskolára való felkészítésében. Az elemzett adatok, különösen azok, melyek számszerűsíthető tényekre épültek, milyen nehézségekkel, kihívásokkal küzdenek az óvodában dolgozók, ezt pedig az alkalmazott kutatási módszerek is alátámasztották.

A dolgozat alapján levonható leglényegesebb következtetés, hogy a pályára hazánkban nem örvend olyan megbecsülésnek, melyet a gyakorló óvodapedagógusok elvárnának. Ebben a médiának is döntő szerepe van, hiszen a közzétett hírek jelentős része nem említi a pályára előnyeit, nem tájékoztat széleskörűen a feladatokról, felelősségi körökről, az óvodapedagógusok tényleges gyakorlati szerepéről a magyar oktatási rendszerben, hanem a körülményekből fakadó problémákra, nehézségekre helyez szinte kizárólagos fókuszot. Bár az ábrázolt problémák igazolhatóak, reálisak, nem festenek tényleges képet a pályáról.

Kiemelkedő megállapításnak tartom még azt is, hogy ez a pályakép komoly hatást gyakorol a pályaválasztókra, ami súlyosbítja a munkaerőpiaci helyzetkép alapján meghatározható egyik legfontosabb kihívást. Emellett kiderült, hogy mindez befolyásolja a pályára jelenleg tevékenykedők saját munkájukról alkotott képét, aminek szintén lehetnek munkaerőpiaci kockázatai. Erre elsősorban az interjúk során megfogalmazott vélemények világítottak rá. Végezetül lényeges megállapításnak tartom azt is, hogy a média mint pályaképet, ezzel pedig pályaválasztást meghatározó tényező önmagában nem tekinthető alkalmasnak a pályára megfigyelhető komoly kihívások megszüntetésére, de annak mérsékléséhez bizonyos mértékig hozzájárulhat.

A feldolgozott téma, illetve a dolgozatban elvégzett kutatás számos irányban folytatható, továbbvihető. A tartalomelemzés kiterjesztése más médiumokra, főleg a sokszor említett közösségi oldalakra tovább szélesíthetné a képet, feltárhatna nagyon komoly véleményeket meghatározó tényezőket. Az interjú bővítése elsősorban az óvodapedagógusok médiafogyasztási szokásainak feltérképezésével tovább mélyíthetné a kutatást, felmerülhetne a szaklapok, szakfolyóiratok szerepe. Az interjúalanyok véleményeik nagy részében utaltak arra, hogy saját pályájuk a többi pedagógus szakmához képest még kisebb megbecsülésnek örvend. E szempontot érdemes lenne vizsgálni azáltal, hogy tanárok, tanítók, kisgyermeknevelők véleményeit is felmérnénk. Mindezek mellett sokat javíthatna a kialakított kép objektívitasán egyetemi hallgatók kutatásba történő bevonása, akiknek pályamotivációt, előzetes pályaképét is fel lehetne mérni, hiszen ezek fontos aspektusok lehetnének különösen a jelenleg tapasztalható pedagógushiány okainak feltásárában.

A dolgozatban folytatott kutatás eredményeit azért tartom fontosnak, mert az ezek alapján levont tanulságok megmutatják, hogy hazánkban szükség van óvodapedagógus pályáról alkotott kép formálására, aminek számos pozitív hozadéka lehetne. Ezek közül kiemelkedik a pályaválasztási kedv növelése, illetve a pályaváltók számának csökkenése, ami hozzájárulhatna a szakemberhiány problémájának megoldásához. Mindemellett az eredmények alapján analizálhatók a legfontosabb nehézségek, illetve kihívások, ami azok orvoslásában prioritási lista kialakítására ad lehetőséget.

Dolgozatomat Thomas Gordon amerikai pszichológus az óvodapedagógusok egyik alapvető feladatáról és felelősségéről, vagyis a gyerekek nevelésében való részvételről, szóló idézetével szeretném zárni. E mondat rámutat arra, milyen fontos, nehéz, komplex és kreativitást igénylő pálya az óvodapedagógusoké,

„Lehet a gyermeket könyvből nevelni, de minden gyermekhez más könyv kell!”⁴

Bízom benne, hogy a munkám hozzájárult ahhoz, hogy mindannyiunknak jobb rálátása legyen erre a pályára, továbbá felhívta a figyelmet azokra a nehézségekre, melyeknek megoldása egyre sürgetőbbé válik napjainkban.

⁴ Az idézet az Ostoni Szőlőfűrt Óvoda honlapjáról származik, ahol mottóként jelenik meg.

6. Irodalomjegyzék

6.1. Szakirodalmi források, statisztikák

1. Baska G. -Hegedüs J. (2013): A magyarországi pedagógusképzés története a recepció hatások tükrében. TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1-2013-0007 „ORSZÁGOS KOORDINÁCIÓVAL A PEDAGÓGUSKÉPZÉS MEGÚJÍTÁSÁÉRT”. Elérési út: http://pedagoguskepzes.elte.hu/images/anyagok/iii1/39_a_magyarpedkep_tortenete.pdf, 1-5 p., Letöltés ideje: 2022.11.01.
2. Borbély-Pecze T. (2020).: Pályainformáció és pályaválasztás. In: Új Munkaügyi Szemle I. évf. 4. sz. 40 p.
3. Cooper N. (2013): The Media's Impact on College Students' Career Aspirations With a Focus on Minority Students. Communication 15., State University of New York at Albany, Elérési út: https://scholarsarchive.library.albany.edu/honorscollege_communication/15, Letöltés ideje: 2022.09.05.
4. Csányi G. - Giczi J. (2016).: Mikrocenzus 2016, 13. A foglalkozások presztízse. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal 6-19 p.
5. Demcsákné dr. Ódor Zs. - Huszárik P. (2020): Lemorzsolódási vizsgálatok a felsőoktatásban. EFOP-3.4.5-VEKOP-17-2017-00001. Budapest, Oktatási Hivatal, Elérési út: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/felsooktatas/projektek/fir/EFOP345_FIR_LEMORZSOLODAS_VIZSGALAT_tanulmany.pdf, Letöltés ideje: 2022.11.07.
6. Diplomán túl/DPR (2018): Aktív hallgatói kutatás. Oktatási Hivatal, Elérési út: <https://www.diplomantul.hu/aktiv-hallgatoi-kutatas>, Lekérdezés dátuma: 2022.11.07.
7. Dr. Szontágh, P. (2021): Hivatás- és pályamotivációs tényezők első éves óvodapedagógus hallgatók körében. Iskolakultúra, XXXI. évf. 1. sz. 26–44 p.
8. Ercsei K (2011): Alapszakos hallgatók érdeklődése a tanári mesterképzés és a pálya iránt. In: Ercsei Kálmán – Jancsák Csaba (szerk.): Tanárképzős hallgatók a bolognai folyamatban (2010–2011). Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 73–103 p.
9. Eurostat (2018): Number of teachers in early childhood and primary education. Elérési út: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Early_childhood_and_primary_education_statistic, Letöltés ideje: 2022.09.07.
10. Eurydice (2022): National Education System Hungary. European Commission/EACEA. Elérési út: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/hungary/hungary>. Letöltés ideje: 2022.11.07.
11. Fábrián Gy. (2011): Tükrötől tükrögrig: A pedagógus pályakép változásainak elmúlt negyven éve. Iskolakultúra. Pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata. XXI. évf. 12.sz. 10-22 p.
12. Fáyné dr. Dombi A. - Dr. Sztanáné dr. Babics E. (2015): A pedagógus mesterség. TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0008 projekt. Elérési út:

- http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogus_mestersgV2/tmutat_a_digitlis_tan_knyv_hasznalathoz.html. Letöltés ideje: 2022.08.15.
13. Felvi (2021): Szakmatérkép- Óvodapedagógus alapképzési szak, Felsőoktatási Felvételi Portál, Oktatási Hivatal, Elérési út: https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesek/szakteirasok/!Szakteirasok/index.php/szak/80/szakmaterkep. Letöltés ideje: 2022.09.01.
 14. Felvi (2022): Milyen szakmákból lesz presztízis szakma? Felsőoktatási Felvételi Portál, Oktatási Hivatal, Elérési út: https://www.felvi.hu/felveteli/palyaorientacio/GYIK/melyik_szakmakbol_lesz_presztizis_zsszakma, Lekérdezés dátuma: 2022. 11. 05.
 15. Felvi (2022): Ponthatárok, felvételi statisztikák. Felsőoktatási Felvételi Portál, Oktatási Hivatal, Elérési út: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statisztikak, Letöltés ideje: 2022.08.19.
 16. Fodor Sz.- Andirkó L. (2020): És hogy vannak az óvodapedagógusok? - Munkahelyi jóllét, elégedettség és a vezetők szerepe az óvodában. In: Szarka Emese (szerk.) Pozitív pedagógia és nevelés konferenciakötet. Budapest, Jobb Veled a Világ Alapítvány, 85-102 p.
 17. Gellér, Z. (1994). Az óvodakert kialakulása és története a századfordulóig. Iskolakultúra, IV. évf. 13. sz. 20–23 p.
 18. Goldthorpe, John H.–Hope, Keith (1977): A foglalkozások minősítése és foglalkozáspresztízis. In: Léderer Pál (szerk.): A foglalkozások presztízise. Budapest, Gondolat Kiadó, 251 p.
 19. H. Tomesz T. (2009) Címek a bulvárban. Az Eszterházy Károly Főiskola tudományos közleményei, Új sorozat 36. köt. Tanulmányok a kommunikációtudomány köréből = Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Communicationis [A médianyelv bulvárosodása]. 36 p.
 20. Horváth Szilárd (2017): A pedagógus életpályamodell mint az oktatás reformjának HR-eszköze = The teacher's career model in HR as a tool to reform education. Taylor: Gazdálkodás- és szervezéstudományi folyóirat, IX. évf. 3-4. sz. 166-172 p.
 21. Kenderfi M. (2011): Pályaorientáció. Gödöllő, Szent István Egyetem, 4 p.
 22. Kenderfi M. (2012): A pályaorientáció folyamatának korszerű értelmezése. In: Szilágyi Klára (Szerk): A pályaorientáció szerepe a társadalmi integrációban. Budapest, ELTE TáTK, 6-12 p.
 23. Kérdő A. (2008): A tartalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, Elérési út: http://www.szociologia.eu/sites/default/files/hir_csatolmanyok/tartalomelemzes_kerdo_andrea.pdf, 29-34 p., Letöltés ideje: 2022.11.06.
 24. KSH (2021): Oktatási adatok 2020/2021 (előzetes adatok), Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, Elérési út: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas2021e/index.html>, Letöltés ideje: 2022.10.24.
 25. KSH (2022): 23.1.1.7 Óvodai nevelés. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, Elérési út: https://ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0007.html, Letöltés ideje: 2022.09.09.

26. KSH (2022): Oktatási adatok 2021/2022 (előzetes adatok), Budapest, Központi Statisztikai Hivatal Elérési út: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas2122e/index.html>, Letöltés ideje: 2022.10.24.
27. Lanner J. (2021). Zárótanulmány az emberierőforrás-szűkösségről a magyar közoktatásban. Budapest, T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutató Központ Kft. 24-78 p.
28. Molnár B. - Pálfi S. - Szerepi S. - Vargáné Nagy A. (2015): Kisgyermekkorai nevelés Magyarországon. *Educatio*, 24. évf. 3. sz. 121-128 p. (Elérési út: https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/journals/educatio_2015-3_web_0.pdf)
29. Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság (2022): Internetes közönségmérési adatok (2022. II. negyedév). Elérési út: https://nmhh.hu/cikk/230942/Internetes_kozonsegmeresi_adatok_2022_II_negyedev, Letöltés ideje: 2022.09.07.
30. OECD (2013): How Do Early Childhood Education and Care (ECEC) Policies, Systems and Quality Vary Across OECD Countries? Education Indicators in Focus. OECD Publishing, Paris, 2013/02, Elérési út: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k49czkz4bq2-en.pdf?expires=1667865436&id=id&accname=guest&checksum=E747DCAFBC44DA1748D1A8F28AEC04553-126p>, Letöltés ideje: 2022.10.28.
31. OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, Elérési út: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag-2018-en.pdf?expires=1667865980&id=id&accname=guest&checksum=5AD24824654691B33D2FA7DDA3F3BAF242-26p>; 88-102 p., Letöltés ideje: 2022.09.12.
32. OECD (2019): Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, Elérési út: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/f8d7880d-en.pdf?expires=1667867401&id=id&accname=guest&checksum=40D57F32584D9ED1B852BDD101B3D1AC145-246p>, Letöltés ideje: 2022.08.09.
33. OECD (2021): Education at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, Elérési út: [oecd-ilibrary.org/docserver/b35a14e5-en.pdf?expires=1667865854&id=id&accname=guest&checksum=E90A5383315C5094D52EEEF3B54B9D0E37-314p](https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/b35a14e5-en.pdf?expires=1667865854&id=id&accname=guest&checksum=E90A5383315C5094D52EEEF3B54B9D0E37-314p), Letöltés ideje: 2022.10.28.
34. OECD (2021): Education at glance 2021. OECD Indicators. OECD Publishing, Elérési út: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3.pdf, Letöltés ideje: 2022.07.28.
35. Paksi B. - Veroszta Zs. - Schmidt A. - Magi A. - Vörös A. - Felvinczi K. (2015): Pedagógus-Pálya-Motiváció. Budapest, Oktatási Hivatal, 69-109 p.; 149-189 p.; 216-244 p.
36. Paksi B. – Veroszta Zs.– Schmidt A. – Magi A. – Vörös A. – Felvinczi K.: Pedagógus – pálya – motiváció I. kötet, Budapest, Oktatási Hivatal, 2016. 69-244 p.
37. Pálinkó É. (2009): Fiatal kutatók életútja és szakmai identitása. Budapest, Corvinus Egyetem, Phd értekezés 20-21 p.

38. Petróczi G. (2020): Óvodák és óvodapedagógusok. Petróczi Gábor honlapja, Elérési út: <https://www.petroczigabor.hu/cikkek/ovodak-es-ovodapedagogusok/>. Letöltés ideje: 2022.11.07.
39. Pukánszky B. - Németh A. (1996): Neveléstörténet. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. Elérési út: <https://mek.oszk.hu/01800/01893/html/>, (VIII-IX-X.XI-XII. fejezetek), Letöltés ideje: 2022.08.25.
40. Saleem N. - Hanan Mian A. - Saleem Irfad - Shamshad Majid R. (2014): Career Selection: Role of Parent's Profession, Mass Media and Personal Choice. Bulletin of Education and Research Vol. 36, No. 25., 25-37 p.
41. Serfőző M. - Bokor M. - Sándor M. - Böddi Zs. (2020): Koragyermekkorai pedagógusjelöltek pályaképét befolyásoló tényezők. In: Hideg G. - Simándi Sz. - Virág I. (Szerk): Prevenció, intervenció és kompenzáció. Budapest, Debreceni Egyetem Kiadó, 313-325 p.
42. Szentes E. (2016): A pályaszocializáció felsőoktatási lehetőségeinek vizsgálata. Eger, Eszterházy Károly Egyetem, Doktori disszertáció, 3 p.
43. Tamás K. (2017): Inkluzív nevelés az óvodában. ÓVODAPEDAGÓGUSOK EGYÜTTNEVELÉSEL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VÁLTOZÁSA AZ INTEGRÁCIÓS, INKLÚZIÓS FOLYAMAT SORÁN. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Doktori disszertáció, 7-172 p.
44. UNESCO UIS (2012): International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics. Montreal, Quebec. pp.63.
45. Veroszta Zs. (2015): Pályakép és szelekció a pedagóguspálya választásában. Educatio, XXIV. évf. 1. sz. 47-62 p.
46. Veroszta Zs. (2015): Vonzás és választás - Pályapercepció és szelekció a pályaválasztók körében. Elhangzott: A pedagóguspálya vonzásában - A TÁMOP-3.1.5. A pedagógusképzés támogatása című projekt konferenciája. Oktatási Hivatal, 2015. november 12.
47. Völgyesy P. (2012): A pályaismeret jelentősége a pályaaorientáció folyamatában. In: Szilágyi Klára (Szerk): A pályaaorientáció szerepe a társadalmi integrációban, Budapest, ELTE TáTK, 6-12 p.
48. Willekens H. - Scheiwe K. (2020): LOOKING BACK Kindergarten and preschool in Europe since the late 18th century a short comparative study of pioneers and laggards. Hildesheim, Universitätsverlag Hildesheim, 55 p.

6.2. Egyéb források

1. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
2. A dolgozatban áttekintés céljából használt munkaköri leírások (Letöltés ideje: 2022.11.07.):
 - Borzavári Manókert Óvoda, Elérési út: https://www.borzavar.hu/download/doc/Meghivok/2013.10.29/4._napirend_3._melleklete_javitott.pdf
 - Csemegeligeti Napközi Otthonos Óvoda, Elérési út: https://szodliget.asp.lgov.hu/sites/szodliget/files/2020-09/szmsz-2020-fuggelek_0.pdf
 - Budaörsi Kincskereső Óvoda, Elérési út: <https://kincskereso-ovi.hu/>
3. Endl S. (2021): Kita und Kindergarten: Das ist der Unterschied. Focus Online. Elérési út: https://praxistipps.focus.de/kita-und-kindergarten-das-ist-der-unterschied_129806, Letöltés ideje: 2022.10.25.
4. Farkas I. (2017): Az óvoda mint munkáltató, az óvodavezető jogállása, feladatai. Oviadmin, Óvodai Adminisztráció Rendszer, Elérési út: <https://oviadmin.hu/index.php?menu=cikk&id=200>, Letöltés ideje: 2022.11.05.
5. Fritz D. (2022): Der Kindergarten: Diese Unterschiede über die verschiedenen Kindergarten-Konzeptionen sollten Sie kennen. Kita.de. Elérési út: <https://www.kita.de/wissen/kindergarten/>, Letöltés ideje: 2022.07.22.
6. Karácsony Z. (2022): Pedagógus bértábla 2022. HR Portál. Elérési út: <https://www.hrportal.hu/hr/pedagogus-bertabla-2022-20220109.html>. Letöltés ideje: 2022.11.07.
7. Mullen C. (2020): TV plays a big part in helping us choose a career. American City Business Journals. Elérési út: <https://www.bizjournals.com/bizwomen/news/latest-news/2020/02/tv-plays-a-big-part-in-helping-us-choose-a-career.html?page=all>. Letöltés ideje: 2022.09.05.
8. n/a (2018): Comparing the US and UK education systems. Relocate Global. Elérési út: <https://www.relocatemagazine.com/articles/reeditor-09-d3-2015-7523-comparing-the-us-and-uk-education-systems>
9. n/a (2022): Förskoleklass - börja och närvara. Solverket. Elérési út: <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/forskoleklass---borja-och-narvara>, Letöltés ideje: 2022.08.10.
10. Ostorosi Szőlőfűrt Óvoda és Mini Bölcsőde: Vezetői mottó, Elérési út: <https://ovodaszolofurt.hu/ovisok-2/>, Letöltés ideje: 2022.09.08.
11. Rafei R (2016): Rutgers undergraduate students watch TV to explore its impact on young people's exposure to work world. Rutgers Today, The State University of New Jersey, Elérési út: <https://www.rutgers.edu/news/how-television-influences-careers-paths#.WAZ-aJczWUk>, Letöltés ideje: 2022.11.01.
12. Townsend M. (2011): Big Bang Theory fuels physics boom. The Guardian., Elérési út: <https://www.theguardian.com/education/2011/nov/06/big-bang-theory-physics-boom>, Letöltés ideje: 2022.10.15.
13. Trefort Téri Óvoda (2011): Pedagógiai Program, Elérési út: <http://trefortteriovoda.hu/wordpress/wp-content/uploads/2016/09/hnp.pdf>, 2. oldal, Letöltés ideje: 2022. 10. 15.

14. Wallström Lena A. (2021): Sexåringar blir de nya förstaklassarna. Svenska Dagbladet. Elérésí út: <https://www.svd.se/a/Lnwg69/forskoleklassen-blir-den-nya-ettan>, Letöltés ideje: 2022.08.12.

7. Mellékletek

7.1. 1. sz. melléklet: Ábrák jegyzéke

1. Ábra: A pedagógus kép változása	11
2. Ábra: Az első óvodák	15
3. Ábra: Legfontosabb események az óvodák történelmi fejlődése során	18
4. Ábra: A pedagógus életpályamodell.....	26
5. Ábra: Az diplomadolgozat kutatási lépései	40
6. Ábra: A vizsgált cikkek forrásának áttekintése	42
7. Ábra: A vizsgált cikkek és hírek megjelenési éve	43
8. Ábra: A mintát képező cikkek/hírek a megjelenés hónapja szerinti lebontásban.....	44
9. Ábra: Interjúk megoszlása a felvétel módja szerint	45
10. Ábra: Interjúalanyok a pályán töltött tapasztalataik szerint	46
11. Ábra: A címek alapján a cikk által a pályáról várhatóan alkotott kép	49
12. Ábra: A cikkek csoportosítása azok elsődleges témája szerint	50
13. Ábra: Az egyes kódok előfordulásának gyakorisága	53
14. Ábra: A kódok kapcsolódásai	54
15. Ábra: A munkaerőpiaci helyzetképet meghatározó problémák előfordulása	56
16. Ábra: Előre meghatározott kifejezések előfordulása egyes bekezdésekben.....	59
17. Ábra: A cikkekben szereplő szavak gyakoriságát bemutató szófelhő	60
18. Ábra: A cikkekben leggyakrabban előforduló szavak	61
19. Ábra: Az interjúkban említett pályaképet meghatározó tényezők és azok gyakorisága	65
20. Ábra: Az interjúkban legtöbbször emlegetett tévhitek az óvodapedagógus pályával kapcsolatban	68
21. Ábra: További interjúkban említett kihívások és azok gyakorisága.....	72
22. Ábra: Az alanyok megoldási javaslatai, kapcsolódó vélemények	72
23. Ábra: Változott-e az alanyok pályáról alkotott képe a képzés megkezdése óta?	74

7.2. 2. sz. melléklet: Táblázatok jegyzéke

1. Táblázat: Foglalkozás megítélésével kapcsolatos számszerűsített presztízsének átlagértékei	13
2. Táblázat: Az aktív óvodapedagógusok száma Magyarországon az elmúlt 5 évben.....	23
3. Táblázat: Nappali munkarendű óvodapedagógus képzésre jelentkezők számának alakulása	23
4. Táblázat: Az óvodapedagógus képzésre jelentkezők és felvettek az ELTE-n és a SOE-n.....	28
5. Táblázat: A tartomelemzés során használt kódok és kódcsoportok	51
6. Táblázat: Példák a munkaerőpiaci helyzetképet meghatározó problémákra	57
7. Táblázat: A cikkekben leggyakrabban előforduló szavak vonatkozási pontjai	62

7.3. 3. sz. melléklet: A tartalomelemzési mintában szereplő cikkek listája

Médium	Cím
Infostart	Vészsóslóan kevesen jelentkeztek óvodapedagógus szakra
24.hu	Vészesen kevés a jelentkező az óvodapedagógus szakra
24.hu	Gyermekbántalmazásra hivatkozva kirúgtak egy óvónőt, kollégái felmondással álltak ki mellette
24.hu	30 éve dolgozik dajkaként, havi 150 ezret visz haza
24.hu	Még az is kevés lenne, ha az összes idei elsőéves befejeznék a tanárképzést
24.hu	Olyan kevés a tanár a kistélepüléseken, hogy majdhogynem minden nap más iskolában tanít a pedagógus
24.hu	Lefogtak, erőszakkal etettek egy kiscsoportos gyereket az óvodában
24.hu	40 ezer forintos béremelést kapnak az óvodapedagógusok Józsefvárosban
WMN	ÖSSZEVONT ÓVODAI CSOPORTOK, ZSÚFOLTSÁG, BEZÁRÁSOK – BELÁTHATATLAN KÖVETKEZMÉNYEI LESZNEK A KÉPZETT ÓVODAPEDAGÓGUSOK EGYRE NAGYOBB HIÁNYÁNAK
WMN	„MÉGIS KI AKARNA ÍGY DOLGOZNI?” – EGY ÓVODAPEDAGÓGUS DILEMMÁJA
hvg	Tizennégy éve nem felvételiztek olyan kevesen óvodapedagógus szakra, mint idén
NLC	A gyerekek fele nem ment vissza az óvodába, de nyárra emelkedhet a létszám
NLC	“Megtehetik, hogy óvónóként a hivatásuknak éljenek, mert a férjük jól keres”
Divány.hu	ÓVODAPEDAGÓGIAI EGYESÜLET: EGY ÚJ KORMÁNYRENDELET A RENDSZER TÖNKRETÉTELÉT KÉSZÍTI ELŐ
Telex	Miskolcon tizennégyvel kevesebb óvodai csoport indul a pedagógushiány miatt
Index	Van még valami, ami a Holdról is látszik: a pedagógushiány
Index	Több ezres a tanárhány az iskolákban
Index	Akkora az óvodapedagógus-hiány, hogy sok helyen a működőképesség sem garantált
Index	Lasszóval fogják az óvodapedagógusokat, kritikus a létszámhiány
Index	A közoktatásból 12 ezer pedagógus hiányzik
Index	Tényleg bárkiből lehet óvónó mostantól?
Index	Megrengette Óbudát a pedofilügy
Origo	Sikeressé vált az iskolakezdés
Origo	Soltész Miklós: Tíz év alatt 16 ezer új óvodai hely jött létre
Origo	22 képzésre kell alkalmassági vizsga
Origo	Óvodapedagógusnak a gyerekek szeretete miatt jelentkeznek sokan
Magyar Nemzet	Már olyan óvoda is van, ahová minden gyermek visszatért
Magyar Nemzet	Az óvodákban segítik a felzárkóztatást
Magyar Nemzet	Szolgálati lakással csábítják a pedagógusokat
Magyar Nemzet	Egymást érik az iskola- és óvodaépítések
Magyar Nemzet	Egyszerűsíténe a hiányzások igazolását az óvónók
Magyar Nemzet	Dajka is vigyázhat az óvodásokra
Magyar Nemzet	Új óvodai helyekre szükség volt és szükség is lesz
Magyar Nemzet	A magyar kultúra, mint eszköztár
Magyar Nemzet	Az óvodákban sem állt le az élet
444.hu	A pedagógushiány miatt tizennégyvel kevesebb óvodai csoport indul Miskolcon
444.hu	Tizennégy éve nem jelentkeztek olyan kevesen óvodapedagógusnak, mint most

444.hu	Van olyan óvoda, ahova közmunkások mennek be a gyerekekre vigyázni
444.hu	Törvénytelen állapotot okozott az óvodapedagógusok hiánya, de aztán megoldották: rendeletet hoztak, hogy ne kelljen annyi
EduLine	A minisztérium szerint javult az SNI-s diákok helyzete. Miközben rengeteg gyógypedagógust keresnek az iskolák
EduLine	"Én lebeszéltem a diákjaimat arról, hogy a pedagóguspályát válasszák"
EduLine	Tizennégy éve nem felvételiztek olyan kevesen óvodapedagógus szakra, mint idén, egyre súlyosabb a szakemberhiány
EduLine	Hiába hirdetik még tizenöt helyen az óvodapedagógus szakot, ha alig van a felvételiző
EduLine	100 ezer forintot kaptak a III. kerületi óvodák pedagógusai, 20 ezer forintos pótlékkal is kiegészítik a bérüket
EduLine	Kevés az óvónő és a gyerek, ezért tizennégy óvodai csoportot bezárnak Miskolcon
EduLine	Tizennégy éve nem felvételiztek olyan kevesen óvodapedagógus szakra, mint idén, egyre súlyosabb a szakemberhiány
EduLine	Sokkal több pszichológus és fejlesztőpedagógus kellene az óvodákba: újabb petíció
hirado.hu	Aki tanít, az a jövőt alakítja minden erejével, minden tudásával
hirado.hu	Soltész: 16 ezerrel bővült az óvodai helyek száma 2010 óta
hirado.hu	Kell még néhány nap a visszarázódáshoz – kinyitottak az óvodák, iskolák
hirado.hu	Köszönetet mondott az Emmi a pedagógusoknak
hirado.hu	Az állam 4,2 milliárddal segíti a nemzeti pedagógusokat
hirado.hu	Átmeneti házirendet javasol az óvodáknak a Nemzeti Pedagógus Kar
hirado.hu	Országszerte újraindultak a bölcsődék és az óvodák
hirado.hu	Schanda: Sikeresek a digitális gyermekvédelmi stratégia eddigi programjai
Világ gazdaság.hu	Pedagógusbérek: 14 évig változatlan egy kezdő tanár fizetése
Világ gazdaság.hu	Nem vonzó a fizetés, tizből hat pedagógus eltűnik az éterben
Magyar Kurir	Soproni kuriózum a magyar óvodapedagógus-képzésben: Hitéletre nevelés az óvodában specializáció
Magyar Kurir	Bemutatkozott a Pázmány óvodapedagógus- és tanítóképzése Esztergomban
Magyar Kurir	Új ösztöndíjat hirdet pedagógushallgatóknak a Váci Egyházmegye
atv.hu	Óriási a baj - minden nyolcadik óvodapedagógus hiányzik Budapesten
atv.hu	Helyettes államtitkár: "A pedagógus nem lehet elkeveredett"
atv.hu	Szakértő: Hamarosan összedőlhet a hazai óvodarendszer
atv.hu	PSZ: katasztrofálisak a felvételi eredmények
atv.hu	A tanév vége óta megszorodtak a tanári állást kínáló hirdetések
atv.hu	Egyre kevesebb az óvodapedagógus – veszélyben a rendszer?
atv.hu	OECD: Átlag alatt teljesít Magyarország a pedagógus-bérek terén
atv.hu	Egész nyáron nyitva tarthatnak majd a bölcsődék és az óvodák
atv.hu	IDEA: a magyarok több mint fele szerint jogosak a tanárok követelései
G7	Minden nyolcadik óvodapedagógus hiányzik Budapesten, hiába egészítik ki a havi bért akár 170 ezerrel az önkormányzatok

7.4. 4. sz. melléklet: Az interjú során feltett kérdések

1. Milyennek látja az óvodapedagógus pályáról kialakult képet Magyarországon? **Mit hall az emberektől a pályával kapcsolatban, hogy állnak hozzá? **
Fel tudja idézni, miként alakult az ön pályaképe azután, miután meghozta a döntést, hogy az óvodapedagógus pályát választja? **Mást képzelt el a pályáról, mikor jelentkezett a képzésre? MASHOGY LÁTTA AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOKAT, MIELŐTT ÖN IS ÓVODAPEDAGÓGUS LETT? **
2. Mit gondol, milyen tényezők befolyásolják az ember pályaképét? Egyetért azzal, hogy a médiának felelőssége van ebben?
3. Hogyan értékeli az emberek pályaismeretét az óvodapedagógus pályával kapcsolatban? Mit tapasztal a mindennapokban?
4. Hatással volt a média (televízió, újság, közösségi média) az Ön pályaválasztására? Ha igen, hogyan befolyásolta? **Emlékszik arra, hogy az óvodapedagógus pályáról olvasott/látott valamit és az befolyásolta, mit gondol a saját pályájáról**
5. Mit gondol, milyen témák bukkannak fel általában a médiában az óvodapedagógusokkal kapcsolatban? Milyen esetekben hall többet a pályájáról például a TV-ben/interneten?
6. Mit gondol, a média reális képet közvetít a pályájáról? A médiában elhangzó információk a megfelelnek a valóságnak? Milyen területek felelnek meg inkább és melyek kevésbé?
7. A médiában az alábbi problémák fogalmazódnak meg a pályával kapcsolatban: *Szakemberhiány, fizetés, juttatások, megbecsültség hiánya, pályán előrelépési lehetőségek hiánya, munkakörülmények*
Igaznak/reálisnak tartja ezeket? Ön milyen általános problémára hívná fel a figyelmet?
8. Mit gondol milyen hatással van a médiában sugallott kép a pályaválasztókra? Mit gondol, van ennek tényleges hatása a pályaválasztásra?
9. Mit gondol, miként lehetne a média befolyását jól használni az óvodapedagógus pálya szempontjából? Lehet egyáltalán?

7.5. 5. sz. melléklet: Az interjúalanyokat áttekintő táblázat

Azonosító (hivatkozás)	Alany pályán töltött éveinek száma	Munkaerőpiaci státusza, beosztás	Óvoda székhelye
1-es számú alany	3 év	aktív óvodapedagógus	főváros
2-es számú alany	7 év	aktív óvodapedagógus, vezető- helyettes	főváros
3-as számú alany	3 év	aktív óvodapedagógus	vidék
4-es számú alany	8 év	aktív óvodapedagógus	vidék
5-ös számú alany	22 év	aktív óvodapedagógus	vidék
6-es számú alany	11 év	aktív óvodapedagógus	vidék
7-es számú alany	38 év	aktív óvodapedagógus	vidék
8-es számú alany	6 év	aktív óvodapedagógus	főváros
9-es számú alany	4 év	óvodavezető	főváros
10-es számú alany	9 év	aktív óvodapedagógus, vezető- helyettes	főváros
11-es számú alany	7 év	aktív óvodapedagógus	vidék
12-es számú alany	27 év	aktív óvodapedagógus	vidék
13-as számú alany	18 év	aktív óvodapedagógus	vidék
14-es számú alany	4 év	aktív óvodapedagógus	vidék
15-es számú alany	12 év	óvodavezető	főváros
16-es számú alany	9 év	aktív óvodapedagógus, vezető- helyettes	főváros
17-es számú alany	6 év	aktív óvodapedagógus	vidék

8. Függelék

8.1. Konzultációs és hallgatói nyilatkozat

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A **Szalai Máté Balázs** (hallgató Neptun azonosítója: **BM6L9Z**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2022. november 9.

Belső konzulens

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Szalai Máté Balázs
A Hallgató Neptun kódja: BM6L9Z
A dolgozat címe: Az óvodapedagógus pálya Magyarországon. A média mint az óvodapedagógusok pályaképét befolyásoló tényező
A megjelenés éve: 2022
A tanszék neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdasági Intézet, Humántudományi és Szakképzési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2022. november 9.

Hallgató aláírása

A DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Az óvodapedagógus pálya Magyarországon

A média mint az óvodapedagógusok pályaképét befolyásoló tényező

Szalai Máté Balázs

Emberi erőforrás tanácsadó, mesterképzés, levelező

MATE Budai Campus, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Dr. Suhajda Csilla Judit, egyetemi docens, Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Diplomadolgozatomban az óvodapedagógus pályáról Magyarországon kialakult képet vizsgáltam elsősorban a médiára, valamint gyakorló óvodapedagógusok meglátásaira alapozva. Feltételeztem, hogy az internetes sajtótermékekben a pálya tartalmi elemeinek vizsgálata helyett az óvodapedagógusok körülményei állnak a középpontban. Úgy véltem, hogy a pályával kapcsolatban megjelenő cikkek az óvodákkal és az óvodapedagógus pályával kapcsolatos negatív tendenciákra hívják fel a figyelmet. Emellett azt gondoltam, hogy a pálya előnyeiről a médiában kevés szó esik, ez pedig befolyásolja a pálya megítélését. Igyekeztem választ találni arra, hogy a pályáról a média által alkotott kép különbözik-e az óvodapedagógusok saját magukra vonatkozó pályaképétől.

A saját vizsgálatban kétféle kutatási módszert alkalmaztam: 70 magyar sajtóból származó internetes cikk kvalitatív tartalmi elemzését, valamint óvodapedagógusokkal készített 17 félig strukturált interjú elkészítését és bemutatását. A tartalmi elemzés során az átfogó szempontok vizsgálatát egyre mélyebb analízis követte, így haladtam a cikkek címeinek áttekintésétől az azokban előforduló szavak gyakoriságának elemzéséig. Az interjúk elemzésére a beszélgetések során feltett kérdések elsődleges témái alapján került sor.

A vizsgálat hipotéziseinek mindegyike igazolást nyert. Kiderült, hogy a vizsgált cikkek szerzői főleg a munkaerőpiaci helyzetképpel foglalkoznak. Megerősítést nyert, hogy írásaik középpontjában pályán aktívan dolgozók körülményei állnak. Az előnyök hiányára, illetve annak hatására vonatkozó feltevésemet is megerősítette a vizsgálat. Világossá vált továbbá, hogy a média által közvetített képet a szakmabeliek nem feltétlen tartják reálisnak, összességében a pálya presztízsére tekintve romboló hatásúnak értékelik.

A fentieken túl a dolgozat alapján következtethetünk arra, hogy a pálya nem örvend megbecsülésnek, amiben a médiának is szerepe van. Minden ponton bebizonyosodott emellett a pályakép, a pályaismeret, illetve közvetetten a pályaválasztás közti kapcsolat. Az is kiderült, hogy a pályakép rendkívül fontos szempont, alakítása hat a pálya megítélésére, ám önmagában nem alkalmas az óvodapedagógus pályával kapcsolatban tapasztalt nehézségek orvoslására.